הלכה · משנה תורה · מפרשים · שער המלך · ספר הפלאה

שער המלך על משנה תורה, הלכות נדרים

רבי יצחק נוניס בילמונטי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שער המלך על משנה תורה, הלכות נדרים

רבי יצחק נוניס בילמונטי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-המלך-על-משנה-תורה-הלכות-נדרים/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה טו 4
פרק ב 7
הלכה יג 7
הלכה יט 8
פרק ג 9
הלכה ו 9
הלכה י 24
הלכה יא 32
פרק ז 32
הלכה יז 32
פרק יב 46
הלכה א 46
הלכה י 48
פרק יג 63
הלכה י 63

פרק א

הלכה טו

היה לפניו כו' אבל אם היה בשר בכור כו'. עיין מה שהשיג עליו הראב"ד ז"ל וראיתי להר"ב לח"מ שרצה לתרץ דרבינו ז"ל מפרש הפך מפרש"י והראב"ד ז"ל דכשאמרו בגמ' אלא לאו דמחית בשר בכור ומחית בשר דהאיך גבי' ותנאי היא איירי לפני זריקת דמים ובהא פליגי דמאן דשרי סבר בעיקרו קמתפיס כלומר אע"פ שהקדישו אחר שנולד מ"מ אינו מתפיס בנדר זה במה שהקדישו אחר כך אלא בעיקרו כשנולד קודם שהקדיש ומאן דאסר סבר בדהשתא קא מתפיס וכיון דההיא שעתא הוא מקדיש מחמת פיו תפיס והוי דבר הנדור אבל לאחר זריקה מותר לכ"ע דאי אזלא בתר השתא דבר האיסור הוי לכ"ע דאין איסור מחמת הנדר כמ"ש הר"ן ואי בתר מעיקרא הרי כשנולד קדוש היה מעצמו וא"כ לעולם הוי דבר האיסור וכל זה לא הוי אלא בבשר מונח לפניו אבל אם אמר כבכור סתמא אליבא דכ"ע אמרינן דבעיקרו קמתפיס דהיינו בשעה שנולד קודם שהוקדש וכמ"ש הר"ן ז"ל די"ב ע"ב ד"ה לימא והכריח הדבר ממתני' דקתני חטאת תודה שלמים אסור ולא דייקינן מינה דבעיקרו קמתפיס יע"ש והיינו מאי דפסק רבינו ז"ל דין י"ג ופי' דגמ' הכי אזלא ה"ד אלימא דאמר בהדיא לפני זריקת דמים מ"ט דמאן דשרי דכיון דמסתמא משמע דאעיקרא קא מתפיס והוא פי' מה שהיה על הסתם משמע דכונתו לומר הרי זה כבכור אחר שנשחט וקודם שהוזרק הדם שכבר הוקדש והו"ל דבר הנדור וא"כ לכ"ע אסור ואי שאמר בהדיא לאחר זריקת דמים מ"ט דמאן דאסר דדבר האיסור מקרי ממ"נ אלא לאו דמחית גבי' קודם זריקה ובהא פליגי וכאמור ולא ניחא ליה לאוקמה פלוגתא בדאמר הרי עלי כבכור סתמא ולא אמר יותר משום דבהא כ"ע מודו דבעיקרו קמתפיס קודם שנולד והו"ל דבר האיסור ודחי בגמ' לא דכ"ע לפני זריקת דמים כלומר שאמר בהדיא לפני זריקת דמים ואפי"ה שרי ר"י משום דסבירא ליה דבעיקרו קמתפיס ואע"פ דמסתמא מובן אין חשש בזה שרצה לפרש דבריו יותר ומאן דאסר סבר דקושטא הוי הכי דבעיקרו קמתפיס אלא דרבי ליה קרא מלה' משום דסוף סוף מצוה להקדישו ומסתבר טפי לרבות מחטאת ואשם כיון שאחר כך בא לידי נדר ועם זה יעלו כהוגן דברי רבינו ז"ל דפסק כהך בעיא לחומרא הלכך פסק בבשר שלמים דהרי אלו אסורים דאמרינן בעיקרו קא מתפיס ובשר בכור קודם זריקה אזיל גם כן לחומרא ואמר הרי זה אסור משום דאמרינן בדהשתא קא מתפיס דספיקא דאורייתא לחומרא ובלאחר זריקת דמים פסק דמותר ממ"נ דבין אי אזלת בתר מעיקרא בין אי אזלת בתר השתא דבר האיסור מיקרי וכדכתיבנא עכת"ד: ולע"ד דרך זה לא מחוורתא כלל חדא דאפי' כפי

דרכו הו"ל לר' ז"ל לאשמועי' חידושא דאפי' באומר בפי' הרי עלי כבכור לפני זריקה דס"ד דתלמודא לומר דבהא כ"ע מודו דמדפי' דבריו כמ"ש הוא ז"ל אפ"ה מותר כדמסיק דאפי' במפרש לפני זריקה פליגי וכיון דרבינו ז"ל פסק כר"י דמתיר הו"ל לאשמועי' הך ולא להשמיטו ותו קשה לפי דרכו דס"ד דמקשה דלא מוקי לה באומר כבכור סתמא הוא משום דס"ל דבהא כ"ע מודו דבעיקרו קמתפיס והו"ל דבר האיסור א"כ השתא דתריץ ליה דאפי' דאמר בפי' דאעיקרא קא מתפיס אפ"ה ס"ל לרבי יעקב דאסור משום דגלי קרא לה' א"כ אמאי הוצרך לומר דאפילו במפרש לפני זריקת דמים אמרינן דאעיקרא קמתפיס ולסתור דעת המקשן בהך כיון דבלא"ה א"ש לאוקמי פלוגתייהו באומר הרי עלי כבכור סתמא ותו לפי דרך זה ע"כ לומר דמאי דפסק רבינו בבשר שלמים לאחר זריקה דהוא אסור הוא מתורת ספיקא דאזלינן לחומרא כמ"ש הוא ז"ל ושלא כדעת הר"ן ז"ל דס"ל דפסק כרבינא ורבא דבתראי נינהו וא"ש דנפשטה הבעיא משום דאי כדעת הר"ן א"כ בבשר בכור לפני זריקת דמים אמאי אסור ולא אמרינן אעיקרא קמתפיס ולע"ד דבר זה אינו דע"כ מאי דפסק רבינו אסור לאו מתורת ספיקא הוא כדעת הרב והר"א בנו ז"ל דא"כ לא הו"ל למסתם כיון דנ"מ לענין מלקות והו"ל למימר דה"ז אסור מספק ואינו לוקה וכמ"ש בפ"ז מה' אלו דין י"ב בבעי' דלא איפשיט' שם כתב וז"ל ה"ז אסור מס' לפיכך אם עבר' אינו לוקה וכ"כ בפ"ה גבי גדולי וכ"כ בפרקין דין כ"ג גבי מנודה אני לך וא"כ אם איתא דרבי' מאי דפסק הכא דאסור הוא מתורת ספקא הול"ל אינו לוקה אלא ודאי דמתורת פשיטות הוא דפסק דאסור כדעת הר"ן ז"ל וכיון שכן נפל בנינו ארצה וכמובן ולכן נ"ל שרבינו ז"ל מפ' מ"ש בגמ' אלא לאו דמחית בשר בכור כו' כפירש"י והר"א דהיינו לאחר זריקה וכן נמי מאי דפריך בגמ' היכי דמי אי לפני זריקה כו' הוא כפשטיה כפי' רש"י ז"ל והר"א וה"ה דהו"מ לאקשויי באומר הרי עלי כבכור סתמא מ"ט דמאן דשרי אלא איידי דבעי למימר לאחר זריקה נקט נמי לפני זריקה כמ"ש הר"ן וה"ט דס"ד דמקשה השתא דאומר הרי עלי כבכור לא מקרי דבר האיסור דלא ממעטינן מכי ידור נדר אלא בבשר חזיר וכיוצא דלא חזו להקרבה אבל בשר בכור דלגבוה אתי דבר הנידר מיקרי ומשום הכי פריך אי לפני זריקה ואי נמי סתמא מאי טעמא דמאן דשרי ואי לאחר זריקה כו' אלא לאו דמחית בשר בכור גביה ותנאי היא כלומר דמאן דאסר סבר דבעיקרו קמתפיס ומש"ה אסור משום דבבכור כיון דמידי דקרבן הוא לא הוי דבר הנדור אמנם למאי דדחי בגמ' לא דכ"ע לפני זריקת דמים ומ"ט דמאן דשרי דאמר קרא כו' ס"ל לרבי' דה"ק לא דכ"ע כדמחית קמיה לפני זריקת דמים וכן פי' הרשב"א ז"ל משם הראב"ד ז"ל בשיטה מקובצת כ"י וז"ל דכ"ע לפני זריקת דמים לא בדאמר בפי' בלפני זריקה או לאחר

זריקה פליגי אלא בדמחית בכור גביה מחיים או בשר בכור לפני זריקת דמים ובפלוגתא אחריתי הוא דפליגי דמאן דשרי סבר לאו דבר הנדור הוא ומאן דאסר סבר דבר הנדור הוא ולשון זה יפה עכ"ל והיינו משום דאי כפשטיה דמאי דקאמר לא דכ"ע בלפני זריקה הכונה לומר דאמר בהדיא לפני זריקה ואם כן סתמא הול"ל לא לעולם כדקאמרת בלפני זריקה וכמו שהוק' לו להרשב"א להך פי' אמנם באומר הרי עלי כבכור סתמא בהא לא פליגי וכ"ע ס"ל דה"ז מותר משום דלפום מאי דמסיק השת' תלמודא דטעמא דמאן דאסר ומרבה מלה' בכור משום דס"ל דבכור נמי מתפיס בנדר דמצוה להקדישו דמשמע דאי לאו הכי אפילו ת"ק הוה מודה דבכור דבר האסור מיקרי אע"ג דמידי דקרבן נינהו א"כ משמע ודאי דבאומר בפירוש הרי עלי כבכור קודם שהוקדש דלא חל הנדר משום דהו"ל דבר האיסור ואם כן הכי נמי באומר הרי עלי כבכור סתמא אמרינן דאעיקריה קמתפיס כמ"ש הר"ן והל"מ ז"ל והו"ל דבר האיסור ולא חל הנדר משום הכי מוכרח לו' דבמחית לפני זריקה דוקא הוא דפליגי דמאן דאסר סבר בדהשתא קמתפיס והו"ל דבר הנדור דאי הוה אמרינן דאעיקרא קמתפיס הוה מודה לר' יאודה דשרי ור"י דשרי סבר דאפי' דנימא דהשתא קמתפיס אפילו הכי מותר מטעמא דכיון דכי לא מקדיש ליה מי לא קדיש דבר האסור מיקרי ופסק רבינו כרבי יעקב והלכך במחית בשר בכור לפני זריקה אסור משום דבדהשתא קמתפיס ובאומר הרי עלי כבכור מותר אפילו לרבי יעקב כדכתי' וכן נמי במחית בשר לאחר זריקה אפילו לרבי יעקב מותר ממ"נ וכדכתב הלח"מ ואי קשיא לך שהרי רבינו פסק בבשר שלמים דאעיקריה קא מתפיס ואם כן איך אפשר לומר דטעמא דבשר בכור לפני זריקת דמים הוי משום דהשתא קמתפיס הא ל"ק די"ל דס"ל לרבינו דכי אבעיא לן בגמ' אי בדמעיקרא קא מתפיס או בדהשתא היינו דוקא בדנחית היתרא גביה דאי אמרינן בדהשתא קמתפיס נמצא דהוציא דבריו לבטלה ואהא מספקא ליה לתלמודא לומר דאמדינן דעתיה דבדמעיקרא קא מתפיס כי היכי דלא נימא דהוציא דבריו לבטל' אמנם בבשר בכור דאי אמרינן דבדהשתא קמתפיס חל הנדר ולא הוציא דבריו לבטלה ואי אמרינן דבדמעיקרא קמתפיס לא חל הנדר והוציא דבריו לבטלה פשיטא ודאי דאמרינן דבדהשתא קמתפיס דלישנא ודאי הכי משמע טפי ובהא לא אבעיא לן כלל וכי בעי למיפשט רבא ממתניתין דנותר ופיגול כו' לא בעי למיפשט דבדהשתא קמתפיס ומשו"ה תפס כפרש"י ז"ל דאסור אלא מפרש לה רבינו כפי' הר"ן דבעי למיפשט דאעיקרו קמתפיס ומשום הכי חל הנדר דאי בדהשתא כיון דאסור נדרו פקע ליה בזריקת דמים לאו דבר הנדור מיקרי וכ"כ הר"ב לח"מ בדין י"ב יע"ש אלא שאני תמיה עליו במה שהכריח דאי רבינו ז"ל סובר כפי' הר"ן ורש"י ז"ל כיון דהוא פסק

דבעקרו קמתפיס הי"ל דהיינו דוקא בנותר של עולה דלא הותר לה שעת הכושר אבל בשאר קרבנות בעיקרו קמתפיס ומותר יע"ש שהרי מ"ש בדין ט"ו אין הכרח זה כלו' דאפילו יפרש כפרש"י אפילו הכי פסק סתם רבינו ולא פי' דהיינו דוקא בנותר של עולה משום דאזלינן בה לחומרא שמא בדהשתא קמתפיס ומ"מ לפי מ"ש הל"מ דמאי דקאמר בגמרא אלא לאו דמחית היינו בלפני זריקת דמים וקאמר דתנאי היא דמאן דשרי סבר דבעיקרו קמתפיס ומאן דאסר סבר דבהשתא קמתפיס לא ניתן ליאמר זה שכתבנו משום דאם כן היך קאמר דתנאי היא איכ' למימר דאפילו מאן דאסר סבר בבשר שלמים דבדעיקרו קמתפיס כי היכי דלא נוציא דבריו לבטלה וכדכתיבנא לדעת רבינו וא"כ לפי דרכו עכ"ל דמתורת ספק פסקה רבינו לחומר' והא ליתא וכדכתי' ודוק:

פרק ב

הלכה יג

וכן האומר לאשתו כו' ואם היה ע"ה כו' ושאותן פירות אסורים כו'. עיין במרן כ"מ מה שתמה עליו שדבריו הם נגד הגמר' דקאמר התם ומי איכ' לאסוקי אדעת' הכי והא מדקתני סיפא האומר לאשתו כו' מכלל דרישא לא בעי' שאלה ובאמת שהיא קו' חזקה ומה שתי' הרב ל"מ ז"ל הם דברים דחוקים דוחק' בתר דוחקא כמו שיראה המעיין ולי נראה ליישב דלרבינו ז"ל קשיתיה הא דאמרינן התם בתר הכי הנודר בתורה לא אמר כלום ואר"י דבע"ה צריך שאלה לחכם דמ"ש דנודר בתורה בע"ה צריך שאלה ואלו במתפיס בדבר האיסור דייק בגמ' ממתניתין דלא צריך שאלה וה"ט כמ"ש הר"ן שם דדוק' במדיר את אשתו צריך פתח מפני שדרכו לאסור את אשתו מתוך הקפדה ואי שרית ליה בלא פתח אתי למשרי אפילו כי מתפיס בדבר הנדור אבל שאר דברים מתוך שאין מצויין כל כך לא גזרו בהן יע"ש ואם כן ה"נ בנודר בתורה כיון שאינו מצוי כ"כ למה גזרו עליו וכבר הר"ן ז"ל נרגש מזה וכתב דה"ט משום דבנודר בתורה איכא גווני דמיתסר כו' ואתי לאחלופי יע"ש אמנם רבינו ז"ל לא ניחא לי' בהכי וס"ל דהא דדייק תלמודא התם ממתני' דברישא לא בעייא שאלה היינו מקמי דהוה שמיע לן הא דר"י דאמר הנודר בתורה בע"ה צריך שאלה והוה ס"ל לתלמודא דדוקא במדיר את אשתו גזרו אבל בשאר נדרים שאינן מצויין לא גזרו אמנם לפום מאי דמייתי תלמודא בתר הכי הא דר"י עכ"ל דבשאר נדרים ג"כ אפילו אינן מצויין גזרו עליו כדי שלא יקל ראשו בנדרים דומיא דנודר בתורה וכי תני מתני' פותחין לו פתח אכולהו קאי וא"נ דרבותא אשמועינן כמ"ש הרב ל"מ ז"ל כנ"ל ודוק:

הלכה יט

דבר המופקד שבא אחר ושמרו והי' מביט בו כו' לא קנאו בהבטה. כתב מרן ז"ל וז"ל בסוף הבית והעליה וכלישנא בתרא דרבא דאמר דכ"ע הבטה בהפקר לא קנה יע"ש אע"ג דרבא קאמר התם דבהבטה בהפקר פליגי דת"ק סבר הבטה בהפקר קנה ור"י סבר לא קנה ופסק רבינו כרבה וכר"י דנמוקו עמו מ"מ מדברי רבינו ז"ל פ"ד מה' שקלים הלכה ו' מבואר שפוסק כת"ק וכלישנא בתרא ואפשר שאזה סמך מרן ז"ל ודע שהתוס' ז"ל בפ' אין צדין דכ"ג ע"א אההיא דתניא והמקושרי' והמנוענעין אסור בכל מקום משום גזל כתבו וז"ל פרש"י שהראשון קנה בהגבהה ולא נהירא דלא שייך כאן הגבהה אלא כדאמרינן דהבטה קונה בהפקר הואיל ומתעסק בהן קצת יע"ש וראיתי בשיטה מקובצת למוהר"ב ז"ל שהק' משם רבו על דברי התוס' הללו וז"ל וקשה למורי נר"ו דהא פ"ק דמציעא דייק אי תנא אני מצאתיה הו"א מאי מצאתי' ראיתי' בראיי' בעלמ' קנה כו' ועוד תנן התם היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה אמר לחבירו תנה לי נטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה אלמ' בראייה בעלמא לא קני ובפ' הבית והעלי' דייקינן אי הבטה של שומ' כגון ספיחין בשביעית אי קני ליה או לא ולא מדכר התם הא דמקושרין והמנוענעין ועוד דאמרינן התם דכ"ע הבטה בהפקר לא קני והיכי אמרינן דכ"ע והא לדבריהם ז"ל רשב"א אית ליה דקונה אלו ת"ד ע"ש: ולע"ד אין מכל אלה טענה על התוס' ז"ל שמה שהקשה מההיא דפ"ק דמציעא דקאמר אי תנא אני מצאתיה כו' כבר כתבו התוס' ז"ל שם דאפילו למאן דאמר הבטה בהפקר קני היינו דוקא שעשה מעשה כל דהו כגון שגדר גדר קטן יע"ש וזה מוכרח דאי לא כן תיקשי לחד תי' דבעי למימר בפ' הבית והעלי' דכ"ע הבטה בהפקר קני ובחיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה קמפלגי מתני' דפ"ק דמציע' מני וזהו שדקדקו התוס' ז"ל כאן במ"ש הואיל ומתעסק בהן קצת וזה פשוט ולא ידעתי איך אשתמיט מיניה דברי התוס' דפ"ק דמציעא גם מה שהקשה מההיא דפ' הבית והעליה דאמרינן התם לאידך תי' דכ"ע הבטה בהפקר לא קני איכא למימר דס"ל להתוס' דדוקא התם שאינו מתעסק בגוף ההפקר עצמו אלא שעושה מעשה כל דהו סביב לו לעשות גדר קטן הוא דאמרינן דאינו קונ' אמנם כל שמתעסק בגוף ההפקר עצמו כגון הך דהכא שמקשרן ומנענען כ"ע מודו דהבטה כי האי קונה אפילו בלא הגבהה ואפשר שלזה רמזו התוס' הואיל ומתעסק בהן לומר דדוקא הכא שמתעסק בהפקר עצמו וכמ"ש ובהכי ניחא מה שהקשה הר"ב תי"ט ז"ל בפ"ד דשקלים משנה א' לדברי הרא"ש דבפ' הבית והעליה פסק דהבטה בהפקר לא קני ואלו בפ' המניח כתב וז"ל כשהפכ' פחו' משלשה אין להביא ראי' מכאן דהגבה' קני פחות מג' טפחים דהפקר שאני דאפילו הבטה קני

בהפקר כו' יע"ש אמנם כפי מ"ש ליישב דמ"ש בפ' הבי' והעליה דהבטה בהפקר לא קנה היינו דוקא כשאינו מתעסק בגוף ההפקר עצמו כגון ששכרו לשמור הפקר אמנם בההיא דפ' המניח בהופך הגלל בר"ה ממקום למקום כיון דמתעסק בגוף ההפקר עצמו בהא מודה הרא"ש ז"ל דהבטה בהפקר כי האי קני לכ"ע וכברייתא דהכא כנ"ל:

פרק ג

הלכה ו

כיצד חלות הנדרים על דבר מצוה כו' ואם אכל או ישב לוקה כו'. הנה מדברי רבינו ז"ל נראה שיש להוכיח שדעתו ז"ל שלא כדעת ריב"א שכתבו התוס' פרק שילוח הקן דקמ"א ע"א ד"ה צריכה דכל מקום שאמרו אין עשה דוחה ל"ת ועשה אם עבר ודחה ל"ת אינו לוקה משום דכיון דהעשה דוחה את ל"ת נמצא דאין כאן אלא עשה לחודי' ומשום דעבר אעשה אינו לוקה ע"ש ועיין בהרב משנה למלך פ"א מה' שופר וזה שהרב החינוך ז"ל בס' יתרו סי' ל"ב הקשה וז"ל ואם תשאל מי שנדר שלא לאכול דבר שהוא מצוה עליו לאוכלו איך לא יאכלנו יבא עשה וידחה לא תעשה תשובתך שהנדר עשה ולא תעשה דכתיב לא יחל ככל היוצא מפיו יעשה ע"ש וא"כ לדעת ריב"א ז"ל משמע ודאי דאם עבר על נדרו ואכל מצה אינו לוקה משום דלאו דלא יחל הא אדחיה ליה מקמיה עשה דבערב תאכלו מצות ואיך כתב רבינו ז"ל דלוקה אלא משמע דס"ל שלא כדעת ריב"א וכן ראיתי בס' קול יעקב בלשונות הרמב"ם ז"ל דף ל"ה שהוכיח כן מדבריו וכן נראה מבואר ג"כ מדברי התוס' פ"ק דקדושין דל"ד ד"ה מעקה למעיין בדבריהם שם ואולם כד דייקת שפיר אין ראיה מדברי רבינו ז"ל משום דתירוץ הר"ב החינוך ז"ל לקושיא הלזו לאו דסמכה איהו והן רבים החולקי' על תי' זה וכבר הרב פרשת דרכים בדרך מצותיך ד"ע ע"ד תמה עליו דבהדיא אמרינן בנזיר דנ"ח ובריש יבמות דאתי עשה דמצורע ודחי לא תעשה ועשה דנזיר כיון דקיל ואיתיה בשאלה וא"כ ה"נ נימא יבא עשה דמצה וידחה לא תעשה ועשה דנדר הואיל ואיתי' בשאלה וכ"ת שרבי' נתן טעם אחר בספ"ו מה' נזירות לנזיר שנצטרע ואולי כן היתה גירסתו וגירסת החינוך ז"ל יע"ש וא"כ לפי גירסתנו וגי' הראב"ד ז"ל וכל המפרשים לא ניתן תי' זה ליאמר ואם כן ק' דמה יענה לקו' החינוך ז"ל ולהא ודאי היה אפשר לומר ע"פ מ"ש התוס' ז"ל בקידושין דל"ז ד"ה דאקריב עומר וז"ל בירושלמי מקשה למה לא אכלו מצה מחדש יבא עשה וידחו' ל"ת דחדש ומתרץ דאין עשה דקודם הדיבור דוחה לא תעשה דלאחר הדיבור וא"נ גזירה כזית ראשון אטו כזית שני ע"ש: ודרך אגב ראיתי לכתוב מה שמצאתי כתוב בכתבי הקדש של הרב כמוהר"א

חאקו ז"ל שהקשה משם הרב הגדול כמוהר"א צמח זלה"ה לדברי התוס' שפירשו דברי הירושלמי דכתוב בצדו ר"ל לאחר מתן תורה ושאינו כתוב בצדו היינו קודם מתן תורה וכן פירש הר"ש ז"ל בפ' דחלה לחד פי' דזה לא יתכן שהרי אמרינן בירושלמי פ"ק די"ט אמתני' דומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה על דעתיה דר"י דאמר אתי עשה ודחי ל"ת אע"פ שאינו כתוב בצדו ניחא אבל למ"ד אין עשה דוחה ל"ת אלא א"כ כתוב בצדו כיון שהתחיל אומרים לו מרק הרי בפירוש דכתוב בצדו שאמרו בירושלמי כמשמעו בצדו ממש וצ"ע וא"כ היא גופא איכא לתרוצי לקו' הרב החינוך ז"ל אלא דאכתי קשה ממתני' דס"פ שני דנדרים דקתני קונם סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל בנדרים אסור וגבי סוכה ולולב לא שייך שום אחד מהתי' הללו והדרא קושיא לדוכתא וא"כ עכ"ל דטעמא אחרינא איכא במלתא ואנחנו לא נדע וא"כ מעתה אין ראיה מדברי רבינו שכתב אם אכל או ישב לוקה די"ל לעול' דס"ל כדעת ריב"א ז"ל וכמבואר ועוד אני אומר לישב קו' הרב החינוך ז"ל ע"פ מ"ש התוס' בעירובין ד"ק ד"ה מתן ד' שהקשו וז"ל וא"ת ליתי עשה ולדחי לא תעשה דבל תוסיף וי"ל דלא דמי כלל לכלאים בציצית דהכא על ידי פשיעה הוא בא והיה יכול להתקיים בלא דחיית הלאו עכ"ל וא"כ דכוותא נמי איכא למימר הכא דמה"ט לא אתי עשה דמצה וסוכה ודחי לא תעשה דבל יחל משום דעל ידי פשיעה בא שנדר שלא יאכל מצה והיה יכול להתקיים בלא דחיית הלאו שלא ידור: ודרך אגב אודיע למעיין מה ששמעתי מקשים בתי' התוס' הלזו משם החכם השלם והכולל כמוהר"ר שלמה שפמי הי"ו מאותו שאמרו פ' דם חטאת ד' צ"ז ת"ר כל אשר יגע בבשרה יקדש כו' יקדש להיות כמוה שאם פסולה היא תפסל ופריך עלה וניתי עשה ולדחי לא תעשה ומשני אמר רבא אין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש יע"ש והשתא לפי דברי התוס' מאי קושיא הא הכא על ידי פשיעתו שנגע בשר קודש פסול בבשר קדש אשר הוא בא לידי דחיית הלאו והיה יכול להתקיים עשה דאכילת קדשים בלא דחיית הלאו אם לא ע"י פשיעתו שנגעו ובלעו זמ"ז והר"ז דומה ממש להההיא דנתערבו מתן ד' במתנה אחת ומהיותר תימה מה שראיתי למוהר"י קולון ז"ל שורש קל"ט שכתב וז"ל ועוד שהרי כתבו התו' בעירובין וז"ל ועי"ל דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כדאשכחן פ' דם חטאת כו' עד מיהו יש לדחות דלא דמי דה"ט משום דל"ת שבמקדש חמיר ולא מדחי מקמי עשה אבל גבי בל תוסיף לא שייך שום חומרא דשייך נמי בעלמא מ"מ י"ל כיון דהוי במקדש לא דחי עכ"ל וכנר' שבתוספות אשר הי' לפניו היה כתוב אחר תירוץ הראשון דפשיע' תירוץ זה והדבר תימה שאחר שהביאו סוגיא דפרק דם חטאת בתירוצם הב' היכי הוה ניחא להו תירוצם הראשון דכל בפשיעה לא אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה

גם הרשב"א בחידושי כתיב' יד כתב תי' זה דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש משם התו' והביא סוגיא דפ' דם חטאת וכתב עוד דיש מתרצים דכל בפשיעה לא אמרינן אתי עשה ודחי ל"ת והוא מן התימה איך מיתבא להו סוגייא דפ' דם חטאת דעדיין לחלוחית הדיו קיימת דהתם נמי ע"י פשיעה הוא בא ובאמת שהיא קושיא חזקה: ואשר אני אחזה ליישב ולומ' דמעולם לא כתבו התוס' דכל שבא דחיית הלאו ע"י פשיעתו לא אמרי' דאתי עשה ודחי ל"ת אלא דוקא גבי נתערבו מתן ד' במתן אחת והיינו טעמא משום דמיד כשקיבל דם הניתן במתן אחת קודם תערובתן הרי חל עליו לאו דבל תוסיף באותו דם שלא ליתנו במתן ד' אלא דכשנתערבו אח"כ אנו באים לומר דליתי עשה דמתן ד' ולדחי ל"ת דבל תוסיף דמתנ' אחת והלכך איכא למימר שפיר מלתא בטעמא דכיון שכבר חל עליו באותו דם לאו דבל תוסיף תו לא אתי עשה ודחי לאו שחל עליו מקמי הכי כיון שע"י פשיעתו שעירבן הוא בא לדחות הלאו משא"כ בההיא דפ' דם חטאת אע"ג דע"י פשיעתו שנגע ובלע בשר קדש פסול בבשר קדש כשר הוא בא לידי דחיית הלאו אפי' הכי אמרינן שפיר דאתי עשה ודחי ל"ת וה"ט משום דברייתא דהתם דקתני יקדש להיות כמוה מיירי בחצי זית פיגול שנגע דנבלע בבשר שלמים כשר דאתא קרא לומר דהיתר מצטרף לאיסור וחצי זית כולו איסור כמבואר שם ובפסחים פרק א"ע וא"כ מבואר הוא דכל זמן שלא נגע ונתערבו בחצי זית פיגול כל שהוא בעיניה אין כאן לאו שהרי אינו אלא חצי שיעור ולר"ל אפי' איסורא דאורייתא ליכא ואין איסורו אלא מדרבנן אלא שע"י פשיעתו שנגען ועירבן זה בזה הוא בא לכלל חיוב לאו דמכי נתערבו הו"ל היתר מצטרף לאיסור וחשיב זית כולו איסור והלכך אמרינן בהא שפיר אתי עשה ודחי ל"ת משום שעל ידי פשיעתו חלו בו ידים העשה והלא תעשה כאחת זה נ"ל נכון ליישב דבריהם: ובמה שתרצו התוס' דה"ט משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ק"ל דהא בפרק דם חטאת רבא הוא דמשני הכי ליישב ברייתא דכל אשר יגע בבשרה אמנם רב אשי משני התם יקדש עשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ומשמע דרב אשי לאפלוגי אהא דרבא אתא דאי ס"ל כרבא ל"ל טעמא משום דאין עשה דוחה ל"ת ועשה אפי' לא תעשה גרידא לא דחי וכ"כ הרב קרבן אהרן די"ג ע"ד וכיון שכן היכי ניחא להו מתני' דהניתנין במתן ד' משום טעמא דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש הא אכתי תקשי להו אליבא דרב אשי מה יענה למתני' דהניתנין במתן ד' ולהא ודאי נראה דסבירא להם ז"ל דרב אשי ודאי לא פליג ארבא וס"ל ודאי דאעדל"ת שבמקדש וזה מוכרח משום דאי פליג אדרבא וס"ל דאתי עשה ודחי ל"ת שבמקדש א"כ אכתי תקשי לרב אשי ברייתא דאחד עצם שיש בו מוח כו' דניתי עשה דאכילת פסח ולדחי לא תעשה דשבירת עצם אשר ממנה הביא ראיה רבא

לומר דאעדל"ת שבמקדש ולומר דס"ל לרב אשי דטעמא דהתם משום דאפשר לקיים את שניהם ע"י גומרתא וכמו שהקשו התוס' ז"ל שם זה ודאי דוחק דכל כי האי הי"ל לרב אשי לאומרו וכי היכי דאכפל רב אשי ליישב לברייתא דיקדש להיות כמוה הכי נמי היה לו ליישב ברייתא דאחד עצם שיש בו מוח ולומר דה"ט משום דאפשר לקיים את שניהם אלא משמע ודאי דרב אשי אזיל ומודה דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש והיינו טעמא דברייתא דאחד עצם שיש בו מוח אלא דבא רב אשי לומר דאברייתא דיקדש קו' מעיקרא ליתא ובלאו טעמא דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ניחא שפיר מטעמא דיקדש עשה הוא זה הנראה בכונתם ז"ל וכן נרא' מדוקדקין דברי הרשב"א בשיטת כ"י שכתב וז"ל תרצו בתוס' ז"ל דלא אתי עשה ודחי ל"ת שבמקדש כמ"ש בזבחים גבי אם פסולה היא תפסל ומייתי נמי התם ההיא דאחד עצם שיש בו מוח דלא אתי עשה דאכילת פסחים ודחי ל"ת דשבירת עצם עכ"ל והרואה שמ"ש ומייתי נמי התם ההיא דאחד עצם שיש בו מוח כו' הן דברים ללא צורך אלא נראה שכונתו היא למ"ש לומר דלא נימא דרב אשי דמשני התם אברייתא דאם פסולה היא תפסל משום דיקדש עשה כו' פליג ארבא וס"ל דאתי עשה ודחי ל"ת שבמקדש אהא כתב דהא ליתא שהרי מייתי התם ברייתא דאחד עצם כו' דבההיא עכ"ל דטעמא הוא משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש וכן נראה גם כן ממ"ש בס' כריתות סי' כלל זה דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ואי רב אשי פליג ארבא הי"ל לפסוק כרב אשי דבתרא הוא ובהכי ניחא לי מה שיש להקשות אסוגיא דזבחים מההיא דגרסינן בפ' אלו עוברים דמ"ד אמ"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מדרבנן נשמע לר"ע כו' לר"ע נמי משרת להיתר מצטרף לאיסור מכאן אתה דן לכל התור' כולה א"ל רב אשי משום דהו"ל נזיר וחטאת ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין כו' עד ור"ע מאי צריכי בשלמא אי כתיב רחמנא בחטאת לא ילפינן נזיר מיניה דחולין מקדשי' לא גמרי' לא לכתוב רחמנא נזיר ותיתי חטאת מיניה יע"ש והשתא ק' כיון דרב אשי גופיה קאמר דה"ט דחטאת דלא אתי עשה ודחי ל"ת משום דיקדש עשה הוא א"כ היכי קאמר הכא בפסחים דלכתוב רחמנא נזיר ותיתי חטאת מיניה הא אי כתיב בנזיר הו"א דגבי חטאת אתי עשה ודחי ל"ת להכי אצטריך קרא גבי חטאת וכמו כן ראיתי להרב המובהק יצחק בכר דוד ז"ל שהקשה כן בספר דברי אמת ד' נ"ו ע"ד אכן כפי מ"ש אין כאן מקום קושיא דודאי לרב אשי נמי אפי' אי לא כתיב יקדש גבי חטאת הוה ילפינן מנזיר ולא אתי עשה ודחי ל"ת משום שאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כדילפינן משבירת עצם אלא דמאי דקאמר רב אשי בזבחים היינו לומר דלפו' מאי דכתב השתא יקדש אין כאן מקו' קושיא דניתי עשה כו' משום דיקדש עשה ובלאו טעמא דאין

עשה דוחה ל"ת שבמקדש ניחא ברייתא דהתם אמנם ודאי ס"ל דאפי' אי לא כתי' יקדש אפ"ה לא אתי עשה ודחי ל"ת שבמקדש כנ"ל נכון: האמנם הא ק"ל לתירוץ התוס' שכתב הרשב"א דטעמא דמתני' משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש דא"כ למאי דס"ד התם דפריך אברייתא דאם פסולה היא תפסל כו' אדק"ל אברייתא דהתם ת"ל אמתני' דהניתן במתן ארבע דמקמי הכי וצ"ע ואיך שיהיה קו' הרב החינוך ז"ל מיתבא שפיר כמ"ש ומעתה אף אנו נאמר שכן דעת רבינו ז"ל ולעולם דס"ל כדעת ריב"א ובהכי יש לישב ג"כ מה שהקשה עוד הרב משנה למלך ז"ל הובאו דבריו בספר בני דוד ה' נזירות דנ"ח ע"ב אמ"ש הרשב"א ז"ל בריש יבמות דהאומר לאשה ה"ז גיטך ע"מ שלא תנשאי לפלוני ונפלה יבמה לאותו פלוני דצריכה חליצה ולא אמרינן בכה"ג כל שאינו עולה ליבו' אינו עולה לחליצה כיון שאין איסורו מחמת עצמה אלא דבר אחר גרם לה וכתב עוד וז"ל והר"ז כנודרת הנאה מיבמה בחיי בעלה דתנן בפ' ב"ש כופין אותו שיחלוץ לה והר"ז אינו עולה ליבום דבר תורה דקיימה עליה בלאו ועשה ואע"פ כן עולה לחליצה משום דדבר אחר גרם לה ליאסר א"ד והקשה הוא ז"ל דלמה אינו דוחה שהרי נותן לשאלה כמ"ש בריש יבמות ומבואר מדברי הרשב"א שם לקמן דגריס כגירסתינו ע"ש שהניחו בצ"ע וכונת דבריו מבואר דאמתני' גופה דתנן בפרק ב"ש הנודר' הנאה מיבמה כופין אותו שיחלוץ לה לא ק"מ דאמאי אינה מתיבמת דליתי עשה ולדחי ל"ת ועשה הואיל ואיתיה בשאלה דאיכא למימר דאינה מתיבמת מדרבנן גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה דמה"ט אפי' חייבי לאוין גרידא חולצת ולא מתייבמת כדאיתא בפ"ב דיבמות ד"ך אכן לדברי הרשב"א ז"ל שכתב דאינה עולה ליבום דבר תורה ק"ל שפיר והרב המחבר לא ירד לכונתו שם יע"ש ודוק אמנם לפי מ"ש הנה נכון דאיכא למימר דהרשב"א ס"ל כתי' התוס' בערובין דכל בפשיעה לא אמרינן אתי עשה ודחי ל"ת ומה"ט לא אתי עשה דיבום ודחי ל"ת דבל יחל כיון שבא לו ע"י פשיעה ואע"ג דאיתיה בשאלה נמי לא דחי שהרי אפילו ל"ת גרידא דבעלמא קי"ל דאתי עשה ודחי ל"ת אפי"ה כל בפשיעה לא דחי ומ"ש הרשב"א ז"ל דקיימא עלה בלאו ועשה לאו למימרא משום דלא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה דאפילו ל"ת גרידא נמי לא דחי כיון דבפשיעה אתי עליה אלא קושטא דמלתא קאמר ובחידושי הרשב"א ז"ל מכ"י מצאתי כתוב משום דקיימא עליה בלאו ולא עוד אלא מיהו הא ק"ל בדברי הרשב"א דמשמע דנודרת הנאה מיבמה דבר תורה עולה ליבום שהרי הנאת תשמיש דבר שאין בו ממש הוא ואין בו אלא בל יחל מדרבנן ועיין בחדושי הרשב"א לנדרים דט"ו ע"ב וצ"ל דס"ל להרשב"א דמתני' סתמא קתני ואפילו באומר קונם גופך לתשמישך דמדאורייתא אסירא והשתא דאתינן להכי יתיישב ג"כ קו'

הרב בעל משנה למלך ז"ל דהרשב"א ז"ל הכי ק"ל דמתני' סתמא קתני הנודרת הנאה מיבמה ומשמע בכל מיני נדר ואפי' נדרה על דעת רבים דליתיה בשאלה כלל דבהשתא הו"ל כשאר ל"ת דעלמא ובהכי ניחא מאי דק"ל תו דמאי ראיה מייתי הרשב"א מהיא דהנודרת הנאה דהתם שאני דעולה ליבום מקרי שהרי בידה לאתשולי עלי' וחזייא ליבום משא"כ באומר ע"מ שלא תנשאי לפ' והיה נראה לי שדעת הרשב"א ז"ל דאפילו נשאל על הנדר לא חזייא ליבום כיון דבשעת נפילה לא חזיא ליבום דומייא דאחות אשה שאינה מתייבמת אפילו מתה אשתו אח"כ ולא דמי לאשה שהיתה נדה כשמת בעלה שכתב הרא"ש בריש יבמות דנידה שאני דאסורה לכל ולא דמייא לעריות שאינה אסורה אלא ליבם אבל בנודרת הנאה מיבמה כיון שאינה אסורה אלא ליבם הוי דומיא דעריות ושוב ראיתי להרשב"ץ בח"ב סי' ר"ס שכתב בפשיטות דהנודרת הנאה מיבמה ונשאל על השבועה דמתייבמת ע"ש ודוק אחר זמן רב מצאתי להרשב"א בחי' לנדרים פ"ב דט"ו ד"ה הא דאמר ישיבת סוכה שכתב וז"ל וא"ת ליתי עשה ולדחי ל"ת כו' וי"ל דנדרים עשה ול"ת הם כו' יע"ש הנה מבואר שדבריו הן הן דברי הר"ב החינוך ומעתה אזלא לה תירוצא דכתיבנא ולכן היותר נכון אצלי ליישב ע"פ מ"ש התוס' פרק אלו מציאות ד"ל ד"ה הא אין עשה שהקשו וז"ל וא"ת הא דאין עשה דוחה ל"ת ועשה הנ"מ ל"ת השוה בכל אבל האי דאינו שוה בכל דחי כדאמרי' פ"ב נזירים דאתי עשה דמצורע ודחי ל"ת ועשה דכהנים כו' וי"ל דעשה דמצורע שאני דחמיר משום דגדול השלום כדאמרינן בפרק שלוח הקן דעשה דמצורע הוה דחי עשה ול"ת דשלוח הקן אי לאו יתורא דשלח תשלח אבל עשה דעלמא לא דחי לאו ועשה אפי' אינו שוה בכל כו' וכ"כ הריטב"א ז"ל בריש יבמות א"כ איכא למימר דה"נ ס"ל להחינוך והרשב"א ז"ל דכי אמרינן דעשה דמצורע דחי ל"ת ועשה דנזיר הואיל ואיתיה בשאלה הייינו דוקא עשה דמצורע דחמיר אבל עשה דעלמא לא דחי ל"ת ועשה אפילו דאיתיה בשאלה ודרך אגב ראיתי להרב בעל ח"ה שכתב בדברי התוס' הללו וז"ל טעות קא חזינא הכא דאם כן ל"ל למימר בפ' שני נזירים דדחי עשה דמצורע לאו ועשה שאינו שוה בכל הא אפי' שוה בכל כשילוח הקן דחי ובהדיא אמרינן בפרק שלוח הקן דלא הוה דחי אלא עשה דשלוח הקן דקאמר דליכא לאו כגון שנטלה ע"מ לשלחה ופריך מאי אולמיה כו' ומשני סד"א גדול השלום וליתי עשה דידיה ולדחי עשה דשלוח יע"ש ולא ידעתי איך אשתמיט מיניה דברי התוס' פ"ק דיבמות דף ה' ד"ה ואכתי כו' שהקשו שם כקושיא דהכא ותירצו כתי' דהכא וסיימו וז"ל ובשמעתין הוה מצי לדחויי דלא ילפינן מעשה דמצורע משום דגדול השלום אלא דבלאו הכי דחי שפיר ועוד דחי דאפי' עשה כי האי לא נגמר מהכא דלדחי כו' עכ"ל הנה

מבואר שהתוס' ז"ל כבר הרגישו בעצמן ממה שהקשה הרב ח"ה ז"ל וניחא להו מטעמא דבלא"ה דחי שפיר וההיא דפרק שלוח הקן איכא לדחויי דס"ל דודאי למאן דמסיק סד"א גדול השלום תו לא צריכנא לאוקמה כגון שנטלה ע"מ לשלחה אלא משום דמר בר רב אשי מעיקרא תריץ יתיב כגון שנטל' ע"מ לשלחה דלאו ליכא עשה איכא והוא ס"ל דאתי עשה ודחי עשה ולבתר כי פריך עליה מאי אולמיה כו' משני שפיר אאוקמתא דמר בר רב אשי גופיה סד"א כו' וליתי עשה דידיה ולידחי עשה דשלוח הקן ולעולם דלה"ט אפי' עשה ול"ת נמי הו"א דלדחי וכיון דבעלמא לא אתי עשה ודחי עשה ואפ"ה עשה דמצורע דאלים הו"א דלדחי ה"נ י"ל דמהאי טעמא הוה דחי עשה ול"ת אע"ג דבעלמא לא דחי: האמנם מצאתי להתוס' ז"ל בזבחים דל"ג ע"ב ד"ה לענין מלקות שכתבו שם כדברי הרב ח"ה ז"ל וז"ל וא"ת והא עשה דמצורע דאלים משום שלום הבית ודחי עשה אפ"ה עשה ול"ת לא דחי כדאמרינן בפרק שלוח הקן למה לי שנטלה ע"מ לשלחה ומ"מ לדאתאן עלה נראה שדברי החינוך ז"ל אינן מתישבין דאכתי ק' דמה יענה הרב החינוך למאן דס"ל פ"ק דמ"ק דמצורע מותר בתשמיש המטה בימי חלוטו וכן פסק הרמב"ם ז"ל דע"כ לדידיה צ"ל דאתי עשה ודחי ל"ת ועשה קיל דאיתיה בשאלה ואפי' עשה דעלמא שהרי מצורע נמי ליכא שום אלמות כיון דמותר בתשמיש ואפ"ה דחי וא"כ אכתי תקשה להך מ"ד מתני' דנדרים דקתני קונם סוכה שאני יושב כו' ושוב מצאתי בשיטה מקובצת כ"י למס' נזיר פ"ב נזירין דף נ"ח שהקשו שם משם הרב עזריאל כקו' התוס' דפרק אלו מציאות ותירצו כתירוצם ז"ל דעשה דמצורע שאני דאלים משום שלום הבית וסיים וז"ל ואפי' למ"ד במ"ק דמצורע מותר בתשמיש המטה בימי חלוטו איכא קצת שלום הבית דקודם תגלח' שהוא משולח חוץ לשני מחנות אעפ"י שהוא מותר בתשמיש המטה לא תתרצה אשתו ללכת אליו הואיל ומשולח הוא ויתגנה בעיניה אלו דבריו יע"ש ובהכי יש ליישב דברי החינוך ז"ל וכמבואר: ואולם המעיין בדברי הרשב"א ז"ל בחידושיו פ"ק דיבמות יראה בהדיא דלא שמיע ליה כדברי הרב עזריאל ז"ל ולעדתו ז"ל אזלה לה להך תירוצא ודוק כי על כן לדידי חזי לי ליישב עיקר קו' הרב משנה למלך ז"ל במה שיש לדקדק על קו' הרב החינוך ז"ל דנראה דקו' מעיקרא ליתא שהרי בפ"ב דנדרים דף ט"ז פרכינן אמתני' דקתני אמר קונם סוכה שאני עושה כו' בנדרים אסור ובשבועות מותר מ"ש נדר דכתי' לה' דמשמע אפי' יש בנדרו ביטול מצות ה' שבועה נמי הא כתיב או השבע שבועה כלומר דלה' דכתיב אכולהו קאי ומשני הא דאמר ישיבת סוכה כו' יע"ש ופירש הרא"ש והר"ן והרשב"א ז"ל דהיינו לומר דסברא הוא דלה' לא קאי אלא אנדר דסליק מיניה משום דהוי מתסר חפצה אנפשיה יע"ש ואם כן מה מקום להקשות עוד

דליתי עשה דסוכה ודמצה ולדחי ל"ת דבל יחל מאחר דגזרת הכתוב הוא מדכתיב לה' ולפחות איכא למדרשיה לנדר דסליק מיניה והנראה לישב דבריהם כלפי מה שראיתי להתוספות ז"ל פרק דם חטאת דף הנזכר ד"ה ניתי עשה שהקשה מעין קושיא הלזו דמאי פריך התם דליתי עשה דאכילת פסחים ולדחי ל"ת דשבירת עצם הא גזרת הכתוב הוא כדנפ"ל מקרא דועצם לא תשברו בו דאמור בפסח שני ותרצו דהכי פריך דנגמר מהכא דאין עשה דוחה ל"ת בעלמא דאדילפת מכלאים בציצית לקולא לילף משביר' עצם לחומרא ואהא משני דמהכא ליכא למילף משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש עכ"ל וא"כ נראה דהיינו דק"ל להרשב"א והרב החינוך ז"ל דליתי עשה דמצה ולדחי ל"ת דבל יחל וליכא למימר דגזרת הכתוב היא דא"כ אדנילף מכלאים בציצית לקולא לילף מהכא לחומרא ואהא תירצו שפיר דמהכא ליכא למילף בעלמא משום דנדרים עשה ול"ת הוא וא"כ מעתה אין מקום למה שהקשה הרב משנה למלך ז"ל מההיא דאמרינן דאתי עשה דמצורע ודחי ל"ת ועשה דנזיר דקיל הואיל ואיתיה בשאלה דהכא שאני דגזרת הכתוב היא דאפי' דנדרים איתנהו בשאלה אפי"ה חיילי כדנפ"ל מקרא דלה' גם אין להקשות דהיכי אתי עשה דמצורע ודחי ל"ת ועשה דנזיר דקיל הואיל דאיתא בשאלה נילף מנדרים דאע"ג דאיתנהו בשאלה אפי"ה אין עשה דוחה ל"ת ועשה דהתם גבי מצורע לאו מסברא הוא דאמרינן הכי אלא מקרא כדנפ"ל התם מראשו וגזרת הכתוב היא זה נראה לי אמת ויציב:

ודע דלסברת ריב"א ז"ל שכתבנו לעיל הלא מראש דכל מקום שאמרו אין עשה דוחה ל"ת ועשה מלקא לא לקי ק"ל מהא דגרסינן פרק אלו מציאות ד"ל ע"ב ת"ר והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כו' הא כיצד היה כהן והוא בבית הקברות כו' לכך נאמר והתעלמת מהם ופריך למאי אצטריך קרא אלימא לכהן והוא בבית הקברות פשיטא האי עשה כו' ולא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה כו' והשתא לדעת ריב"א ז"ל מאי קושיא אימא דאצטריך קרא דוהתעלמת לאשמועינן דכהן והוא בבית הקברות ליתיה לעשה דהשבת אבידה כלל ונפקא מינה דאם עבר ונכנס לבית הקברות לוקה עליו משום טומאה דאי לאו דמיעטיה קרא אע"ג דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה מ"מ מלקא לא לקי להכי אצטריך והתעלמת וכה"ג נמי קשה מהא דפריך התם דל"ב אברייתא דקתני מנין שאם אמר לו אביו הטמא או אל תחזור אבידה שלא ישמע לו שנאמר איש אמו כו' טעמא דכתב רחמנא אני ה' הא לא"ה הו"א צייתא ליה ואמאי האי עשה כו' ומאי קושיא אימא דאצטריך קרא לאשמעינן דאם אמר לו אביו הטמא ליתיה לעשה כלל ואם עבר ונטמא לוקה עליו ועיין בתוס' שם ד"ה הא כו' מה שהקשו שם ותרצו דהכא סמיך על ותו מי

דחינן איסורא מקמי ממונא ולקמן נמי עדיפא מינה משני יע"ש וא"כ אף אנו נאמר כן על קו' דידן ועוד אפשר לומר דתלמודא התם לאו אקרא פריך דלמאי הלכתא כתביה רחמנא דהאי ודאי לא קשיא כמ"ש אלא אתנא דבריי' קפריך דקתני פעמים שאתה מתעלם כיצד כו' לכך נאמר והתעלמת דמשמע דאי לאו קרא דוהתעלמת היה חייב להחזיר וכן נמי בברייתא דהתם דקתני מנין שאם אמ"ל אביו שלא ישמע לו דמשמע דאי לאו קרא דאני ה' הו"א דחייב לשומעו ואהא פריך דלהא לא אצטריך קרא ועיין מ"ש רבינו ז"ל פי"ג מה' שחיטה ה' י"ט וז"ל אסור ליטול אם על הבנים ואפי' לטהר את המצורע כו' ואם לא שלח לוקה שאין עשה דוחה ל"ת ועשה ונראה שאין מכאן ראיה דס"ל שלא כדעת ריב"א דהתם ה"ט משום דגלי קרא תשלח אפי' לדבר מצוה כדאיתא התם ועיין במ"ש ה"ה ז"ל פי"א מה' גזילה דח"י שמדבריו שם נראה בהדיא שחולק על ס' ריב"א ז"ל כמו שיראה המעיין ודוק:

טעם המלך א) **בדברים** אלו צריך אני לכבוש את ניב שפתי כי הלא רשומי דברים בעלמא אנכי מציין פה והרבה דברתי בענינים האלה לא יספיקו גליונות הרבה. ואולם אחת אחקור ואותו אדבר לפי מה שאמרי' ש"ס פסחים (ל"ח ב') דהיינו טעמא דאין אדם יוצא במצה של תודה ורקיקי נזיר כי מצה הראוי' לשבעה בעינן. ולפי נושא הזאת לא מצינו היתר לצאת ידי חובת אכילת מצה בכל מצה של איסור ונפלה כל הקושי' וצדדי היתר. דאף אם בכזית ראשון יש היתר לאכלה מפאת דחית העשה הא עכ"פ אין יוצא בה כלל וכלל לפי שמצה זאת אינה ראוי' לכל זי"ן. ומה לי רקיקי נזיר ותודה שאין יוצאין בה לפי שאח"כ נעשין נותר. ומה לי איסור אחר ובאמת מעודי עד היום הזה עמדתי בזה על דברי הירושלמי שהביא הרב פה (שמה) דהקשה אמאי לא אכלו ישראל מצה של חדש. דלפי דברינו אין אדם יוצא כלל וכלל במצה של חדש לפי שאינה ראוי' לכל זי"ן ימי הפסח. ואולם במצה של חדש. יש לפקפק קצת דהא מצה זו מותרת עכ"פ לאחר הבאת העומר. או למ"ד שהאיר המזרח מתיר. וכן מצה של טבל שאמרי' בש"ס פסחים (ל"ו ב') דאינו יוצא בה וילפי' לה מקרא מההיקש לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות מי שאיסורו משום בל תאכל חמץ כו' ולפי דברי הא בלא"ה אינו יוצא לפי שאינה ראוי' לזי"ן וגם בזה יש לחכך דזה מקרי ראוי לזי"ן כיון דיכול להפריש ממנו התרומה. וא"כ ה"נ גבי נדר שעומד עליו הרב פה דיש לצדד ולומר לכאורה לפי שאינה ראוי' לזי"ן אינו יוצא בה. ומתחלה קושי' הרב בעל החינוך לאו קושי' היא במצה אלא דיש לדחות נמי הא ראוי' לזי"ן היא לפי שיש היתר בשאלה א"כ מקרי ראוי' לזי"ן. ואף שאין נשאלין בי"ט וגם אין מפרישין תרומות ומעשרות בי"ט ולפ"ז אינה ראוי' ליום

ראשון ולאו ראוי לכל זי"ן נקראת הא דבר זאת אינה אלא איסור דרבנן ומן התורה ראוי' לז' מקרי. וא"כ אתי' עשה דמצה ודחי ל"ת ואולם גבי מצה של חדש עדיין לבי מהסס בין למ"ד הבא' העומר מתיר בין למ"ד האיר המזרח מתיר. מ"מ הרי בי"ט א' של פסח אסור כל היום במצה זאת של חדש ולא מקרי ראוי' כיון דחסר יום ראשון דוק. וגם דבר זאת כיון דאינו יכול להפריש. ולשאול על נדרו מדרבנן יש לפקפק ולומר דעכ"פ לא מקרי ראוי' לזי"ן. דכיון שאינה ראוי' הוא. אינה ראוי' מקרי מה לי מדאוריית' מה לי מדרבנן ובאמת נקשרו דברים אלו בפלוגתת ר"מ ור"י בסוכה (כ"ג א') דר"י פוסל בסוכה העשוי' ע"ג בהמה. כיון דאין עולין ע"ג בהמה בי"ט לא הוי ראוי' לזי"ן וסוכה הראוי' לזי"ן בעינן. ור"מ מדאורייתא מחזי חזי. הרי חזינן דאית לי' לר' יהודה עכ"פ כיון דהשתא גזרי רבנן דאין עולין ע"ג בהמה הוי אינו ראוי' לז' כי מה לי שאינה ראוי' מדאורייתא מה לי דרבנן סוף כל סוף אינה ראוי' הוא ועיין ב"ש באה"ע סי' כ"ח גבי חיטי קורדנייתא ובעניותינו פ"ג מהל' מכירה הל' ח' ובמ"ש רבינו שם עיש"ה וגם במ"ש רבינו הל' לולב לענין אי קני אתרוג בקנין דרבנן אי יוצא בו בי"ט ראשון. ועיין במ"ל פ"ז מהל' תרומות. והרבה הי' לי לדבר בעניי ואולם אשים לפי מחסום ואין אנכי רוצה לצאת פה מגדר הקונטרס. כי אין פה המקום לאסוף. ונחזור לענינינו דה"נ בענין שלפנינו כיון שאינו יכול לאכול בי"ט ראשון. מה לי מדאורייתא מה לי מדרבנן. ואולם באמת כל זאת למ"ד דדריש מצה הראוי' לז' בעינן אמנם הרי ברייתא אחריתא לא דריש הכי וקאמר שם דלכך אינו יוצא במצה של תודה ורקיקי נזיר דכתיב ושמרתם את המצות שימור לשם מצה בעינן וליכא דהכא שימור לשם תודה ורקיקי נזיר הוי עיין היטב בסוגי' דפסחים שברייתות חלוקות הוי ואמרתי שברייתות אלו ר"א ורבנן היא דר' אליעזר בסוכה (כ"ז ב') לא דריש סוכה הראוי' לז' בעינן ורבנן בעינן סוכה הראוי' לז' ועיין בט"ז (א"ח סי' תרל"ז סק"א) ובחדושי אמרתי דיש לפ' בזה כונות הירושלמי הובא בכל הפוסקים ובתוס' שבועות (כ"ד א') ד"ה אלא הן. שאמר הירושלמי אם אמר שבועה שלא אוכל מצה שלא אשב בצל סוכה אסור לאכול מצה בלילה ראשונה של פסח ואסור לישב בצל סוכה ומזה רצו הפוסקי' להוציא דשבועה חל בכולל אפי' לבטל המצוה וכן דעת כל הפוסקים ורציתי לומר דאין ראי' מזה אלא י"ל כונה אחרת בדעת הירושלמי והיינו טעמא כיון שאמר שלא אוכל מצה או שלא אשב בצל סוכה וא"כ נאסר עליו מצה של רשות וסוכה של רשות ולפ"ז לכך נמי אסור מצה של מצוה וסוכה של מצוה (שמו) דכיון דאסור לאכול מצה אחרי שיצא בה. ולישב בסוכה אחרי לילה ראשונה וא"כ מצה זו וסוכה זו לא הוי ראוי' לז' ולכך נמי אסור לאכול כזית הראשון ואסור לישב בצל סוכה בלילי חג סוכות. דאינו

יוצא כלל וכלל בזה כיון דלא הוי ראוי' לז' ולא מצד ששבועה חל בכולל אלא לפי שאינו יוצא בסוכה ומצה זו ואמרתי בזה דקדוק צח ונכון בירושלמי דלפי ייעוד הזה נכון הוא דירושלמי בכונה נקט דוקא שתי מצות אלו מצה וסוכה. ולא נקט שאר מצות שופר לולב תפילין וכדומה. ולפי ייעוד וכונה שלנו בדעת הירושלמי דוקא ב' מצות אלו נקט דגבי שתיהן דרשי' שבעינן ראוי' לז' מצה הראוי' לז' וסוכה הראוי' לז' אבל גבי שאר מצות לא מצינו כן. ואולם כאשר פתחתי הירושלמי ועיינתי בו ראיתי לשון הירושלמי כן הוא. ע"ד דר' יוחנן שבועה שלא אשב כו' והיינו שהירושלמי הביא מקדם פלוגתת ר' יוחנן ור"ל אי אמרי' גבי שבועה איסור כולל כלל וכלל. וכמו שפליגי בזה בבבלי שבועות (כ"ג ב') וע"ז אמר על דעת דר"י שבועה שלא אשב כו' ומשמע בהדיא דמצד כולל נגע בי' ושפיר הוציאו הפוסקים מזה דאמרי' כולל לבטל המצוה. אמנם הדברי' עכ"פ נכונים מצד עצמותן אי אמרי' דבעינן סוכה ומצה הראוי' לז' אין אדם יוצא במצה של איסור וסוכה של איסור דאינן ראוין לז' הן והרבה אמרתי בזה בחדושי ועיין פארה אחת קטנה מזה מה שכתבנו בעניותן פ"ו מהל' חו"מ הל' א' בגליון דברי רבינו שם:

ובמה שכתב רבינו דיש לומר דלכך לוקה ולא אמרינן דעשה דוחה ל"ת כיון דהוי עשה ול"ת ככל היוצא מפיו יעשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ולוקין על הלאו כדעת הריב"א דס"ל דאלים ללאו ואפילו הלאו אינו נדחה הנה לא אחדול טוב מלהזכיר דבר נחמד ונעים אשר מצאתי כתוב בגליון הרמב"ם הל' שופר מדודי זקני הרב המופלא מוהר"ר דוד ייטלש זללה"ה שהביא ראיה דלא כריב"א והוא שאמרי' פסחים (פ"ג ב') ושבת (כ"ד ב') דאין שורפין קדשים בי"ט והקשה הש"ס וניתי עשה ולדחי ל"ת ומשני חזקיה מדכתיב בקר ללמד ליתן בקר שני לשריפתו. אבי' אמר עולת שבת בשבתו. רבא אמר הוא לבדו יעשה לכם רב אשי אמר משום דהוי עשה ול"ת עיי"ש ובאמת תימא על כל אלו וכי המה לא ידעו שי"ט עשה ול"ת ועוד הא רבא גופיה מתרץ ליה הכי בביצה (ח' ב') י"ט עשה ול"ת הוא וקשיא רבא אדרבא וכבר עמדו בעלי תוספות בזה ודחקו עיי"ש אמנם אי אמרינן לא כריב"א לק"מ (שמו) דודאי כולהו אמוראי נמי סבירא להו כן די"ט הוי עשה ול"ת. אלא לפ"ז עכ"פ העשה דוחה ללאו דל"ת כל מלאכה ואי עבר ושרף אין לוק' על זה ולכך למדו המה כל אחד ואחד בשיטתיה דאין שריפת קדשי' נוהג כלל בי"ט ולא הוי עשה ואי עבר ושרף לוק' דלא קיים לעשה. וא"כ ל"ק דרבא אדרבא עיין בזה כי נכון הוא: ואגב ארחין אזכיר דבר חריף מה שאמרתי עוד בענין הזה. והוא לתרץ קושיא חמורה הקשה אותה כבוד ידידי ומחו' הרב המאור הגדול המובהק המופלג מוהר"ר אלעזר נרו פלעקלש דמו"ש דקהלתינו יע"א בדברי רש"י מנחות (ס"ו א') שאמרי' שם

ר"ש ב"א אומר כתוב א' אומר ששת ימים תאכל מצות. וכתוב אחד אומר שבעת ימים מצות תאכלו הא כיצד מצה שאי אתה יכול לאכול שבעה מן החדש אתה יכול לאכול ששה מן החדש. וכתב רש"י בד"ה מצה וז"ל שלמחר יקריב העומר ואם תמתין עד לאחר השבת נמצא מבטל מקרא הזה כגון חל פסח בשני בשבת ולא תביא עומר עד לאחר השבת נמצא שלא תאכל מצה חדש אלא אותו יום לבדו עכ"ל. והקשה כבוד הרב נרו מדוע לא נקט רש"י רבותא יתיר' דאם חל פסח בחד בשבת נמצא שלא תאכל מצה חדש כלל וכלל. ועי' בזה כי צ"ע לכאורה. ואמרתי בישוב הדבר דהנה אמרי' בפסחים (כ"א א') תניא כותיה כו' ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצר' לה' אלהיך מה שביעי רשות אף ששת ימים רשות מ"ט הוי דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא. ופרש"י הוה דבר שהיה בכלל דכתיב שבעת ימים תאכל מצות עיי"ש היטב. והנה ודאי דהאי כללא דבר שהיה בכלל כו' הוי א' מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן ואין הצדוקין מודין בזה. ולפ"ז הצדוקים ס"ל דדוקא ביום השביעי שהוא עצרת רשות בידו לאכול מצה. אבל כל ששת ימים חובה הוא לאכול מצה והנה בא ללמד על עצמו ולא על הכלל כולו. והנה לפ"ז הצדוקים סוברין דכל ששת ימים הראשונים מותר לאכול מצה מן החדש. לפי שהוא חובה ואפשר דס"ל עשה דוחה לל"ת ובפרט דלפ"ז הוה עשה שלאח"הד. ולפ"ז יש לפרש המקרא כמו שמפרש רשב"א במנחות ואפ"ה אין ראיה נגד כת הצדוקים ואדרבא יש לסיוען מזה חלילה כי הכי פרושא. שבעת ימים תאכל מצה. וכתיב ששת ימים מצות תאכלו הא כיצד מצה שאי אתה יכול לאוכלו שבעה מן החדש. אתה יכול לאכול ששה מן החדש. והיינו כי ששה ימים הראשונים יכול לאכול מצה מן החדש לפי שהוא חובה ואף אם חל יום ראשון של פסח בחד בשבת ואין מביאין העומר לדעת הצדוקים עד כלו' ימות הפסח. אפ"ה יכול לאכול ששה מן החדש כי לפי שהוא חובה ועשה דוחה לל"ת דחדש. אבל ביום השביעי שהוא רשות ועדיין העומר לא נקרב אסור לאכול מן החדש אלא מן הישן ואולם זה ליתא. הכי כל פעם ופעם חל יום ראשון של פסח בחד בשבת והלא רוב השנים אינם חלין כן. ולפ"ז אי אפשר לומר כפירושן. דהא אם חל למשל בשני בשבת א"כ כל שבעת ימים יכולין לאכול מן החדש. כי ששה ימים הראשונים והמה ב' ג' ד' ה' ו' ז' יכולין לאכול מן החדש לפי שהוא חובה. ויום האחרון הוא יום א' נמי מותר לאכול מן החדש דהרי ביום הזה שהוא ממחרת השבת כבר הקריבו העומר ומותר לאכול מן החדש שאין כאן איסור כלל וכלל. וע"כ איפכא כדעת החכמים והיינו שבעה מן הישן וששה מן החדש וטעמי' כי ביום הראשון אסור לאכול חדש לפי שלא נקרב העומר ואין

כאן עשה כלל וכלל רק בלילה הראשונה. וממחרתו שהוא התרגום של ממחרת השבת ולא שבת בראשית כדע' הצדוקין מקריבין העומר ומותר לאכול חדש עד יום האחרון ואף שכל אלו רשות. ומוכח מזה שלא כדעת הצדוקים. דהא לדידהו אי אפשר לומר כן דאי חל יום ראשון של פסח בשני בשבת נמצא מבטל מקרא זה לפי שלפ"ז אי אפשר לאכול מן החדש עד יום א' האחרון של פסח. ואינו אוכל אלא יום א' בלבד. וא"כ נחה ושקטה קושי' ידידי הרב נרו דבכונה נקט רש"י המשל מיום שני בשבת. דמיום ראשון אין ראי' דבכה"ג אומרין הצדוקים שהפי' יכול להיות איפכ' כאשר בארנו ורק נסתרי' ממה נפשך בגונא אם חל יום הראשון של פסח ביום ב' ונאמנים דברי רבינו רש"י ז"ל דלא לחנם נקט כן וכל מעיין בצדק בעיניו יראה ובלבבו יבין שמתורץ בזה קושי' תוס' במנחות (ס"ו א') ד"ה כתוב א' אומר כו' אלא שלא רציתי להאריך בזה: והני זוגי דרבנן ה"ה ידיד נפשי הרב המובהק המופלג מוה' בצלאל רנשבורג ני' וידיד נפשי הרב המובהק המופלג מוהר"ר איסרל ליסא נרו כוונו שניהם יחד לסתור הקושי' שהביא הרב בשם מהר"א צמח לפי' תוס' והר"ש בדברי הירושלמי דהמה מפרשים כונת הירושלמי במה שאמר דכתוב בצדו דוחה דאין כתוב בצדו אינו דוחה. כתוב בצדו היינו אחר מתן תורה ואינו כתוב בצדו היינו קודם מתן תורה. ועל זה הקשה מהר"א צמח דזה לא יתכן שהרי אמרי' בירושלמי פ"ק די"ט אמתני' דמודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה כו'. ואמרו הני צנתרי זהב. דלק"מ דכונת הירושלמי ברורה דל"א עשה דוחה ל"ת אלא שניהם נאמרו בזמן אחד או קודם. או לאחר הדבור ולא בעינן שיהיו סמוכין ממש כעשה דגדילים ולא תלבש שעטנז אבל אם העשה נאמרה קודם הדבור. והלאו לאחר הדבור. או איפכא. אם העשה הוא לאחר הדבור והלאו קודם לא נקראין כתוב בצדו. ואין הל"ת שנאמרה קודם הדבור נדחית מפני העשה שלאחר הדבור. כמו שאמרי' שאין הלאו לאחר הדבור נדחית מפני העשה קודם הדבור. וכן כ' רבינו הגדול בחדושיו לפסחים בצל"ח בדף צ"ו בתוס' ד"ה אבל אתה כו' עייש"ה. ולפ"ז הרי כונת הירושלמי פה נכונה דהא עשה דכיסוי לאחר הדבור נאמרה. והלאו דכל מלאכת עבודה לא תעשה קודם הדבור נאמרה בפ' בא. והרב מוהר"א ליסא נרו הוסיף עוד ראי' מהאי דאמרי' בירושלמי שלהי פ"ג דנדרי' בעשה דמילה שדוחה צרעת. שקרי' לי' אינה כתובה בצדה. אע"ג דנשנית לאחר הדבור. כיון דעכ"פ נמי נשנית קודם הדבור תו לא מקרי כתובה בצדה עיי' בזה היטב כן היה דבריהם בקצרה. ואולם אנכי פקפקתי בזה כבר על דברי רבינו בצל"ח דא"כ קושי' הש"א בתשובה סי' צ"ו מהאי דפ"ק דיבמות דאמרי' שם מה לכולהו שכן ישנן לפני הדבור. במק"ע ואין שייך תרוצו שם לפי' זו. דאין מעלה וגריעותא בזה. ועוד באמת לפ"ז עכ"פ

יהיה מוכח שש"ס דילן חולק. דהא ש"ס דילן פריך נמי בריש ביצה קושי' הירושלמי שידחה עשה דכיסוי ל"ת די"ט ואמרי' שם אין עשה דוחה ל"ת ועשה. ומה לי לזה. הא הוי ל"ת שלפני הדבור. והרב מוהר"א נרו רצה לקיים דבריו. דש"ס דילן על שאר ימים טובים קאי דהוי ל"ת שלאחר הדבור. והירושלמי בפסח קאי דהוי ל"ת שלפני הדבור. ומה מאוד מן הדוחק בזה. ועיי' בכל זה ובש"א סי' צ"ו היטב שהרגיש נמי בקושית מהר"א צמח והבוחר יבחר. ועיין פסחים (פ"ג ב') שבת (כ"ד ב') מפלפל הש"ס לענין שריפת קדשים ואי דוחה ל"ת די"ט והנה לכאורה שרפת קדשי' הוי עשה שלפני הדבור דמקרא והנותר ממנו עד בקר בפ' בא כתיב ואף שבויקרא ז' כתיב נמי ביום השלישי ישרף למלתי' הוא דאתי' כדדרשי' ריש פסחים (ג' א') ודאי מהאי דפסחים (פ"ג ב') ל"ק דשם בפסח איירי והוי ל"ת נמי קודם הדבור אבל בשבת דאיירי בשאר י"ט הא הוי ל"ת לאחר הדבור קשי' קצת: וכמו כן הערה להקשות הרב מו"ה בצלאל נרו על הא דהקשו תוס' בכמה מקומות ליתי עשה דפרי' ורבי' וידחה ל"ת דלא תהיה קדשה. ועיי' בתוס' חגיגה (ג' א') והא עשה דפ"ו הוי עשה שקודם הדבור ולאו דל"ת קדשה לאחה"ד נאמר. ועיין ביצה ד' ועיי' אלי' רבה ריש סי' תצ"ה מ"ש בשם ספר יראים. ועיי' בכל זה כי עת לקצר:

מעשה חושב (**שמג**) הנה מדברי רבינו ז"ל נראה שיש להוכיח שדעתו ז"ל שלא כדעת ריב"א שכ' התוס' כו' וזה שהרב החינוך ז"ל כו'. אני תמה על הוכחה זו הן אמת דקושיא זו שהביא הגאון המחבר כאן בשם ס' החינוך וגם התירוץ הביאם השואל בתשובת הרשב"א ח"ג סי' שמ"ג בשם התוס' אלא דהשואל הקשה עליהם מנזיר ומצורע דאמרינן דעשה דגילוח דוחה לל"ת ועשה דנזיר משום שישנו בשאלה [ומהתימא על מאור עינינו המל"מ ז"ל בפ"ד ועל הגאון המחבר כאן שנעלמה מהם התשובה הזאת] אבל מ"מ מעודי תמהתי דהקושיא מעיקרא ליתא שהרי בפירוש אמרינן בסוגיין דבנדר משום דמיתסר חפצא עלי' ילפינן מקרא דכי ידור נדר לד' שאפילו לד' דהיינו לדבר מצוה נמי לא יחל דברו וע"ש וא"כ הרי א"א לומר דליתי עשה וידחה לל"ת דא"כ קרא למאי אתא שהרי לעולם נימא דהעשה דוחה לל"ת ולפ"ז הא שפיר כתב הרמב"ם ז"ל דאם אכל או ישב לוקה כיון דגזיה"כ הוא דאינו דוחה וא"כ הא שפיר מצי הרמב"ם למיסבר כהריב"א ז"ל: ואין להקשות דאי הרמב"ם כהריב"א ס"ל א"כ קשה עד דילפינן מכלאים בציצית דעשה דוחה לל"ת נילף מנדר לדבר מצוה דאינו דוחה דהא ליתא משום דשאני נדרים דמתסר חפצא הוא משא"כ בכל הל"ת שבתורה דאיסורי גברא נינהו ומש"ה לא אמרינן כן בשבועה לבטל המצוה דנימא דאפילו לד' לא יחל דברו דמשום דשבועה הוי איסור

גברא ככל לאוי תורה א"א למדרש הכי שיבטל המצוה בשביל השבועה דהא אמרינן בעלמא דעשה דוחה לל"ת דמכלאים בציצית ילפינן לה וכלאים נמי איסור גברא הוא וכיון שכן א"א למדרש גבי שבועה הכי דאפילו לד' לא יחל. ולפ"ז תו אין סתירה בדינא דדחי' מלאו דכלאים ללאו דבל יחל ודו"ק: והנה בחידושי הארכתי בזה משום דאכתי קשה למאי דאיתא בירושלמי הביאו הרי"ף שלהי פסחים בנשבע שלא יאכל מצה או שלא לישב בצל דאסור לאכול מצה ולישב בסוכה מטעם כולל וקשה דאמאי אין העשה דוחה לל"ת דהא ל"ת דשבועה איסור גברא הוא. ועיין מ"ש לקמן בדף וי"ו ע"א על הגליון בד"ה לכאורה תמוה כו' ודו"ק:

(**שדמ**) דבהדיא אמרינן כו' דאתי עשה דמצורע ודחי ל"ת ועשה דנזיר כו' וכ"ת שרבינו נתן טעם אחר בספ"ז מהלכות נזירות לנזיר שנצטרע כו' היינו דכיון שכבר נטמא הנזיר בצרעת וימי חלוטו אין עולין לו הרי אינו קדוש ובטל המעשה מאליו ולא נשאר אלא ל"ת ע"כ ותמהני דהרי הרמב"ם בריש הלכות נזיר מונה שם גם המ"ע דכל היוצא מפיו יעשה מלבד העשה דגדל פרע שער ראשו וא"כ ניהו נמי דכיון שנטמא הנזיר בצרעת בטל העשה זו דגדל פרע מ"מ הא עדיין נשאר העשה דכל היוצא מפיו יעשה וא"כ אכתי נשאר ל"ת ועשה זו והרי הקושיא במקומה עומדת דאמאי דחי הא הוי ל"ת ועשה. ועיין מ"ש מו"ז רבינו התיו"ט זצ"ל במשנה ה' פ"ו מנזיר בד"ה בתגלחת מצוה כו' ולא ירדתי לסוף דעתו של מו"ז התיו"ט זצ"ל שלא העיר שם להקשות כן על הרמב"ם ז"ל: והא דהרמב"ם ז"ל לא נקט טעמא דהש"ס דאיתי' בשאלה י"ל כמ"ש בחידושי דניחא לי' טפי בטעמא דידי' כדי ליתן טעם גם בנזיר שמשון או במדיר את בנו בנזיר (למ"ד דמצי להדירו אף לאחר שיגדל) דשניהם אינם בשאלה במת אביו. עיין מל"מ פ"ג הלכה י"ג מנזירות: אלא דקשה אמאי לא יהיב הש"ס טעמא דכתב הרמב"ם ז"ל ועכ"ר צ"ל משום גילוח נתק דילפינן מוהתגלח דאפילו נזיר מגלח הנתק והרי נתק בימי הסגר כשלא פשה ולא נולד בו שער צהוב או שחור דמגלח סביבות הנתק אינו טמא וימי הסגרו עולין לו. וא"כ הא אית בי' נמי עשה דקדוש יהי' ואפ"ה אתי עשה דגילוח ודחי לל"ת ועשה דנזיר ועכ"ר דהיינו טעמא משום דאיתי' בשאלה: אמנם בנזיר שמשון או במודר בנזיר עפ"י אביו שהוצרך לגילוח נתק בימי הסגרו דלית בי' לא טעמא דהש"ס ולא טעמי' דהרמב"ם ז"ל שהרי ליתי' בשאלה וגם אית בי' עשה דקדוש יהי' וכנ"ל צ"ל דעשה דגילוח הנתק לא דחי לל"ת

הלכה י

כיצד אין הנדרים חלים אלא על דבר שיש בו ממש כו'. כתב מרן ז"ל בריש פ"ב דנדרים קונם שאני ישן כו' וכתב הר"ן בכולהו גרסינן שאני בלא יו"ד משום דנדרים מתפיס חפצה אנפשיה תנא בלשון שאני כו' עכ"ל הנה התוס' ז"ל בפ' אע"פ דנ"ט ע"א ד"ה קונם שאני עושה לפיך כתבו וז"ל אפי' אי גרסינן קונם שאיני עושה לא הוי דבר שאין בו ממש דהא תנן בפרק בתרא דנדרים קונם שלא אתן תבן לפני בהמתך אינו יכול להפר ע"כ וראיתי להרב נתיבות משפט דף ר"ז ע"ב שהקשה שדבריהם סותרים אמ"ש בספ"ק דנדרים וז"ל שם באומר ידי לעושיהן וא"ת ת"ל דמע"י דבר שיש בו ממש הוי כדמוכח בכתובות דאם אמר קונם מע"י לפיך דחייל לר"מ דאמר אדם מקנה דשלב"ל וי"ל דאה"נ ומשום אינך נקט הך שנוייא אכולהו ועוד דאיכא מע"י שאין בו ממש כגון שלא אתן תבן לפני בקרך עכ"ל הרי דשם כתבו דשלא אתן תבן הוי מע"י שאין בהם ממש וא"כ מ"ש קונם שלא אתן תבן לפני בקרך ע"כ הוה מדרבנן כדמשני רבינא בפ"ב דנדרים אמתני' דקונם שאיני ישן וכאן אדרבא הביאו ראי' דאיני עושה הוי דבר שיש בו ממש מההיא דשלא אתן תבן דמשמע להו דמדאורייתא קאמר עכ"ל והניחה בצ"ע. ולע"ד נראה שדבריהם לא סתרי כלל שכפי הנראה מדבריהם דהכא ודאי שדעתם ז"ל הוא כמ"ש ברפ"ק דנדרים בשם ר"י וז"ל ועוד אומר ר"י דבגמ' משמע דבמידי דמאכל אף שאיני ביו"ד לא קרינן בזו דבר שאין בו ממש ולא דמי לאיני ישן דאמרינן לקמן דדבר שאין בו ממש הוא דהתם אין ממש בשינה אבל הכא במאכל שהוא מזכיר יש בו ממש והוא קונם המאכל עצמו שאינו אוכל עכ"ל וכ"כ הרב עצמו שם יע"ש ואם כן היינו מ"ש הכא דאפי' גרסינן שאיני עושה הוי דבר שיש בו ממש כיון דאירי במעשה שיש בו ממש הוי כאומר קונם העשיה שאיני עושה לפיך ומתרצינן דבוריה הכי ואהא הביאו ראיה מההיא דקונם שלא אתן תבן לפני בהמתך דאע"ג דבנתינה גופה אין בו ממש כמו שכתוב בנדרים אפי' הכי כיון שמזכיר החפץ דהיינו תבן ובתבן יש בו ממש מתרצינן לדבוריה דהכי קאמר קונם תבן עלי לנתינתו וכמ"ש בההיא דישיבת סוכה עלי וא"כ ה"נ כיון שמזכיר עשיה דהיינו חפץ ובעשיה יש בו ממש מתרצינן דבוריה דה"ק קונם העשיה שאיני עושה ומש"ה קתני במתני' דיפר משום מע"י שיש בהן ממש משא"כ בההיא דפ"ק דנדרים דהתם אמתני' דידי עושות לך קיימי' ואהא כתבו שפיר דמשום דאיכא מע"י שאין בהן ממש כגון שלא אתן תבן מש"ה מוקי לה באומר ידי לעושיהן משום דהתם לא הזכיר חפץ אלא ידי עושות לך קאמר ואם כן ליכא לתרוצי לדבוריה ולומר דקונם תבן לנתינתו קאמר שהרי לא הזכיר תבן כלל כדי שנאמר הכי וא"כ לא

אסר על עצמו אלא המעשה דהיינו הנתינה ובנתינה אין בה ממש ומתני' קתני אסור דמשמע בכל גווני מעשה ידיה קאסר כנ"ל ברור כונת התוס' ז"ל ודוק:

עוד הקשה הרב הנזכר לדעת רבינו והטור ז"ל סי' רי"ג שכתבו דהאומר דבורי ועשייתי אסורה עליך דלא חייל משום דהוי דשאב"מ שהרי לכ"ע קונם מה שאני עושה לפיך בלא יו"ד הוי נדרים מעלייא וע"כ לא נחלקו רבוותא אלא באומר שאיני עושה ולדעת התוס' ז"ל מתרצינן דבוריה והו"ל דבר שיש בו ממש ולדעת ר"ת ז"ל שכתבו התוס' בפרק הערל והרא"ה ז"ל חשיב דשאב"מ וזה מוכרח מכח סוגיין דפ' אע"פ דע"כ לא אוקמו' באומר' יקדשו ידי לעושיהן אלא למאן דס"ל אין אדם מקדיש דשלב"ל אמנם למאי דהוה ס"ל דאדם מקדיש דשלב"ל אתיא מתני' כפשטה וכן מוכח בהדיא מסוגיא דקדושין דס"ג ודפרק האשה דצ"ג ואם כן באומר עשייתי עליך איך כתבו דהוי דשאב"מ וצ"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל והטור ז"ל דכולהו הני מדרבנן הוא דהוו נדר ואע"ג שאב"מ כדמשני רבינא בפ"ב דנדרים ע"כ ת"ד יע"ש: ולע"ד אין תירוצו מחוור דא"כ נמצא הטור ז"ל פליג אהרא"ש אביו שהרי בפ"ג דשבועות כתב וז"ל והא דקאמר הרי עלי שלא אוכל בשר לאו דוקא שאם אומר בזה הלשון אינו נדר דשלא אוכל דבשא"מ הוא כו' וה"נ צריך שיאמר אכילת בשר עלי וכן בפ' אע"פ קונם שאני עושה לפיך לאו כלום הוא אלא מה שאני עושה יהא לפיך בקונם ע"כ הרי מבואר מדברי הרא"ש דקונם שאני עושה לפיך הוי דבר שיש בו ממש וחל הנדר דבר תורה דאי חייל מדרבנן קאמר וכדרבינא אם כן שפיר מצינן למימר דקונם שאיני עושה לפיך קאמר ואע"ג דהוי דשאב"מ חייל מדרבנן וכן מבואר מחידושי הרא"ש ז"ל למס' כתובות שהביא הרב ז"ל שם בסמוך וכיון שכן לפחות הי"ל להטור להזכיר סבר' אביו הרא"ש ז"ל ולומר שהוא חולק בזה ותו דאכתי תקשי דמה יענה הרב לסברת הרשב"א ז"ל שכתב בספ"ק דנדרים כדעת רבינו דאחר שהביא דעת התוס' ז"ל שכתבו דר"י דאמר באומר יאסר פי לדבורי כו' לא קאי אחלוקת ידי עושות עמך כתב וז"ל ואינו מחוור חדא דלפי מה שהיינו סבורים עכשיו דלא אסר אלא הדבור והעשיה ודאי כל אלו אין בהם ממש דודאי מה שנעשה יש בו ממש אבל ההילוך והעשיה אין בהם ממש יע"ש וא"כ לדעתו ז"ל תקשי ליה סוגיא דפ' אע"פ דליכא למימר דההיא מדרבנן וכמ"ש הרב הנזכר שהרי כתב הרשב"א שם בסמוך דליכא בל יחל מדרבנן בדבר שאב"מ אלא במה שאוסר על עצמו אבל לאסור על אחרים אפי' בקונם ליכא איסורא כלל ואפי' מדרבנן יע"ש וא"כ מתניתין דקונם שאני עושה לפיך דאוסרת מע"י על בעלה היכי חייל נדרא ואפילו מדרבנן ולכן נראה שדעת הטור והרשב"א ז"ל לחלק בין עשייתי עליך או ידי עושות עמך לאומר קונם שאני עושה לפיך דעשייתי עליך

משמעותו שאינו אוסר עצמו אלא הנאת עשייתו דוקא ובעשיה אין בו ממש אבל קונם שאני עושה לפיך משמע שאוסר עליו החפץ שעושה בידיו ובדבר הנעשה יש בו ממש ובהא כ"ע מודו דחייל וכמבואר בדברי הרשב"א יע"ש ושוב מצאתי להר"ב ש"ך סימן רל"ד שרמז חילוק זה בדרך אפשר ולע"ד הדבר מוכרח כן לדעת הרשב"א והטור כמ"ש ועיין ע"ש מה שהק' לדברי התוס' דפ' אע"פ וע"פ מ"ש בספ"ק דנדרים נראה שדבריהם נכונים כמבואר אלא דכפי זה צ"ל דמ"ש הטור בסי' הנזכר אין הנדרים חלי' על דבר שאין בו ממש כיצד אמר קונ' שאיני מדבר שאיני עושה דוקא קאמר אבל קונם שאני עושה אף הטור ז"ל יודה דהוי דבר שיש בו ממש ועיין בדרישה שנראה שגורס בדברי הטור ז"ל שאני מדבר שאני עושה וכמו שהגיה מרן כ"מ ז"ל בדברי רבינו יע"ש וכיון שכן קשה דל"ל טעמא משום דאין בו ממש ת"ל משום דהוי נדר בלשון שבועה שכתב בסי' ר"ד משם הרא"ש ז"ל דלא מהני ואי משום דבעי למימר דלכ"ע לא מהני משום דהוי דשאב"מ ואפי' לדעת רבינו החולק על הרא"ש בזה כמ"ש בסי' הנז' אכתי קשה דאיך כתב ומיהו מדרבנן צריך שאלה הא לדעת הרא"ש ז"ל משמע דאפי' שאלה לא בעי אלא משום דהאידנא רגילים הוא דכ' דצריך שאלה ושמא מ"ש ומיהו מדרבנן צריך שאלה לא קאי אלא אמ"ש וכן אם אמר דבורי או עשייתי עליך אבל בקונם שאני עושה לא וסמך אמ"ש בסימן ר"ה דזה תלוי בפלוגתא דהרא"ש ורבינו ועוד נראה לומר דס"ל להטור דלא מקרי נדר בלשון שבועה אלא באומר הריני נודר שלא אוכל או קונם שלא אוכל שמשמעותו שאוסר עצמו על החפץ אבל באומר קונם שאיני עושה לא הוי לשון שבועה ודבר זה מצאתיו מפורש יוצא בדברי התוס' פ"ק דנדרים דף ה' ע"ב ד"ה מתניתין קשיתיה כו' וז"ל וא"ת כיון דשאני אוכל מועיל בלא מודרני אבל מודרני אינו מועיל בלא שאני אוכל מנלן דהוי יד לנדר דלמא הוי יד לשבועה שמדלג שבועה בתחלה וי"ל דשבוע' רגילות לומר שבועה שאוכל ושלא אוכל אבל שאני או שאיני שייך לנדרים עכ"ל וכן משמע מדבריהם שם בראש הפרק שקיימו גירסת הספרים דגרסי שאיני אוכל ואילו סמוך ונראה שם כתבו בפשיטות שאם אמר קונם שלא אוכל ככר זה לא אמר כלום משום דהוי נדר בלשון שבועה ועיין במוהרימ"ט ז"ל ח"א סימן מ"ח ובספר בני יעקב דף קצ"ו:

ומעתה אין צריך להגיה בספרי רבינו ז"ל שאני בלא יו"ד וכמ"ש מרן הכ"מ ז"ל משום דאיכא למימר דסובר רבינו דקונם שאיני הוי ל' נדר ולא ל' שבועה כדעת התוס' ז"ל ומ"מ לפי גירסת מרן ז"ל דס"ל לרבינו דאפי' קונם שאיני עושה הוי דשאב"מ שאינו אוסר החפץ הנעשה אלא עשיה גרידא ע"כ צ"ל במ"ש הר"ב ל"מ דההיא דפ' אע"פ מדרבנן

קאמר וכן נמי צ"ל דס"ל לרבינו שלא כדעת הרשב"א ז"ל שכותב דבאוסר על אחרים דשאב"מ אינו אסור אפי' מדרבנן משום שלדעתו אפי' בקונ' שאני עושה הוי דשאב"מ ע"כ ההיא דפ' אע"פ מדרבנן קאמר ואע"ג דהתם באוסרת על אחרים היא ועיין בהרב בני יעקב ז"ל סימן הנז' שרצה להוכיח מדברי רבינו ז"ל דס"ל כדעת הרשב"א ולע"ד לפי גירס' מרן ע"כ צ"ל כמ"ש ולדעת הרשב"א נראה דאיכא למידק מהא דפ"ב דנדרים די"ו דפריך התם אמתני' דקונם שאני משמשך והא משתעבד לה מדאורייתא ומשני באומר הנאת תשמישך עלי כדרב כהנא דאמר רב כהנא הנאת תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו דשעבודי משתעבדא ליה והשתא לדעת הרשב"א ז"ל באומר הנאת תשמישי עליך אמאי אצטריך לטעמא דמשעבד' ליה ת"ל דהנא' תשמיש הוי דבר שאין בו ממש וכמ"ש הר"ן והרשב"א ז"ל שם ואפי' מדרבנן לא חל באוסר על אחרים ויש לי מן התימ' על הרב בעל בני יעקב סימן הנז' שהוכיח מסוגיא זו לנדון שלו על שוחט אחד שאסר שחיטתו על כל ישראל דלא הוי דשלב"ל ושלא כדעת מוהר"א אלפאנדרי ז"ל שיצא לדון כן וכתב הרב הנז' דלא דמי משום דלא חשיב דשלב"ל אלא האומר פירות דקל יהיו אסורי' עליך דהפירות עדיין לא באו לעולם והאילן עצמו לא אסרו עליו וכן נמי בהקדיש מע"י כיון דמע"י עצמן הוא אוסר שהוא הויה אחרת המתהוה מכחה לא חל האיסור שעדיין לא עשאן כדי שיחול על הדבר העשוי אבל הכא אינו אוסר עליו שום דבר העתיד לעשות אלא שחיטת עצמו הוא אוסר עליו והוא בא לעולם והוכיח מהא דרב כהנא דאם איתא אמאי אצטריך לטעמא דמשעבדא ליה ת"ל דאין אדם אוסר על חבירו דשלב"ל שהרי התשמיש עדיין לא בא לעולם יע"ש ואילו סמוך לזה הסכימ' דעתו לדעת הרב כמוהר"א אלפאנדארי ז"ל דבאוסר על אחרים דבר שאב"מ לא חייל אפילו מדרבנן וכדעת הרשב"א ז"ל וא"כ לדעתו תקשי הא דרב כהנא: ולעיקר הקושיא נלע"ד דלא קשיא דאיכא למימר דנקט רב כהנא טעמא דשעבודי משעבד ליה לאשמועינן דאפלו באומר קונם גופי לתשמישי עליך דהוי דשיב"מ אפ"ה כופין אותו וא"כ ממיל' אזלא לה ראיית הרב הנז' דאיכא למימר דהנאת תשמישי עליך הוי דשלב"ל אלא דנקט טעמא דשעבוד לו' דאפי' באוסר גופו לתשמישו דגופו איתיה בעולם לא חייל וכן הוא דעת הרשב"א ז"ל בהדיא דהנאת תשמיש חשיב דשלב"ל שכתב בפ"ב דף ט"ז וז"ל ומיהו משום דהוי דשלב"ל לא ק"ל דכיון דאדם אוסר פירות חבירו על עצמו אוסר דשלב"ל עליו יע"ש ומן האמור בזה נראה שמה שהביא הרב הנז' ראייה לנדון שלו ממ"ש הר"ן בספ"ד נדרים גבי שאיני נהנה לישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות דאפילו בנכסים שקנה אחר נדרו אסור דאע"ג דקי"ל אין אדם אוסר דבר שלב"ל על חבירו הנ"מ כשאוסר בפי' דשלב"ל

כפירות דקל או שעתיד לקנות כו' אבל באוסר הנאתו על חבירו כיון דאיסורא בהנאה דידיה תלי' ואיהו הא איתיה בעולם נמצא שאם ימכור למודרים לאחר מכאן הרי הוא מהני אותם ע"כ נראה דליתא שהרי דברי הר"ן ז"ל הן הן דברי הרשב"א ז"ל שם כמו שיראה הרואה ואפי"ה כתב הרשב"א ז"ל דהנאת תשמישי עליך הוי דבר שלבל"ע אע"ג דאיסורא בהנאה דידיה תליא ואיהו הא איתיה בעולם ועיין בס' מחנה אפרים ה' נדרים סי' כ"ב אלא ודאי צריכין אנו לחלק ולומר דההיא דשאיני נהנה לישראל שאני משום דאסר כל הנאתו על ישראל בין הנאת גופו בין הנאת נכסיו והלכך חל איסורו על גופו ממש שהרי אינו יכול ליהנות מגופו כלל בשום צד והו"ל כמקדיש דקל דכל הפירות היוצאים ממנו אסורים משא"כ באומר הנאת תשמישי עליך דלא אסר עליה אלא הנאת תשמישו לבד אבל שאר הנאות לא אסר עליה נמצא שהאיסור לא חל על גופו וכיון דאינו אוסר אלא הנאת תשמיש גרידא חשיב שפיר דשלב"ל והו"ל כאוסר פירות דקל על חבירו דאינו אסור אע"ג דהדקל איתיה בעולם משום דלא אסר עליו הדקל שהרי הוא מותר ליהנות ממנו בשאר הנאות אם לא במפרש בהדיא קונם גופי לתשמישי שהאיסור חל על גופו לענין הנאת תשמיש דהוי כמוכר דקל לפירותיו דלא חשיב דשלב"ל אע"ג דלא מכר אלא הפירות גרידא ויש להביא ראיה לזה ממ"ש הרשב"א ז"ל בר"פ המדיר והביאו הרב מוהר"ב ז"ל שם דמתני' דקתני המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס וז"ל מיירי במפרש בפי' שהדירה מנכסיו בלבד אבל במדירה סתם הנאת תשמיש בכלל ושלא כדעת ר"ת ומש"ה לא פריך התם בגמ' ממתני' יע"ש והשתא לפי מ"ש בנדרים דהנאת תשמישי הוי דשלב"ל אפילו נימא דמתני' מיירי במדירה סתם ואיתיה להנאת תשמיש בכלל לא מצי פריך התם תלמודא ממתני' משום דאיכא למימר דטעמא דמתני' לאו משום דמשועבד לה אלא משום דהוי דבר שאב"מ דאין אדם אוסר על חבירו וכן בירושלמי אמאי אצטריכו לאוקומיה במפרש בהדיא הנאת נכסיו בלא"ה אתי שפיר אלא ודאי נראה כמ"ש דבאוסר עליו כל הנאות האיסור חל על גופו והלכך כי מתני' מיירי במדירה סתם כיון דאסר עליה כל הנאות חייל ודוק ולפי דבריהם ז"ל נ"ל דאם אסר על חבירו הנאת דקל זה שאסור בפירות היוצאים לאחר זמן דכיון שאסר עליו כל הנאות דקל חל האיסור על הדקל ואיהו הא איתיה בעולם כנ"ל לחלק ופשוט וא"כ בנדון הרב הנזכר נמי דלא אסר על ישראל אלא הנאת שחיטתו גרידא ולא שאר הנאות הוי ממש כההיא דהנאת תשמישי עליך דחשיב דשלב"ל כמ"ש הרשב"א ז"ל וכדעת הרב כמוהר"א אלפאנדארי ז"ל כנ"ל: גם מה שהביא ראיה הרב הנזכר ממ"ש הטור ז"ל סימן הנז' דעשייתי עליך אינו חל אלא מדרבנן משום דהוי דשאב"מ והיכי חייל מדרבנן הרי

דשלב"ל הוא שהרי העשי' לא באה לעולם ומ"ש מאוסרת מע"י דלא חייל ופתר לה הרב הנז' ז"ל דהטור מיירי באומר שלא אתן תבן לפני בקרך או שלא אעשה עמך בצמר שאין כאן שום דבר חדש העתיד להיות שלא בא עדיין לעולם אלא טורח גופו הוא אוסר שלא לעשות מלאכתו את"ד יע"ש נראה לע"ד דאין ראיה כלל דכיון דהטור מיירי באומר קונם שלא אתן תבן או שלא אציע לך מיטתך וכיוצא וא"כ אפי' נימא דחשיב דשלב"ל חייל שפיר שהרי האיסור אינו אלא על עצמו שאוסר עליו שלא ליתן תבן או שלא להציע את המיטה ואינו אוסר על חבירו כלל שהרי אם הציע את המיטה או נתן את התבן לפני בהמתו לא נאסר חבירו בבהמתו או במטתו כדי שנאמר דאוסר על אחרים ולא דמי לקונ' שאני עושה לפיך שאוסר' על בעלה שלא יהנה ממע"י וכ"כ הרב הנז' שם בסמוך משם הרב כמוהר"א אלפאנדארי ז"ל דכיון דהטור מיירי בהני גונ' דהאיסור הוא על עצמו ולא על אחרים יע"ש וכן הבין הדרישה ז"ל דהטור מיירי באוסר על עצמו לבד ואדם אוסר דשלב"ל על עצמו כנ"ל להלכה וכדעת מוהר"א אלפאנדארי ז"ל ודוק: ובהיותי בזה דרך אגב ראיתי להר"ב תי"ט ז"ל בפ"ב דנדרים שהקשה וז"ל שבועה שאיני ישן כו' צ"ע דלא תנן נמי שבוע' שאיני משמשך ולדעת התוספות ז"ל גבי נדרים נמי לא משכחת לה אלא בשאוסר עצמו בכגוונא דאסור מדאורייתא (כלו' באומר קונם גופך עלי לתשמישי אבל בלאו הכי לא אתי נדר דרבנן ומפקע מצות עונה מדאוריית' וכקו' הר"ן ז"ל שם) ניחא אבל להר"ן והרמב"ם צ"ע עכ"ל: ולע"ד יש להקשות עליו דאפי' לדעת התוס' נמי אכתי תקשי ליה למאי דתרצו בגמ' דמתניתין מיירי באומר קונם עיני בשינה וכן בכל הני ובל יחל דקתני מדאורייתא הוא דקאמר א"כ אמאי לא תני בשבועו' שבוע' שאיני משמשך דליכא למימר דמשום דנדרים ושבועות שוים בהא דהוי מדאורייתא לא קתני לה שהרי אינך נמי בנדרי' הוו מדאורייתא ואפ"ה קתני להו אלא ודאי דלהך תירוצא צ"ל דמתני' אדיוקא קאי דבנדרים דוקא באומר קונם עיני בשינה הא לאו הכי לא חייל ובשבועות אסור בכל גוונא משום דשבועות אסר נפשיה אחפצא וא"כ בחלוקת שאיני משמשך נמי ליתני לה הכי ועיין בתוס' דצ"ח ע"ב ד"ה זה חומר ולעיקר קושיתו נלע"ד דלא ק"מ משום דהרי בגמר' אוקמוה למתני' דקונם שאיני משמשך באומר הנאת תשמישך עלי אבל הנא' תשמישי עליך לא חייל משום דמשועבד לה וא"כ לא מצי למתני שבועה שאיני משמשך משום דכיון דשבועו' אסר נפשיה אחפצא לא חייל עלי'ה כלל שהרי גופו משועבד לה למעש' וכ"כ רבי' בפ"ד מה' אלו ד"י דמי שנשבע שלא ישמש מיטתו הר"ז שבועת שוא וכי תימא אכתי אמאי לא תני לה ובאומר הנאת תשמישך עלי בשבוע' דומייא דנדרי' דבנדרי' הר"ז בלא יחל דרבנן ובשבועות אסור מדאוריית' הא נמי ליתא

דאפשר דס"ל לרבינו דבאומר הנאת תשמישך עלי בשבועה אע"ג דאסר החפץ על עצמו ואין מאכילין לאדם דבר האסו' לא חייל משום דשבועה אינה חלה על החפץ אלא על האדם שנשבע שלא לעשות דבר זה וגופא הרי הוא משועבד לה וכמ"ש הטור סימן רל"ד והרא"ש ז"ל בפ"ג דשבועות דהאומר ישיבת סוכה עלי בשבועה לא חייל מה"ט וכן מדוקדק מלשון רבינו ז"ל שבפי"ד מה' אלו שכתב אמר לה הנאת תשמישך עלי הר"ז נדר ומדלא נקט לה נמי בשבועה כה"ג דומיא דריש' משמע דבשבועה לא משכחת לה להך דינ' אלא מיהו אכתי קושיין לא אפרק לדעת הר"ן ז"ל שבפ"ג דשבועות אברייתא דזה חומר בנדרי' כו' נראה שהסכמת דעתו הוא דהאומ' ישיבת סוכה עלי בשבועה דחייל משום דאסר החפץ על עצמו בשבועה ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו ואם כן לפי דעתו תקשי אמאי לא תני שבועה שאיני משמשך ובאומר הנאת תשמישך עלי בשבועה דומייא דנדרים ולהא נמי אמינא דלא ק"מ משום דאף לדעת הר"ן ז"ל דהאומר ישיב' סוכה עלי בשבועה חייל משום דאסר חפצה אנפשיה פשיטא ודאי דדינו כנדר גמור וכי היכי דבנדרים משום דאסר חפצה אנפשי' לא חייל על דשאב"מ הכי נמי בשבועה היכי דאסר חפצה אנפשיה בשבוע' לא חייל על דשאב"מ וכ"כ בס' בני יעקב סי' הנז' וא"כ מש"ה לא תני לה דאי באומר הנאת תשמישך עלי בשבועה לא חייל אלא מדרבנן ודומיא דנדרי' ואי באומר הנאת גופך לתשמישך בשבועה אף מדאוריית' נמי חייל בנדרים ונמצ' דנדרים ושבועות שוים הם ומשו"ה לא תני אלא מידי דבנדרים הוי בלא יחל דרבנן ובשבועות מדאורייתא וא"נ לתירוץ קמא דתריצו בגמ' מתני' לא תני אלא מידי דבנדרים בע"י קונם עיני בשינה וכן בכל הני אבל בלא"ה לא מהני ובשבועות לא בע"י מה שאין כן בחלוקת שאיני משמשך דלא משכחת לה וכדכתי' ודוק וכ"ש לדעת הרשב"א ז"ל שם שכתב דמאי דאמרי' בגמ' באמר הנאת תשמישך עלי לאו דוקא אלא נעשה כאומר קאמרינן דכיון דהנא' תשמישך עלי מהני אף אנו נאמר דשאני משמשך דקאמר ה"ק קונם יהא לי מה שאני משמשך וסתם נדרים להחמיר ע"ש וכן נראה שהוא דעת רבינו שכתב כיצד אין הנדרים חלים על דשאב"מ כו' או שאמר לאשה קרבן שאיני משמשך אין הנדר חל בכל אלו אשר נראה מדבריו דקונם שאיני משמשך אין הנדר חל מטעמא דהוי דשאב"מ ומדרבנן חייל ואילו בגמ' משמע דאפילו מדרבנן לא חייל משום דמשועבד לה וכן ראיתי להרב פמ"א ז"ל בח"א סי' פ"ז הוקשה לו כן אלא נראה ודאי שדעתו כדעת הרשב"א דמאי דאמרינן בגמ' באומר הנאת תשמישך עלי נעשה כאומר קאמר כנ"ל וא"כ לא מצי למתני שבועה שאיני משמשך דומיא דנדרים משום דבשבועה באומר שבועה שאיני משמשך סתמא משמע שאוסר עצמו על החפץ אם לא במפרש בהדיא

כנ"ל גם מה שהבין הרב ז"ל שלדעת התוס' באומר הנאת תשמישך עלי לא חייל אם לא במפרש קונם גופך לתשמישך יע"ש מדברי הרשב"א ז"ל שם מבואר שלדעת התוס' אפי' באומר הנאת תשמישך חייל מדאוריית' יע"ש וכ"כ הריב"ש הביאו מרן ב"י בי"ד סי' רל"ד יע"ש ודרך אגב אומר מה שהוקשה לי לדעת רש"י והר"ן ז"ל שכתבו דהאומר ישיבת סוכה עלי בשבועה חייל על דבר מצוה וכ"כ הרא"ש ז"ל בתי' הראשון בפ' הנז' שא"כ נראה שלפי דעת רש"י ז"ל בפ"ג דשבועות ד"ך ע"ב דנדרים כי היכי דחיילי לבטל את המצוה ה"נ חיילי לקיים את המצוה וכן הוא דעת הרא"ש שם והטור בסי' רט"ו ה"נ באומר אכילת נבילה עלי בשבועה חייל שפיר לקיים את המצוה כי היכי דחייל לבטל את המצוה וא"כ ק"ל מהא דפרכינן התם בפ' הנז' דכ"ד ע"ב מתיב רבא ברי' דרב' יש אוכל אכיל' אח' וחייב עלי' ארבע חטאו' ואשם אחד (ואם איתא דאמרינן כולל באיסו' הבא מעצמו) משכחת לה חמש כגון שאומר שבועה שלא אוכל תמרי' וחלב מיגו דחייל אתמרים חייל נמי אחלב כו' יע"ש והשתא לפי דעתם ז"ל אכתי אפי' נימא דכולל לא חייל באיסור הבא מעצמו כדקאמר רבא אכתי תקשי ליה דמשכחת לה באומ' אכילת חלב עלי בשבועה דחייל לקיים את המצוה כי היכי דחייל לבטל את המצוה ואי משום דליתיה בלאו והן הא משכחת לה שפיר באוסר עליו כל מין חלב בין חלב טהור בין חלב טמא דאיתיה בלאו והן בחלב טהור וכמו כן צ"ל למאי דפריך מטעמא דכולל וכמ"ש התוס' ז"ל שם ואם כן משכחת לה באומ' אכילת היום עלי בשבועה דאיתיה בלאו והן דהא אוכל סתמא קאמ' ומקיים שבועתו בדברי' המותרי' וכמ"ש רש"י ז"ל שם בד"ה ה"ג יע"ש וליכא למימר דס"ל דשבועה שאמר' בלשון נדר דין נדר יש לה ואינו חייב קרבן הא ליתא שהרי ממ"ש רש"י ז"ל שם ד"ך ע"א ד"ה ה"ק מבטא שבועה נראה בהדיא דס"ל דשבועה שאמרה בלשון נדר דין שבועה יש לה ומביא קרבן עולה ויורד וכן כתב הר"ן ז"ל שם שכן דעת רש"י ז"ל וע' בהרב בני יעקב סי' הנז' וצ"ע כעת:

מעשה חושב (**שנו**) אכתי תקשי לי' דמשכחת לה באומר אכילת חלב עלי בשבועה דחייל לקיים את המצוה כו'. אני תמה דהא טעמא דמלתא דקונם חל על דבר מצוה היינו משום איסור מוסיף דנבילה היא איסור גברא וכי אמר קונם נבילה עלי מתוסף על הנבילה איסור חפצא עיין ר"ן נדרים דף י"ח ע"א בד"ה הלכך נקטינן כו' שכתב שם דמה"ט מי שנשבע שלא יאכל ככר זה וחזר ואסרו עליו כקונם דחייב שתים משום דשבועות הוי איסור גברא וקונם איסור חפצא הוא וא"כ הרי קושית רבינו המחבר לק"מ דהא דקונמות הוויין איסור חפצא היינו משום דכקרבן נינהו וא"כ הרי בסוגיין דשבועות מחלב מוקדשים קא מיירי דהוי נמי איסור חפצא ומש"ה קונם נמי לא חל עליו דהוי

כמו דאמר קונם ככר זה עלי וחזר ואמר קונם ככר זה עלי דאינו חייב אלא אחת כמ"ש הר"ן בהדיא בדף י"ח הנ"ל וא"כ ניהו נמי דאם אמר קונם חלב זה עלי בשבועה נאסר בו כמו בקונם מ"מ אינו חל בחלב מוקדשים משום דהוי נמי איסור חפצא ותמהני על רבינו המחבר ז"ל דלפי דעתו למה הלך בדרך עקלתון ובדרך רחוקה להקשות על דעת רש"י לחוד דס"ל דשבועה שאמרה בלשון נדר דין שבועה יש לה לענין קרבן עולה ויורד הרי הי' לו להקשות על כל הני פוסקים דס"ל דנדר חל לקיים אמאי קתני דאינו חייב אלא אשם אחד והא משכחת לה דחייב ב' אשמות כגון דאמר קונם חלב עלי דהא קיי"ל דיש מעילה בקונמות (ובין ר"מ ס"ל כן או רבנן דהא ר"מ מיירי נמי בה) אע"כ דעל חלב של מוקדשים גם קונם אינו חל ואי משום דכיון דחל על חלב חולין חל נמי על חלב מוקדשים הא זה הוי כולל הבא מעצמו וס"ל למקשה דלא אמרינן. ולפ"ז הא לא משכחת לה דליחייב אשם מעילות משום קונם ודו"ק:

הלכה יא

אמר שאיני נהנה כו'. עיין מ"ש פ"ה מהלכות אישות הלכה כ"ו:

פרק ז

הלכה יז

מי שאסר הנאתו על בעל בתו כו' אלא מה שתרצי תעשי בהם כו'. הלא דעת רבי' ז"ל לפסוק כשמואל דאפילו מה שתרצי תעשי בהם לא קנה הבעל משום דהו"ל כמייחד דבר שלא יהי' שלה אלא לאותו דבר שתרצה לעשות מהן בכל שעה וכמ"ש הר"ן ז"ל והביאו מרן ע"ש ובאומ' ע"מ שאין לבעליך רשו' בהן גרידא לדעת רבי' קנה הבעל ואולם יש מן הפוסקים ז"ל שפסקו דאפי' באומר ע"מ שאין לבעליך רשות גרידא ל"ק הבעל דכיון דקי"ל כשמואל דבאומר מה שתרצי תעשי ל"ק הבעל ה"ה נמי באומ' שאין לבעליך רשות גרידא וזה דעת רב עמרם והרמב"ן ז"ל ודעת ר"ת והרא"ש ז"ל פ"ק דקדושין לפסוק כרב דלא מהני אלא כי אמר לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך יעש"ב: וראיתי להר"ב נת"מ דקכ"ו ע"א שנסתפק וז"ל וצריך לחקור מה יהיה משפט אלו הנכסים שנתנו לה ע"מ שאין לבעלה רשות בהם אם מתה האשה אם יירשנה בעלה דנהי דבחייה לא קנה הבעל והרי הם שלה אבל כיון שמתה הרי הוא יורשה דמדידיה קא ירית או דילמא אין הבעל יורש אלא נצ"ב ונ"מ שיש לו בהם פירות בחייה אבל באלו שאין לו רשות בהם בחייה כלל אף כשמתה אין הבעל יורשה ולדברי הפוסקים כרב דלא מהני אלא באומר מה שאת נותנת לתוך פיך או מה שתלבשי וכיוצא

פשיטא לי דכיון שנתן לה ע"מ שתאכלי או שתלבשי ולא אכלה ולא לבשה ומתה המתנה חוזרת לבעלה דאדעתא דהכי לא נתן לה כי קא מבעיא לי לדעת הפוסקים כשמואל דע"מ שאין לבעליך רשות גרידא מהני ולכאורה נראה דבעלה יורשה דלא עדיף מכותב לאשה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן כו' דאינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה ומצאתי שהרב התרומות בשער ו' ח"ד שהביא דברי מוהר"ר נתן בר מאיר שהשיב לו תשובה ארוכה ובס"ד כתו' שאם נתנו לה ע"מ שאין לבעליך רשות אלא מה שתרצי תעשי הלכתא כשמואל דל"ק בעל לא פירות ולא לירושה כו' ובעיני יפלא מנ"ל הא דבנדרים לא הוזכר דין הירושה ואי משום דאינו אוכל פירות הרי כותב דין ודברים כו' אע"פ שאינו אוכל פירות בחייה אם מתה יורשה ועוד שהרב עצמו כתב קודם זה דכשהיא טוענת לבעלה אתה נתת לי במתנה שהבעל יורשה ואע"פ שבחייה אינה אוכלת פירות ושוב מצאתי לרשב"ם פ' חזקת בשמעתתא דקבל מן האשה שאמרו שם שאם מתה יחזיר לבעלה שכתב וז"ל אפי' נתן לה ממון זה ע"מ שאין לבעליך רשות בה מכיון שמתה הבעל יורשה וכלשון הזה כתב הרא"ש שם הרי שכתבו בפי' שלא כדברי מוהר"ר נתן את"ד והנה מה שהביא מדברי הרב התרומות ז"ל להוכיח דע"מ שאין לבעליך רשות בהם גרידא ס"ל דאין הבעל יורשה נראה דאין כאן ראיה כלל דמעולם לא כתב הבה"ת כן אלא באומר ע"מ שאין לבעליך רשו' בהם אלא מה שתרצי תעשי ולדעת רבי' ז"ל דס"ל דבעי' שיאמר מה שתרצי תעשי דהו"ל כמייחד דבר שלא יהי' שלה אלא לאותו דבר שתרצה לעשות מהן כל שעה ושעה וכמו שמבוא' מדברי מוהר"ר נתן שם שדבריו אלה הם לדעת רבינו ז"ל והילכך כיון שמתה ולא עשתה מהן שום דבר המתנ' חוזרת לבעלה דהו"ל כאומר ע"מ שתאכלי או תלבשי מהם דפשי' ליה להרב ז"ל דאין הבעל יורשה אבל באומר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן גרידא לדעת הפוסקים דמהני ה"נ דהבעל יורשה דמדידה קא ירית ובהכי יש מקום לומר שרשב"ם והרא"ש ז"ל לא כתבו דאם מתה יורשה אלא באומ' ע"מ שאין לבעליך רשות בהם גרידא אבל באו' מה שתרצי תעשי לדעת רבינו ז"ל דה"ל כמייחד דבר ה"נ דאינו יורש' ובהכי אין מקום למה שהקשה מההיא דהכותב דין ודברי' כו' וכמובן וזה פשוט וכמו כן ראיתי להרב מח"א הל' נדרים סימן ך' ובה' זכיה ומתנה סימן י"ג שכתב שלדעת הפוסקים כרב דלא מהני אלא מה שאת נותנת או מה שתלבשי מהם אין הבעל יכול ליהנות מהן דגזל הוא בידו דהיא גופא לא קנתה עד שתתן לתוך פיה או שתלבש אותם ואם מתה אין הבעל יורשה כמ"ש הרב התרומות אבל לדעת הפוסקים כשמואל וס"ל דע"מ שאין לבעליך רשות בהן גרידא קנאת' היא בלא רשות הבעל יכול הבעל ליהנו' ממנה אח"כ דמשל אשתו הוא נהנה ואם מתה יורשה דמדידה

קא ירית את"ד יע"ש הנה מבואר מדבריו שדעתו ז"ל כמ"ש דמעולם לא כתב הבה"ת כן אלא באומר מה שתרצי תעשי ולדעת רבינו ז"ל דס"ל דמה שתרצי תעשי הו"ל כמייחד דבר ועיין בהרב בית שמואל סי' פ"ה ס"ק כ"ג ובהרב ש"ך ח"מ סי' ס"ב סק"ה שמבואר מדבריהם שאף הבה"ת ז"ל לא כ"כ אלא באומר מה שתרצי תעשי דוקא וכמ"ש: גם מאי דפשיט' ליה להרב ת"מ דבאומ' על מנת שאין לבעליך רשו' בהן אלא מה שאת נותנת כו' לכ"ע אין הבעל יורש' ואין הבעל יכול ליהנו' מהן דאין ביד' לשנות' לדבר אחר דגזל היא ביד' כמ"ש הרב מח"א ז"ל תמה אני שהרי מדברי רש"י ז"ל שם בנדרי' דפ"ח מבואר דאפי' באומר מה שאת נותנ' יכול הבעל ליהנות מהן שכ"כ בהדיא וז"ל ל"ש דיכול ליתן לה כו' אלא דאמר לה אין לך רשות אלא מה שאת נותנת לתוך פיך דכיון דא"ל הכי ל"ק הבעל ויכול ליהנות מהן דמשל אשתו הוא אוכל יע"ש והרב ט"ז ז"ל בי"ד סי' רכ"ב הביא דברי רש"י ז"ל אלו בפשיטות וכתב וז"ל במקום שמותר לתת לבתו יכול ליהנות ממנה דמשל אשתו נהנה כ"כ רש"י עכ"ל וכן דעת הר"א ממיץ ז"ל הובאו דבריו בשיטה מקובצ' לנדרים בכ"י וז"ל אומר לה הרי המעות כו' ע"מ שאין לבעליך רשות בהן ואם נתנה האשה לבעלה מותר בהן וא"ת מאחר שאינה מקיימת את התנאי נמצא שהמתנה אינה מתנה והרי הן של חמיו ואמאי יהא מותר בהן וי"ל דמ"מ אין לחמיו עליו כלום כשתקרא את בתו לדין או יהיה להם לשלם אמנם השתא היא גוזלת אותם ושולחת בהם יד והרי הן מעתה שלה ולא של אביה וא"ת וכיצד היא נותנת לבעלה והלא גזל הוי בידה וי"ל גם היא יודעת שאין אביה מקפיד אם היא תעשה בהן מה שתרצה רק שאמר מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך כדי שלא יקנה אותן הבעל ויהיה הרשות בידה לעשות בהן כל חפצה הרא"ם ז"ל עכ"ד הנה מבואר מדבריו דאפי' באומר לה מה שאת נותנת לתוך פיך יכול לשנותה לכל מה שירצה ואנן סהדי דלא איכפת ליה לנותן בהכי ולא התנה כן אלא כדי שלא יקנה אותן הבעל וכן נראה לפע"ד שכן דעת המאירי ז"ל שכתב בפרק בן סורר והובא דבריו שם בשיטה מקובצת כ"י גבי ההיא דאינו חייב עד שיגנוב משל אביו ומשל אמו ופרכינן אמו מנ"ל מה שקנתה אשה כו' ואוקימנא באומר ע"מ שאין לבעליך רשו' כתב וז"ל ממה שכתבנו אתה רואה שמ"ש כאן דאקני ליה אחר ע"מ שאין לבעליך רשות בה לדע' גדולי הפוסקים כרב אתה צריך לפרשה שפרט ואמר מה שאת אוכלת לתוך פיך יע"ש:

והשתא קשה טובא דאיך אפשר לאוקומי בהכי הא אם פרט ואמר מה שאת נותנת לתוך פיך כל שלא נתנה לתוך פיה ובא הבן וגזלם נמצא שלא קנאתם היא למפרע ואנן בעינן שיגנוב משל אביו ומשל אמו ועיין בהריטב"א ז"ל פ"ק דקדושין שכ"כ בהדיא

דההיא דבן סורר ליכא לאוקומא בהכי מהטעם שכתבנו וכן נראה דעת התוספות שם פ' בן סורר ד"ה ע"מ שכתבו דלר"א לא תקשי לי' מתניתין דמוקי לה בשנתן לה בעלה כו' ומדלא כתבו בפשיטות דלר"א נמי מוקי לה בשנתנו לה ע"מ שאין לבעליך כו' אלא מה שאת נותנת לתוך פיך אלא שקצר התלמוד כמ"ש בנזיר דכ"ד ע"ב ובפסחים דפ"ח ע"ב אלא משמע דס"ל דבההיא דבן סורר א"א לאוקומ' בהכי משום דכיון דגזלתם ולא אכלתן נתבטלה המתנה למפרע ולאו משל אמו גנב ואולם לדעת המאירי שכתב דההיא דבן סורר צריך לפרשה באומר מה שאת נותנת לתוך פיך עכ"ל דס"ל כדעת רש"י והר"א ממיץ ז"ל שכתבנו דיכולה לשנותה לכל מה שתרצה והלכך שפיר קרינן משל אמו דאפילו לא קיימה התנאי מדידה הוו דאנן סהדי דלא התנה כן אלא כדי שלא יקנה אותם הבעל וכיון שכן זכינו לדין דמאי דפשיט' להו להרב נת"מ והרב מח"א ז"ל דבאומר מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך אם מתה אין הבעל יורש' ואסור לבעל ליהנות מהן במחלוקת הוא שנוי בין גאוני עולם שלדעת רש"י והר"א ממיץ והמאירי ז"ל אם מתה הבעל יורשה דמדידה קא ירית כיון דאפי' לא קיימה התנאי אין כאן קפידה ויכולה לשנותה לכל מה שתרצה ומות' לבעל ליהנות ממנה ולדעת הריטב"א והתוס' פ' בן סורר נראה דסבירא להו דקיום המתנה תלוי בקיום התנאי שתתן לתוך פיה וכיון שכן פשיטא ודאי דאם מתה אין הבעל יורש' דנתבטלה המתנה למפרע ואסור לבעל ליהנות ממנה ומעתה מתרצתא היא מה שהק' הרב מח"א ז"ל סימן הנז' דכיון דהרא"ש ז"ל פסק פ"ק דקדושין כרב דלא מהני אלא מה שאת נותנת כו' איך כתב בפ' חזקת גבי קבל מן האשה דאם נתנו לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהן דהבעל יורש' הא אי חיישינן לשמא נתנו לה ע"מ שאין לבעליך כו' ע"כ היינו באומר מה שאת נותנת דאלו בע"מ שאין לבעליך רשות גרידא הא ס"ל להרא"ש דקנה הבעל וכיון שכן איך כתב דהבעל יורשה הרי כיון שמתה ולא נתנה לתוך פיה הרי נתבטלה המתנה לגמרי יע"ש שהניחו בצ"ע ולפי מ"ש אין כאן מקום קו' דיכולים אנו לומר שדעת הרא"ש ז"ל כדעת רש"י והר"א ממיץ והמאירי ז"ל שכתבנו וכן נ"ל להוכיח שכן דעת הרא"ש ממ"ש פ"ק דקדושין וז"ל ועוד דסתמא דגמרא בכל דוכתא כרב ששת בפ' בן סורר גבי אינו חייב כו' וכן בפסחים וכן בנדרים כו' ואף על גב דכל הנך אוקימתות הוי כרבנן י"ל דגמ' לא נחית אלא לאשמו' דהלכה כרב ששת וממילא שמעינן דלר"מ צריך לאוקומא באומר מה שאת נותנת כו' יע"ש והשתא ק' דאכתי היכי ניחא ליה ההיא דפ' בן סורר דהתם ליכא לאוקומא בהכי כמ"ש הריטב"א ז"ל אלא נראה דס"ל כדע' המאירי והרא"ש ורש"י ז"ל שכתבנו כנ"ל:

ובהיותי בענין זה ראיתי לעמוד על מ"ש הר"ן ז"ל פ"ק דקדושין וז"ל אבל הרי"ף ז"ל

פסק כאן כר"א ואליבא דרבנן וכיון שהוא פוסק כרבנן ודאי קי"ל כשמואל דאמר אפי' מה שתרצי תעשי קנה הבעל כו' וכיון שכן הדק"ל דקשיא דר"מ אדר"מ ודרבנן אדרבנן י"ל דרבנן אדרבנן ל"ק דר"א ל"ק אלא בעבד כו' אבל באש' לא מדמי ליה לעבד להכי כו' והיינו דשמואל כו' וכ"ת אכתי קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר דאלו הכא משמע דס"ל ר"א אליביה דאפי' באומר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן ועוד דלדידיה נמי מיחד כו' דלא מהני והתם אמר רב אליבא דר"מ דבמיחד לה כו' מהני ל"ק דכי אמר ר"א כגון דאקני ליה אחר מנה ואמר לו ע"מ שתצא בו לחירות דלר"מ לא מהני ומדמינן אשה לעבד באומר ע"מ שתפדי בו את המעשר לאו באומר ע"מ שאין לרבך ולבעליך רשות בו מיירי אלא דאמר האי תנאי בלחוד ע"מ שתצא בו לחירות א"נ ע"מ שתפדי בו את המעשר ס"ל לר"מ דכל כה"ג ל"ש אשה ול"ש עבד לא מהני כו' ומש"ה רמינן בכה"ג אשה ועבד אהדדי אבל באומר ע"מ שאין לרבך ולבעליך רשות בו בלחוד ואליבא דרבנן בזה יש לחלק בין אשה לעבד שהרי התנאי מספיק כו את"ד:

והנה הנראה ודאי בכונת הר"ן ז"ל שזה שכתב לחלק בין אשה לעבד דבאשה ע"מ שאין לבעליך רשות מהני היינו לשמואל דאמר אפי' מה שתרצי עשי ל"ק הבעל דס"ל לשמואל דבאשה שיפה כחה שאינה משועבדת לבעלה כ"כ מהני תנאה לכ"ע אמנם לרב דקאמר ל"ש אלא שאמר כו' פשיטא ודאי דלא ס"ל לחלק בין אשה לעבד וזה פשוט: אך ק"ל טובא דא"כ לשמואל תקשי ליה מתניתין דקתני אומר ע"מ שאין לבעליך בהם אלא מה שאת נותנת מאי אירייא מה שאת נותנת הא באומר ע"מ שאין לבעליך גרידה מהני וכבר הר"ן ז"ל עצמו כתב שם בנדרים דשמואל לא פליג אדרב בפי' דמתניתין דמתני' ודאי הכי קתני אלא דפליג עליה בדינא משום דס"ל דהלכה כרבנן יע"ש וליכא למימר שאף מ"ש הר"ן ז"ל דלשמואל יש לחלק בין אשה לעבד מטעמא שיפה כחה כו' לא כ"כ אלא לשמואל אליבא דרבנן וכמו שנראה מסוף דבריו שכתב אבל באומר ע"מ שאין לרבך ולבעליך רשות בו בלחוד אליבא דרבנן כו' אבל לר"מ ה"נ דס"ל דאפי' באשה ע"מ שאין לבעליך רשות בו בלחוד לא מהני ומתני' דנדרים דקתני אלא מה שאת נותנת כו' ר"מ היא דהא ודאי ליתא דכיון דלרבנן בעבד ס"ל דע"מ שאין לרבך רשות בו לא מהני ואפי' הכי ס"ל לשמואל דדוקא בעבד קאמרי רבנן משום דהורע כחו אבל באשה שיפה כחה מהני ליה תנאה ה"נ מה"ט גופיה נימא דלר"מ ג"כ מהני וע"כ ל"ק ר"מ דבעבד ואשה לא מהני אלא באומר ע"מ שתצא בו לחירות וע"מ שתפדי בו את המעשר גרידא ומטעמא שאין דברי התנאי מספיקין כמ"ש הר"ן אבל באומר ע"מ שאין לבעליך רשות גרידא ה"נ דמהני כיון שהתנאי מספיק ומנ"ל לאפושי פלוגתא בין ר"מ ורבנן כיון דלא

אשכחן דפליגי אלא בע"מ שתצא בו לחירות וע"מ שתפדי בו את המעשר גרידא ואי מכח מתני' דנדרים עכ"ל כן משום דאל"כ מתני' אמאן תרמייה ה"נ נימא דרבנן נמי ס"ל באשה דע"מ שאין לבעלך רשות גרידא לא מהני דומיא דעבד כי היכי דס"ל לר"מ ובר מן דין יש להוכיח כן ממ"ש הר"ן שם בראש דבריו וז"ל ולא תיקשי כיון דמפלגינן בין אשה לעבד היכי מרמינן בגמ' אשה ועבד אהדדי ורמינן להו בין אליבא דר"מ בין אליבא דרבנן כו' והשתא אי ס"ל דשמואל לא מחלק בין אשה לעבד אלא אליבא דרבנן דוקא אבל לר"מ ה"נ דאין חילוק מאי קושייא הא שפיר רמינן בגמ' דר"מ אדר"מ אהדדי כיון דר"מ לא ס"ל לחלקו לרבנן נמי רמינן שפיר מכל שכן דכיון דס"ל דאפי' בעבד ע"מ שתצא בו לחירות מהני כ"ש באשה וכן מבואר ג"כ ממ"ש עוד ל"ק דכי אמר ר"א כו' לאו באומר כו' אלא דאמר האי תנאי בלחוד א"נ שתפדה את המעשר גריד' ס"ל לר"מ דכל כה"ג ל"ש אשה כו' והשתא אי ס"ל דלר"מ אפי' באומר ע"מ שאין לבעליך רשות לא מהני באשה כמו בעבד מאי האי דכ' דס"ל לר"מ דכל כה"ג כו' הא לר"מ בכל גוונא נמי אין לחלק ולא היה צריך הר"ן לכל זה כלל ובפשיטות הי"ל לתרץ דלא תקשי דר"מ אר"מ משום דההיא דקדושין מיירי באומר ע"מ שתצא לחירות גרידא אבל באומר ע"מ שאין לרבך רשות בו אלא עד שתצא לחירות ה"נ דמודה ר"מ דמהני בעבד כמו באשה אלא ודאי נראין הדברים דס"ל להר"ן דלשמואל באומר ע"מ שאין לבעליך רשות גרידא מהני אפי' לר"מ ומ"ש בס"ד אליבא דרבנן צ"ל דלאו דוקא ומשום דהלכה כרבנן לדעת הרי"ף ז"ל נקט אליבא דידהו ואולי דט"ס נפל בדבריו וצ"ל אליבא דשמואל וכיון שכן הדק"ל דא"כ מתני' דנדרים דקתני מה שאת נותנ' אמאן תרמייה ושוב ראיתי בחדושי הרשב"א ז"ל שדרך בדרך זו שכתב הר"ן משם בעל התוס' ז"ל וכתב בפשיטות דלשיטה זו לשמואל בין לר"מ בין לרבנן ע"מ שאין לבעליך רשות בהם גרידא מהני והוקשה לו כמ"ש וז"ל אלא דק"ל לפי שיטה זו למה לי דקתני מתני' דהתם מה שאת נותנת כיון דאפי' בסתם לא קנה יתהון בעל יע"ש ולדעת הרי"ף והתוס' ז"ל צ"ל דשמואל ס"ל דמתני' לאו דוקא וכמ"ש הראב"ד ז"ל בהשגות דלשמואל מתני' מתוקמא כרבנן ושאת נותנת לתוך פיך לאו דוקא ועוד י"ל ואכתבנו לקמן ודוק: מיהו הא ק"ל טובא לפי שיטה זו מההיא דנדרים דאמרינן התם מתקיף לה ר"ה כמאן אזלא הא דרב כר"מ דאמר יד אשה כיד בעל ורמינהי כיצד משתתפין כו' וע"י אשתו ואי אמרת קנה יתהון בעל עירוב לא נפיק מרשותיה דבעל כו' איתביה רבינא לר"א אלו שזכין להן בנו ובתו כו' ואלו שאין זכין להן בנו ובתו הקטנים כו' ואשתו אלא אמר רב אשי מתני' בשיש לו חצר באותו מבוי עסקינן דמיגו דזכיין לנפשיה זכיין לאחרינא יע"ש והשתא לפי שיטה זו דלשמואל

לכ"ע מהני באשה באומר ע"מ שאין לבעליך רשות בו א"כ ברייתא דקתני ולא ע"י אשתו תקשי ליה דלא כמאן ול"ל דכיון דלשמואל לא מהני באשה אלא באומר ע"מ שאין לבעליך רשות בו אבל בנותן לה מתנה סתם לכ"ע מה שקנת' אשה קנה בעלה כדאמרינן בקדושין דאין קנין לאשה בלא בעלה א"כ מש"ה קתני בברייתא גבי עירוב דאינו מזכה ע"י אשתו כיון דליכא תנאי דהא ליתא דאי הכי מאי האי דפרכינן מהתם מתקיף לה ר"ז כמאן אזלא הא דרב כר"מ ורמינהי כיצד משתתפין כו' דמשמע בהדיא דלר"מ דוקא הוא דקשיא ליה ומשום דסתם מתני' ר"מ היא כמ"ש רש"י שם והלא בלאו הא דרב תקשי ליה לר"ז מתני' דכיצד משתתפין דאתיא דלא כמאן כיון דאפי' לרבנן בעינן שאומר ע"מ שאין לבעליך רשות בו וליכא למימר דר"ז ס"ל דלכ"ע אין יד אשה כיד בעלה ואפי' בנתנו אחרים סתמא לא אמרינן מה שקנתה אשה דס"ל דע"כ ל"פ רבנן ור"מ בקידושין אלא דוקא גבי עבד ומש"ה הוה ניחא ליה מתני' דכיצד משתתפין כפשטא אמנם לר"ז דקאמר ל"ש כו' וס"ל דבאשה נמי אמרינן מה שקנתה אשה קשיא ליה שפיר דהא ודאי ליתא דא"כ מתני' דנדרים דקתני האומר הרי המעות הללו נתונים לך ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן מאי אריא ובלבד שלא יהא לבעלך אפי' בנותן לה סתמא נמי והכא לא שייך לומר מתני' לאו דוקא וכמ"ש הראב"ד דבשלמא אי בעינן שיאמר ובלבד שלא יהא לבעליך איכא למימר דמה שאת נותנת לאו דוקא אלא שהתנא האריך בתנאי אמנם אי נותן לה סתמא מהני א"כ לאיזה תכלית הזכיר תנאי כלל והשתא תקשי ליה לר"ז גופיה מתני' אהדדי אלא הנראה ודאי דס"ל לר"ז דאפי' באשה נמי בעינן שיאמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן הא לא"ה מה שקנתה אשה קנה בעלה אלא דס"ל דכיון דלרבנן בשנתנו לה אחרים ע"מ שאין לבעליך רשות מהני כיון שסילק זכות הבעל ממנה ולא אמרינן בכי הא מה שקנתה אשה ה"נ בנתן לה הבעל על ידה אפי' בסתמא מהני כיון שהבעל הוא הנותן הרי הוא מסלק זכותו ממנו וה"ל כמתנה דאחרים באומר ע"מ ומש"ה מתני' גופא לא הוה קשיא ליה לר"ז ולא קשיא ליה אלא לרב דוקא דס"ל דע"מ שאין לבעליך לא מהני במתנה דאחרים אע"ג דהרי הוא מסלק זכות הבעל ממנה אפי' הכי אמרינן דדינא הוא מה שקנתה אשה כו' א"כ גבי בעל נמי אע"ג דהוא הנותן ומסלק זכותו ממנו אכתי לא נפיק מרשותיה וזה הנראה פשוט בכוונת הסוגייא למעיין שם וכן ראיתי להרשב"א ז"ל שכתב דלשיטת התוס' ז"ל א"ש הא דפרכינן בנדרים דר"מ אדר"מ אליבא דרב ולא אקשינן דר"מ אדר"מ אליבא דשמואל יע"ש הנה מבואר דס"ל דהא בהא תליא דכיון דבמתנ' דאחרים מהני באומר ע"מ שאין לבעליך כו' בנותן לה הבעל אפי' בסתמא מהני כיון שהרי הוא מסלק זכותו ממנו וכיון שכן יגדל התימה דא"כ תקשי ליה

לשמואל ברייתא דקתני ולא ע"י אשתו דאתייא דלא כמאן והיה אפשר ליישב דודאי לר"ז ס"ל דבנותן לה הבעל הו"ל כנתנו אחרים בתנאי דשאין לבעליך רשות בו דמהני לרבנן ומש"ה לא הוה ק"ל מתני' דכיצד משתתפין לדידיה גופיה ומשום דלא היה שמיע ליה ברייתא דלא ע"י אשתו אמנם לבתר דשמיע ליה לרב אשי ברייתא דלא ע"י אשתו עכ"ל דלאו הא בהא תליא ואע"ג דבנתנו לה אחרים מהני באומר ע"מ שאין לבעליך בנותן לה הבעל ע"י לא מהני דדוקא אחרים באומר ע"מ כיון דאדעתא דהכי אקני לה נמצא דלא זכה הבעל כלל אבל בנותן הבעל ע"י כיון דממונא דידיה הוא כל שהוא ע"י אשתו אין כאן סילוק זכות כלל דמה שקנתה אשה קנה בעלה זה היה נראה לי נכון לישב דברי הר"ן והרשב"א ז"ל האמנם מצאתי להר"ן ז"ל פ"ב דביצה שכתב על דברי הרי"ף ז"ל שם שכתב דבעירובי תבשילין מזכה להם ע"י אשתו וז"ל אע"ג דבפ' בתרא דנדרים אוקימנא לה בשיש חצר באותו מבוי דמיגו דזכייא לנפשי' כו' ולפי"ז בע"ת דלא שייך בהו חצר לא מצי מזכה ע"י אשתו ליתא דכי אוקימנא לה הכי הני מילי אליבא דר"מ דאמר אין קנין לאשה בלא בעלה כדאי' פ"ק דקי' אבל לרבנן דפליגי עליה דר"מ לא צריכנא שתהא לה חצר כו' יע"ש הרי מבואר בהדייא מדבריו דס"ל דאע"ג דלרבנן לא מהני באשה אלא באומר ע"מ שאין לבעליך מ"מ בשנותן לה הבעל ע"י הו"ל כנתנו אחרים בתנאי דשקולים הם כמ"ש וכמו שנראה מוכרח מאתקפתא דר"ז ועיין בהרב תי"ט פ"ו דעירובין משנ' ו' שתמה על דברי הר"ן הללו דאפי' לרבנן אין קנין לאשה בלא בעלה אלא באומר ע"מ שאין לבעליך רשות מיהא יע"ש ואחר המחילה לא דק בזה דכל שהבעל הוא הנותן ומסלק זכותו ממנו הו"ל כנתנו אחרים בתנאי דשניהם שוים וכמו שהדבר מוכרח מאתקפתא דר"ז ועוד ק"ל טובא על הר"ן ז"ל דלפי מ"ש בקידושין בדעת הרי"ף ז"ל דלשמואל דקי"ל כותיה יש חילוק בין אשה לעבד ולכ"ע מהני באשה ע"מ שאין לבעליך רשות בו א"כ למה זה הוצרך לומר בפרק ב' דביצה ליישב דעת הרי"ף דכי אוקימנא לה הכי הני מילי אליבא דר"מ והלא אפי' לר"מ נמי לא בעינן שיהיה לה חצר לדידן דקי"ל כשמואל והי"ל להר"ן ז"ל לומר דכי אוקימנא לה הכי הני מילי לרב אבל לדידן דקי"ל כשמואל לא צריכא שתהא לה חצר וכבר אפשר ליישב דכ"כ הר"ן ז"ל לחזק דעת הרי"ף ז"ל אפי' לדעת החולקים דלא ס"ל לחלק בהכי וכדעת רב עמרם גאון ור"ש הנגיד והרמב"ן ז"ל שכתבנו לעיל שוב ראיתי למהרנ"ח ז"ל ח"ב סימן ן' שעמד בדברי הר"ן ז"ל הללו והאריך לפלפל בדבריו ובס"ד כתב דסבירא ליה להר"ן ז"ל דר"מ ורבנן פליגי בע"מ שתצא בו לחירות גרידא ומטעמא דאין דברי התנאי מספיקין והיינו פלוגת' דעבד ופליגי נמי באומר ע"מ שאין לבעליך רשות גרידא דלר"מ לא מהני גבי

אשה ולרבנן מהני יע"ש: ואחר המחילה לא דק שהרי הוכחנו מדברי הר"ן ז"ל דלשמואל דקי"ל כותיה באשה לכ"ע מהני ע"מ שאין לבעליך רשות בו והנראה אצלי ליישב דברי הר"ן דס"ל ודאי דבנותן לה הבעל ע"י לא חשיב כנתנו לה אחרים ע"מ שאין לבעליך רשות בו מהטעם שכתבנו לעיל דבשלמא בנתנו לה אחרים ע"מ שאין לבעליך רשות כיון דעל תנאי כן נתנו נמצא דלא זכה בהן הבעל כלל שהרי מעיקרא לא הי"ל שייכות בהן כלל ומתנה זו ע"ת היא מה שאין כן בנותן הבעל לאחרים ע"י כיון דממונא דידיה הוא ובא לסלק זכותו ממנו כל שהוא ע"י אשתו אין כאן סילוק כלל ואכתי ברשותיה דבעל נינהו ואתקפתא דר"ז הכי מתפרשא דס"ל לר"ז דבמזכה הבעל לאחרים ע"י הו"ל כאומר ע"מ שתצא בו לחירות וא"נ שתפדה בו את המעשר גרידא וס"ל לר"מ דכל שלא סילק רשות הבעל והרב אע"ג דיחד לו דבר לא מהני דבעינן תרווייהו סילוק רשות ויחוד דבר וה"נ במזכה לאחרים ע"י אע"ג דמיחד לה דבר שתקנה אותם לפ' כל שאין כאן סילוק לא מהני ולרבנן דס"ל דבאומר ע"מ שתצא בו לחירות או שתפדי בו את המעשר גרידא מהני כיון דייחד לו דבר אע"ג דאין כאן סילוק ה"נ גבי עירוב במזכה לאחרים ע"י אע"ג דאין כאן סילוק משום דממונא דידיה כל שייחד לה שיקנה לפ' הו"ל כע"מ שתפדי בו את המעשר והיינו דפריך כמאן אזלא הא דרב כר"מ כו' כלומר דמדקאמר דבעינן תרווייהו ע"מ שאין לבעלך רשות בו אלא מה שאת נותנת ש"מ דס"ל דייחוד דבר גרידא לא מהני וא"כ גבי עירוב אע"ג דהוי כמייחד דבר אכתי ברשותיה קאי והיינו דלר"ז גופיה לא הוה ק"ל מתני' משום דהוה ס"ל דבע"מ שתצא לחירות לכ"ע מהני כדהוה ס"ל לרב ששת וא"כ הוה מוקי למתניתין דעירובין כרבנן אמנם לרב דס"ל דמתני' דנדרים בדוקא אתמר ור"מ היא ק"ל סתמי אהדדי ובהכי ניחא דברייתא דאבל לא ע"י אשתו ר"מ הוא דס"ל דיחוד דבר לא מהני ודברי הר"ן ז"ל דבפ"ב דביצה אתו כפשטן והיינו דכתב דכי אוקימנא לה בשיש לה חצר אליבא דר"מ דאין קנין לאשה בלא בעלה אפי' ביחד לה דבר אבל לרבנן דקיימ' לן כוותיהו דיש קנין לאשה ע"י יחוד ה"נ דלא צריכנא שיש לה חצר זה הנראה אצלי נכון ועל דרך זה יש ליישב מה שהק' מוהראד"ב בתשו' סימן י"ב על רבינו ז"ל שפסק בפ"ה מהלכות עירובין מתניתין דמזכה להם ע"י אשתו כצורתה ולא הצריך שיהיה לה בית באותו חצר ולדעתו ז"ל אין לתרץ כמו שתי' הר"ן דה"ד לר"מ אבל לרבנן לא וכמ"ש מרן כ"מ שם שהרי הוא ז"ל פסק כר"מ דבעינן תרתי שאין לבעל רשות בו ומה שתרצי עשי וס"ל דשמואל נמי כר"מ אתי וכ"כ הריב"ש ז"ל בהדייא סי' ט"ו דלרבינו ז"ל שמואל נמי כר"מ ס"ל וכי א"ל מה שתרצי עשי הו"ל כמיחד לה דבר שלא תזכה אלא לאותו דבר יע"ש וכן נוטין ג"כ דברי הר"ן בחידושיו ועוד הק' לפי' רבינו

ז"ל מאי האי דקאמר ר"ז כמאן אזלא הא דרב כר"מ הא שמואל נמי הכי סבירא ליה יע"ש שהצריכם עיון ועל דעתי י"ל דחדא מתרצה חברתה דס"ל לרבינו ז"ל דמדחזינ' דאותיב לר"ז דקאמר כמאן אזלא הא דרב כר"מ ורמינהי כו' משמע דאתקפתא דידיה אינו אלא לרב אבל לשמואל לא קשיא ליה דאל"כ בפשיטות הו"ל להקשות מתניתין דעירובין בין לרב בין לשמואל משמע דס"ל לר"ז דרב ושמואל בהכי פליגי אליבא דר"מ דלרב לא מהני אליבא דר"מ אלא באומר מה שאת נותנ' לתוך פיך דוקא ומטעמא דכיון דאין אשה זוכה בנכסים אלו עד שתתן לתוך פיה הרי באותה שעה אין הבעל יכול לזכות אבל כל שזכה לה בעודן בעין אפי' יחד לה לאיזה דבר כגון מה שתלבשי בו לא מהני וכדעת הר"ן שם בחידושיו לחד מ"ד יע"ש ומה שתרצי עשי דנקט רב לאו דוקא וה"ה אפי' יחד לה דבר בהדייא אלא משום רבותא דשמואל נקט ושמואל סבר דאפי' זכה לה בעודן בעין כל שלא הקנה אלא לאותו דבר מהני והיינו דפריך ר"ז לרב דס"ל דלר"מ לא מהני אפי' ביחד לה דבר ממתני' דעירובין דהתם נמי אע"ג דלא זכה לה אלא כדי שיזכה לפ' והו"ל כיחד דבר אכתי לא מהני האמנם לשמואל דס"ל דביחד לה דבר מהני ניחא ליה מתני' דהתם נמי כיון שלא הקנהו לה אלא כדי שיקנה לפ' הו"ל כיחד דבר ומאי דקאמר ר"ז כמאן אזלא הא דרב כר"מ לאו למימר דשמואל אתי דלא כר"מ אלא משום דאתקפת דידיה אינו אלא לרב נקט רב זה היה נ"ל נכון האמנם הדבר הקשה אלי דנראה ברייתא דקתני אבל לא ע"י אשתו דלא כמאן כיון דס"ל לרבינו דאפי' לר"מ מהני יחד לה דבר לשמואל וכמו שהקשינו לעיל לדעת הרשב"א ז"ל ולכן הנראה ודאי דאף לרבינו ז"ל שמואל לא אתיא אלא אליבא דרבנן ודברי הר"ן ז"ל בחידושין הם סתומים ויש לפרשם בהכי וכן מבואר מדברי רבינו ז"ל בפי' המ' פ"ק דקדושין דפוסק כרבנן יע"ש ועיין בתי"ט פי"א דנדרים ולפי זה ניחא דההיא ברייתא אתי' כר"מ ודוק ויש לי לדקדק על הראב"ד ז"ל כיון דכאן השיג על רבי' ופסק כרב אליבא דר"מ א"כ הי"ל להראב"ד להשיג על ר' בה' עירובין ולו' דדוקא בשיש לה חצר באותו מבוי מזכה ע"י וכמו כן ק"ל על הטור דבסימן תקכ"ז כתב שדעת ר"י כדעת הרי"ף ז"ל דע"ת מזכה אדם ע"י אשתו וע"כ היינו משום דס"ל דמאי דאוקימנא בשיש לה חצר אינו אלא אליבא דר"מ אבל לרבנן לא וכמ"ש הר"ן ז"ל והדבר תימא שהמרדכי ז"ל כתב בפ"ק דקדושין שר"י פוסק כרב ואליבא דר"מ גם הרא"ש ז"ל בתשובה כלל ע"ה סימן ז' כתב שדעת ר"ת ור"י לפסוק כרב וכר"מ ואולי דתרי ר"י נינהו ועיין בנ"י פ' יש נוחלין דרכ"ב אההיא דאמרינן התם הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כ"ש אבדה קרקע ואוקימנא לה במזכה ע"י כתב וז"ל ואע"ג דאמרינן בעירובין דבכל אדם יכול לזכות חוץ מע"י אשתו שאני הכא דמיגו דזכיה לנפשיה באותו קרקע

כ"ש זכי נמי לאחרים כדאמרינן בשלהי נדרים א"ד וכ"כ הרמב"ן שם לכאורה י"ל דמאי ק"ל להנ"י שהרי דעת הרי"ף ז"ל דמזכה ע"י אשתו אפי' בשאין לה חצר ויש לישב דהתם רב הוא דמוקי לה למתני' במזכה ע"י ואהא ק"ל שפיר דרב כר"מ ס"ל וזה פשוט ודע שמרן ז"ל בשלחנו הטהור א"ח סי' ת"ה הביא מחלוקת הרי"ף והרא"ש ז"ל וכתב מור"ם ז"ל שם דהמיקל בעירוב כדעת הרי"ף והרמב"ם לא הפסיד ויש לדקדק דבח"מ סי' רמ"ב סעיף י"ד כתב מור"ם דהא דמזכין ע"י א"א דוקא מיד אחרים אבל לא מיד רבה ובעלה אלא במקום דזכי' לנפשה והוא תימא איך פסק כן בפשיטות והיל"ל דיש חולקין ונ"מ לענין אי תפס דלא מפקי' מיני' כו' ודע שבנוסחאות הרי"ף שלפנינו פ"ב דביצה כתוב בו תוספת דברים וז"ל ואוקימנא לה הא דקתני ע"י אשתו שיש לה חצר במבוי דמיגו דזכייא לנפשה כו' ואע"ג דהתם משמע דלר"מ הוא דצריך ולרבנן לא צריך מיגו כיון דרב קאמר התם כר"מ קי"ל כותיה באיסורי ועוד דבקדושין קאמר רבא התם דלכ"ע יד אשה כבעלה ובע"א פליגי דאשתכח דלד"ה צריך שיהיה לה חצר ואותו חצר נתנוהו לה ע"מ שאין לבעלה רשות בה וכרבנן דלר"מ לא משכחת לה שיהיה לה חצר שלא יהיה שלו דקאמר במשנה פ"ק דקדושין ובכסף ע"י אחרים כו' אבל בע"ת דלא שייך לא מצי זכייא לאחריני ומש"ה לא תנן גבי מ"ש ע"י אשתו אלא בשתופי מבוי בלבד עכ"ד והנראה שהיא הגהת החולקת על הרי"ף ז"ל ורואה אני שכל דבריו הם תמוהים שמ"ש דלר"מ לא משכחת לה שיהיה לה חצר שלא יהיה שלו הוא תמוה שהרי לר"מ נמי משכחת לה בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך וכדאיתא בהדייא בפרק הזורק אההיא דפרכינן חצירה מה שקנתה אשה קנה בעלה יע"ש גם מ"ש דמש"ה לא תנן גבי מ"ש ע"י אשתו יש לדקדק שהרי בנותן מתנה לאשתו אמרינן בפרק חזקת דלכ"ע קנתה ואין הבעל אוכל פירות וכמ"ש הר"ן שם בנדרים וא"כ גבי מ"ש כיון דלדידה מזכה לה לכ"ע קנתה והי"ל למתני ע"י אשתו ולזה יש ליישב עמ"ש התוס' פרק השולח גבי ההיא דקטן שזוכה לעצמו ע"ש ודוק ואולם מ"ש ועוד דבקדושין קאמר רבא התם דלכ"ע יד אשה כבעלה ובע"א פליגי דאשתכח דלד"ה צריך שיהיה לה חצר כו' והנראה שכונת דבריו לומר דהא דמשמע מההיא דנדרים מאתקפתא דר"ז דלר"מ דוקא הוא דצריך ולרבנן לא צריך הוא משום דס"ל דלרבנן אפי' בנותן לה סתמא אין יד אשה כיד בעלה דס"ל לר"ז דפלוגתא דר"מ ורבנן בקדושין ביש קנין לעבד בלא רבו ויש קנין לאשה בלא בעלה הוא דפליגי וכס"ד דתלמוד' התם דקאמר לימא בהא קמפלגי דר"מ סבר אין קנין כו' ואם הדבר כן קשה לשמוע דא"כ תקשי ליה לר"ז גופיה מתני' דעירובין דאתיא דלא כר"מ ודלא כרבנן דאי לר"מ אפי' ע"י אשתו אין מזכין ואי רבנן אפי' ע"י עבדו נמי ומאי האי דפריך כמאן אזלא

הא דרב כו' הא בלאו הא דרב תקשי ליה מתני' דעירובין ואם נאמר דר"ז ס"ל כס"ד דהתם בקדושין דפלוגתא דר"מ ורבנן ביש קנין הוא דפליגי אלא דס"ל דע"כ ל"פ ר"מ אלא דוקא גבי עבד אבל באשה אפי' ר"מ מודה דיש קנין לאשה בלא בעלה ואפי' בנותן לה סתמא נמי ומתני' דעירובין אתיא כר"מ ומש"ה קתני דאינו מזכה ע"י עבדו אבל מזכה הוא ע"י אשתו הא נמי קשה דאדק"ל לר"ז מתני' דעירובין אליבא דרב תקשי ליה לדידיה מתני' דנדרים דקתני אומר לה הרי כו' ע"מ שאין לבעליך רשות דמשמע דבנותן לה סתמא קנה הבעל דהכא ליכא למימר דמתני' לאו דוקא וכמ"ש לעיל ואשר אני אחזה ליישב דס"ל להגהת הלזו כדעת הריטב"א שכתבנו לעיל דבנותן לה על מנת שאין לבעליך רשות בו אלא מה שאת נותנת לתוך פיך אין הבעל יכול ליהנות ממנה דכיון דלא קיימה תנאה הרי הם של אביה למפרע ומדידה קא מתהני וא"כ איכא למימר דמתני' דקתני המודר הנאה מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות אומר לה כו' ע"מ שאין לבעליך רשות בו אלא מה שאת נותנת לאו למימרא דאי יהיב לה סתמא קנה הבעל ומדידה קא מתהני דהא ודאי אפי' בסתמא נמי מהני דכיון דיש יד לאשה בלא בעלה קנתה ומדידה קא מתהני אלא מתני' דינא אתא לאשמועינן במודר הנאה מחתנו ורוצה לתת לבתו דוקא ושלא יתהנה הבעל מהם להכי קאמר דנותן לה בתנאי דע"מ שאין לבעליך כו' אלא מה שאת נותנת משא"כ בנותן לה סתמא דאז הבעל יכול ליהנות והיינו דלא ק"ל לר"ז דהוה ס"ל דלכ"ע יש יד לאשה מתני' דנדרים כנ"ל נכון וסוגיא דתלמודא דהתם ריהטא שפיר על דרך זה דקאמר רב ל"ש אלא בשאת נותנת כו' אבל אמר מה שתרצי עשי קנה הבעל ושמואל אמר אפי' מה שתרצי עשי לא קנה הבעל והדבר ק' לפי' הר"ן ושאר המפרשים דפלוגתא דרב ושמואל היינו אי הלכה כר"מ או כרבנן אדקא מפלגי אמתני' דנדרים הול"ל לאפלוגי אעיקר פלוגתייהו דר"מ ורבנן בקדושין גם לפי' הראב"ד דשמואל מוקי למתני' כרבנן ולאו דוקא א"כ הכי הו"ל לא פליגי אי מתני' ר"מ ודוקא או כרבנן ולאו דוקא ואמנם ע"פ מ"ש הנה נכון דרב ושמואל בפי' דמתני' הוא דפליגי דרב ס"ל דמאי דקתני תנאי שאת נותנת לאו למימרא דאי אתני לה הכי אין הבעל יכול ליהנות ממנה אבל ע"מ שאין לבעליך רשות גרידא הבעל יכול ליהנות דלא קנה הבעל ומדידה קא מתהני אלא דיקא דמתני' לאיסורא הוא דאתא למימרא דאי אמר מה שתרצי עשי קנה הבעל ושמואל ס"ל דאפי' בע"מ שאין לבעליך גרידא ל"ק הבעל ודיוקא דמתני' להיתרא הוא דאתא כאמור זה הנ"ל דרך נכון וחריף ובהכי מקום אתנו ליישב מה שהק' הר"ב תי"ט שם בנדרים על רע"ב ז"ל שפסק בפ"ק דקדושין כרבנן ובנדרים הביא מתני' כצורתה יע"ש שהניח בצ"ע ולפי מ"ש ניחא שפיר דמתני' דנדרים בדוקא מתנייא לכ"ע ואפי' אליבא דשמואל ודוק

ודע שמדברי הר"ן שכתבנו לעיל מבואר שלדעת הרי"ף דקי"ל כרבנן דר"מ לא בעינן שיאמר ע"מ שאין לבעליך רשות בו אלא אפי' אמר המעות הללו יהיו לך במתנה ע"מ שתפדי בו את המעשר או שתלבשי מהן גרידא מהני וכן מבואר ג"כ מדברי הרשב"א בחדושיו גם הר"ב תי"ט שם בנדרים דקדק כן מדברי רבינו ז"ל יע"ש וכן מבואר מלשון קיצור פסקי הרא"ש פ"ק דקדושין יע"ש ויש לי מן התימא על הש"ך ז"ל י"ד סי' רכ"ב סק"ב שכתב וז"ל כתב הפרישה צ"ע אם לא א"ל אלא המעות הללו נתונים לך במתנה ע"מ שתהיה אוכלת ולובשת מהם ולא א"ל ע"מ שאין לבעליך רשות בו ע"כ ולי נראה פשוט מלשון המשנה ופוסקים דכל שלא א"ל ע"מ שאין לבעליך כו' פשיטא דזכה בו הבעל וכ"מ להדיא בפי' הר"ש לנדרים עכ"ד והוא תימא איך אשתמיט מיניה דברי הר"ן דפ"ק דקדושין ומלשון המשנה דקתני תרוייהו ליכא למידק דאיכא למימר דמתני' אתא לאשמועינן דע"מ שאין לבעליך רשות גרידא לא מהני עד דלימא מה שאת נותנת ואה"נ דבמה שאת נותנת גרידא מהני כנ"ל:

מעשה חושב (**שנז**) והשתא ק' טובא דאיך אפשר לאוקמי בהכי הא אם פרט ואמר מה שאת נותנת לתוך פיך כו'. ואנן בעינן שיגנוב משל אביו ומשל אמו כו'. בעניי לא יכולתי להבין ולעמוד על סברא זו לנכון דבשלמא אם האשה ברצון נפשה אינה נותנת לתוך פי' המתנה שבתנאי כזה או שמתה וא"א לה לקיים התנאי שפיר י"ל דחוזרת המתנה לבעלים ומי שלקחה גזל הוא בידו כאלו גזלו מיד בעלים משא"כ לענין בן סורר ומורה דאמו מוכנת היתה לקיים התנאי והיתה נותנת לתוך פי' לולא שגנבה בנה והרי פסידא דילה הוא ולא של הנותן והיא הויא הנגזלת וא"כ הרי שפיר הוי כמו שגנב משל אמו דבר שלה ממש דאילו הי' בידינו להוציא הגניבה מיד בנה היתה חוזרת לאמו ולא להנותן משא"כ כשהיא עוברת על התנאי ונותנת לבעלה וכדומה או שמתה ואי אפשר לה ליתן לתוך פי' שפיר אמרינן דחוזרת להנותן די"ל דלא הקנה לה הנותן אלא כשתתן לפי' וכל זמן שלא נתנה לפי' הוא של הנותן ואינה כלל מתנה על תנאי אלא פקדון שמרשה המפקיד להנפקד לענין שמה שיתן ממנו לפיהו יהי' מחול לו ודו"ק:

(**שנח**) ה"מ אליבא דר"מ דאמר אין קנין לאשה בלא בעלה כו'. לא צריכנא שתהא לה חצר כו'. עפר אני תחת כפות רגליו של רבינו הגדול הר"ן ז"ל ודברי קדשו נפלאים ממני דתלה הדבר בפלוגתא דר"מ ורבנן וס"ל דלרבנן לא צריך לאוקמה בשיש לה חצר והרי מפי קדשו של הר"ן ז"ל עצמו בנדרים דף פ"ח ע"ב יוצא מפורש דאינו כן דעל הא דמשני רבא התם מודה ר"מ לענין שיתוף דכיון דלזכות לאחרים מיד בעלה זכיא פי' ע"ז הר"ן ז"ל שם וז"ל משום דאע"ג דס"ל לר"מ דאין קנין לאשה בלא בעלה הני מילי בדיהיב לה אחר

אבל מודה בדיהיב לה בעלה דקנתה כו' עכ"ל הרי מבואר דבזה לא פליגי ר"מ ורבנן כלל וא"כ כיון דמוכח מברייתא דקתני ולא ע"י אשתו דלא מהני סילוק דבעל עצמו מהחבית כיון דלא לאשתו יהיב במתנה אלא לזכות בה לאחרים וזה לא מהני כיון דידה כידו ולא יצאה החבית מרשות המוכר אם לא שיש לה חצר וקנתה לעצמה וזכיא נמי לאחריני ה"נ לרבנן בדאין לה חצר לא מצי לזכות ע"י אשתו משום דידה כידו דהא ר"מ ורבנן לא פליגי אלא באחר שנתן לה מתנה דס"ל לרבנן דמהני כשאומר לה הנותן על מנת שאין לבעלך רשות בה דתו אין יכול הבעל לזכות. אבל מה שכבר הוא של הבעל אינו יוצא מרשותו ע"י סילוק לחוד שתזכה בשביל אחרים מה שהיא לא זכתה לעצמה ואי הי' מועיל זכות כזה לרבנן ה"נ הי' מועיל לר"מ דהא בזה שבא מן הבעל לא פליגי ר"מ ורבנן כלל וכן פי' הר"ן ז"ל שם דמסקנא בשנויא דרב אשי דר"מ מודה במתנה שנתן הבעל לאשתו דקנתה ולא פליגי אלא באחר שנתן לה וא"כ הרי יפה הקשה מורי זקני רבינו התיו"ט ז"ל דהא רבנן נמי אצטריכו באחר שנתן לה מתנה שיאמר לה עכ"פ על מנת שאין לבעלך רשות בה אלמא ס"ל דיד אשה כיד בעלה וא"כ אפילו אי נימא דמתניתין דעירובין כרבנן אתיא נמי יקשה האיך מצי לזכות על ידה כיון דידה כיד בעלה ובמאי נפיק החבית מרשות בעלה המזכה ניהו נמי דסילוק אחרים מהני לענין שלא יזכה בעלה במה שלא הי' שלו מעולם מ"מ הרי דבר שהוא שלו אינו נפקע ממנו שיזכה בו אחר דאי הי' מהני לרבנן הי' מהני נמי לר"מ כיון דהבעל במקום שסילוקו מועיל עדיף הוא מאחר אפילו אליבא דר"מ: והא דמייתי הגאון המחבר ראי' מדברי ר"ז באתקפתא דידי' לאו ראי' היא משום דר"ז לא אסיק אדעתי' דלר"מ יש לאשה יד לזכות אפילו בנתן לה בעלה מתנה דס"ל אליבא דר"מ דאשה ועבד שווין וכשם דאדון שנתן מתנה לעבדו לא קנה כן אשה שנתן לה בעלה מתנה לא קנתה ומש"ה פריך לרב אבל בלא רב לק"מ דיכול לאוקמי מתניתין דעירובין כרבנן דעל מנת שאין לבעלך רשות בה מהני ה"נ מהני מתנת הבעל עצמו ומשני רבא דמודה ר"מ דסילוק הבעל עצמו או מתנתו עדיף מאחר שמסלק את הבעל מהמתנה שנותן לאשת חבירו ועל זה פריך רבינא מהברייתא ופי' שם הר"ן ז"ל עצמו דלא לאותיבי לרב קאתי ומסיק רב אשי דמיירי בשיש לה חצר ובזה שוים ר"מ ורבנן דמתנתו מהני דאשה עדיפא מעבד ואמרינן מיגו דזכיא כו' אבל באין לה חצר דלא זכתה האשה בהעירוב גם לרבנן אינו יכול לזכות על ידה דלענין סילוק שבא מן הבעל אין חילוק בין ר"מ לרבנן כלל:

(**שנט**) וכי היכי דבעל אינו מיפר אלא נדרי ענוי נפש ה"נ האב דודאי הכי מסתברא שלא יהא כח האב יותר מהארוס כו' בפשיטות איפכא מסתברא דאף לאחר שנתארסה

מפיר האב כל הנדרים אלא דבנדרי עינוי נפש ובדברים שבינו לבינה אינו יכול האב להפר אלא בשותפות הארוס משום דעל דעת בעלה היא נודרת והיינו רק בנדרי עינוי נפש ובדברים שבינו לבינה דשייכים לארוס או לבעל אז נעשה האב שותף עם הארוס. אבל לא לענין שאר נדרים שאין ביד הארוס להפר אבל ביד האב הרי הי' להפירן קודם שנתארסה וא"כ למה אבד כחו מלהפירן גם אח"כ כיון דבנדרים אלו אין הארוס שותפו: ומ"ש שלא יהי' כח האב יותר מהארוס אני תמה דודאי כח האב גדול יותר אפילו מכח הבעל דהאב מפיר כל נדרי בתו אפילו נדרים כאלו שהבעל אינו מפיר דהא הבעל אינו מפיר אלא נדרי עינוי נפש ובדברים שבינו לבינה. אבל להאב יש כח להפר כל מיני נדר של בתו ואם כי מטעמא דכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת משנתארסה אין האב מפיר אלא בשותפת הארוס ולא לחודי' היינו רק בנדרי עינוי נפש ובדברים שבינו לבינה שנעשה שותף עם הארוס להפירן אבל לא בשאר נדרים שאין ביד הארוס ואפילו ביד הבעל להפירן לא נעשה האב שותף עם הארוס כלל משום דבנדרים שאין בהם עינוי נפש ואינן מדברים שבינו לבינה לא שייך לומר בהו דעל דעת בעלה היא נודרת ואך להאב זכתה רחמנא להפר כל נדרי בתו וא"כ כמו שקודם שנתארסה הי' ביד האב להפר כולן ה"נ לאחר שנתארסה למה אינו מפיר לחודי' אותן הנדרים שאין להם שייכות עם הארוס דלענין נדרים אלו שאין הארוס ולא הבעל מפירין אותם לא יצאתה כלל מרשות אבי' ע"י האירוסין וכחו עתה ככחו אז להפר לחודי' ודו"ק:

פרק יב

הלכה א

כל הנדרים והשבועות האב מיפר ביום שמעו כו'. דעת רבינו שלא כדעת הרא"ש והר"ן והתוס' ר"פ נערה המאורסה דס"ל דגם האב אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה וכדאיתא בספרי יע"ש אך דעת רבינו ז"ל לחלק בין אב לבעל דבעל אינו מיפר אלא נדרי עינוי נפש ודברים שבינו לבינה והאב מיפר כל נדרים ומ"מ משמע ודאי דאפילו לדעת רבינו בזמן שהיא ארוסה אינו מיפר הארוס והאב אלא נדרי עינוי נפש ושבינו לבינה כיון שהוא מיפר בשותפות הארוס וכן נראה מדברי מרן הב"י סימן רל"ה שכתב לדעת הר' יחיאל שכתב הטור דס"ל שקודם שנתארסה מיפר כל נדריה אבל נתארסה ומת הבעל וחזרה לרשותו אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה כ' מרן ז"ל דה"ט דכיון דבזמן שהיא ארוסה לא הי' יכול למיפר אלא נדרי עינוי נפש כיון שהוא בשותפות הארוס אם כן כשמת הארוס אינו בדין שיהא יכול להפר נדרים שלא היה יכול להפר בעודה

ארוסה יע"ש הרי דפשיטא ליה מילתא טובא דבזמן שהיא ארוסה אינו יכול להפר אלא נדרי ע"נ אלא דכשמת הארוס הוא דפליגי דלדעת הר' יחיאל אינו יכול להפר ולדעת רבינו ז"ל שלא חילק משמע דס"ל דחזר כח האב לגמרי ועיין בהר"ב ל"מ ז"ל ולדעתי יש להביא ראי' לדעת רבינו מההיא דפרכינן בר"פ נערה המאורסה אההיא דאמר רבה אמר קרא ואם היו תהיה לאיש מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה מה קודמי הוי' ראשונה אב מיפר לחודיה אף קודמי הויה שניה אב מיפר לחודיה והשתא אם איתא דבמקום ארוס' אב מיפר לחודיה אם כן אמאי אצטריך קרא דאם היו תהיה לומר דקודמי הויה שניה אב מיפר לחודי' דהשתא במקום ארוס אב מיפר לחודיה כשמת הארוס מבעיא וליכא למימר דאצטריך קרא להיכא דהקים לה הבעל דבעודה ארוסה כל שהקים לה הבעל הוקם והפרת האב לא מהני וכמ"ש הר"ן שם והיכא דמת הבעל אשמועינן קרא דהאב מיפר ואע"ג דהקים לה הבעל בחייו נתרוקנה רשות לאב דהא ליתא שהרי אמרינן התם בדף שאחר זה אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל כו' אבל אם שמע והקים אינו יכול להפר ופסקו רבינו בפ' האמנם לדעת רבינו ז"ל ישיבא מילתא דאיכא למימר דמאי דפריך בגמרא ואימא אב לחודיה מיפר לאו למימרא דאב לחודיה מיפר במקום ארוס אפילו נדרים שאינן עינוי נפש אלא הכי פריך דאימא אב לחודיה מיפר דומיא דבעל וכי היכי דבעל אינו מיפר אלא נדרי עינוי נפש ה"נ האב דודאי הכי מסתברא שלא יהא כח האב יותר מהארוס וא"כ אצטריך שפיר קרא דאם היו תהיה לאשמועינן דקודמי הויה שניה כקודמי הויה ראשונה וכי היכי דקודמי הויה ראשונה האב מיפר כל נדרים ואפילו אינן נדרי ע"נ ה"נ קודמי הויה שניה ולעולם דבמקום ארוס אב מיפר לחודי' בנדרי ע"נ כנ"ל:

ובהכי ניחא לי מה שהקשה הר"ב ל"מ ז"ל לדעת רבינו ז"ל ממאי דמשני בגמרא אם כן אסרה איסר בבית אביה ל"ל ופי' הר"ן ז"ל למאי הלכתא טרח קרא לאשמועינן דבעודה פנויה האב מיפר לישמועינן הכי בתר קרא דואם היו תהיה לאיש ואנא אמינא במקום ארוס כו' ולדברי רבינו קשה דאי הוה אמר קרא גבי ארוס דחד מינייהו מיפר הו"א דאב אינו מיפר לעולם אלא נדרי ע"נ דומי' דארוס דאינו מיפר אלא נדרי ע"נ מכ"ש דבעל להכי הוצרך קרא אחרינא גבי אב לומר דהאב מיפר כל נדרים וליכא למימר דהכי פריך דליכתוב קרא בהדיא גבי ארוסה דהאב מיפר כל נדרים וארוס אינו מיפר אלא נדרי ע"נ דאכתי איכא למימר דכל שנתארסה אין האב יכול למיפר אלא נדרי ע"נ דומיא דארוס אבל בפנויה האב מיפר לעולם ואם כן משו"ה הוצרך קרא לחלק אותם זת"ק יע"ש שהניחה בצ"ע אכן כפי מ"ש יש ליישב דתלמודא הכי פריך דליכתוב קרא גבי ארוס

דהאב מיפר דומיא דארוס וע"כ ממילא שמעינן דפנויה האב מיפר לעולם ואפי' נדרים שאין בהם ע"נ דאל"כ קרא אם היו תהיה למאי אצטריך כנ"ל נכון ומאי דקאמר ואנא אמינא במקום ארוס אב מיפר שלא במקום ארוס מבעיא ול"ק מקרא גופיה דאם היו תהיה דמהא שמעינן דבפנויה האב מיפר כל נדרים היינו משום דאי לא הוה מיית֗ינן לה מקל וחומר דבפנויה האב מיפר ודאי דלא הוה דרשינן לקרא דאם היה תהיה להיקשא דקודמי הויה שניה לראשונה שהרי אכתי לא שמעינן דהאב מיפר בפנויה אדנדרוש הכי דקודמי הויה שניה דינו כקודמי הויה ראשונה אמנם לבתר דמייתינן לה מק"ו תו לא תקשי לן דקרא אצטריך למפליגינהו לאשמועי' דבפנויה האב מיפר לעולם שהרי מקרא דאם היו תהיה נפקא כדכתיבנא ודוק ולמאי דאקשינן לעיל דאמאי לא משני מאידך דרבה דא"כ למאי אצטריך קרא דאם היו תהיה יש ליישב לדעת שאר המפ' דהכי פריך דאימא דאב לחודיה מיפר במקום ארוס וקרא דאם היו תהיה ע"כ אצטריך להיכא דקיים לה הבעל ואע"ג דברייתא קתני דכל שקיים לה הבעל אין האב יכול להפר היינו לפי האמת דקי"ל דבמקום ארוס אין האב מפר לחודיה וא"כ איכא למימר דקרא דאם היו תהיה לא אתא אלא היכא שלא שמע הבעל או ששמע ולא הפר אבל בקיים לא דתפסת מועט תפסת ואית לן לאוקמי קרא במסתבר טפי אמנם לפום מאי דפריך השתא דאימא דבמקום ארוס נמי אב מיפר לחודיה ה"נ אית לן למימר ע"כ דאפי' בקיים לה הבעל האב מיפר לחודיה כשמת הבעל דאל"כ קרא דאם היו תהיה למאי מוקמת לה כנ"ל בדוחק ודוק ומה שהקשה עוד הרב ל"מ ז"ל לדעת הרב יחיאל מהא דרבה דקאמר מקיש קודמי הויה שניה כו' וקי"ל אין היקש למחצה וכי היכי דקודמי הויה ראשונה האב מיפר כל נדרים ואפי' שאין בהם ע"נ ה"נ קודמי הויה שני' ע"ש לע"ד אין כאן מקום קו' דאע"ג דקי"ל אין היקש למחצה הכא שאני דגלי קרא בין אב לבתו וכדדריש בספרי ופשוט:

הלכה י

אמרה יקדשו ידי לעושיהם או שנדרה שלא יהנה ממעשה ידיה אינו נאסר כו' אבל צריך להפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לו. ע"כ. ראיתי להרב פרישה בחא"ה סימן פ"א שהקשה דממ"ש רבינו יקדשו ידי לעושיהם או שנדרה כו' משמע דעד השתא לא מיירי בנדר אלא כשהקדישה מעשה ידיה הקדש ממש וכיון שכן היכי חיילי דבשלמא מ"ש או שנדרה כו' היינו טעמא כמ"ש בגמ' דקונמות קדושת הגוף נינהו כקדושת מזבח שאין לו פדיון וכיון דקדושת הגוף נינהו מפקיע מידי שעבוד אבל יקדשו ידי לעושיהן לא חל הנדר כיון שהיא משועבדת לו וא"כ אף לאחר שיגרשנה לא חל דדוקא קונמות דמעכשיו חיילי אלא דאלמוה רבנן לשעבוד' דבעל כשיגרשנה דפקע שעבוד הבעל חזר

הנדר לכמו שהיה אבל באומר יקדשו ידי לעושיהן לא וכדפריך בגמ' מי איכא מידי דמהשתא לא חייל כו' את"ד יע"ש והר"ב נתיבות משפט דר"ח ע"ד תירץ לזה וז"ל ושותיה דמר לא ידענא דמי הגיד לו דמ"ש רבי' אמרה יקדשו ידי לעושיהן אינו שהקדישן קדושת מזבח שהיא קדו' הגוף שמפקיע מידי שעבוד כו' ועוד דאפי' את"ל דקדושת דמים קאמר אפשר דס"ל לרבינו כסברת ר"ת ז"ל דאף קדושת דמים מפקיע מידי שעבוד במטלטלין ולא אמרו קדושת דמים אינה מפקעת אלא במקרקעי משום דכגבוי דמי כמ"ש הר"ן והרשב"א ז"ל בחידושיו עד כאן דבריו יע"ש והנה מ"ש שרבינו מיירי בשהקדישן קדושת מזבח איני מבין דבריו דקדושת מזבח בידי' היכי משכחת לה דהא אין קדושת מזבח נתפסת בידים עצמו אלא למעשה ידיה כמ"ש התוס' בפרק אע"פ דנ"ט ע"ב ד"ה שדה ובמעשה ידיה לא משכחת לה קדושת הגוף גם מ"ש דרבינו ז"ל יסבור כסברת ר"ת ז"ל דאפי' קדושת דמים מפקיע מידי שעבוד מטלטלין לא ידענא היכי ניחא ליה בהכי שהרי ר"ת ז"ל הובאו דבריו בחידושי מוהר"ב ז"ל כתב ליישב לפי שיטתו דמ"ש בגמ' שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו לאו למימרא דקדושת דמים אינו מפקיע מידי שעבוד אלא ה"ק דלא תימא כיון שאין הקדשו לידים עצמן אלא למעשה ידיה כיון דלא חיילי אלא לבתר דנפקי משעבודא דבעל לא חיילי מהשתא כלל אלא כמקדיש גוף ידיה דמי דמעשה ידיה אגידי בידה וחייל עלייהו נדר ומפקיע מידי שעבוד כדרבא והילכך חייל נדרא אידיה ומהשתא לא קדיש מעשה ידיה דאלמוה רבנן לשעבודא דבעל מיהו גופי ידיה מיהא קדיש מהשתא כדיניה א"ד יע"ש הנה מבואר מדבריו דדוקא בקונמות דקדושת הגוף נינהו וחייל נדרא אידיה הוא דאמרינן דחייל לאחר שנתגרשה כיון דהשתא נמי חייל נדרא אידיה דכי אלמוה רבנן היינו למעשה ידיה שלא יהיו קדושות אבל גופי ידיה קדוש אבל באומר יקדשו ידי לעושיהן כיון דידיה לא קדשי אלא מעשה ידיה גרידה א"כ כי אלמוה רבנן לשעבודיה נמצא שלא חל ההקדש כלל ומש"ה לאחר שנתגרשה נמי לא חל דליכא מידי דהשתא לא קדיש ולקמיה קדיש וא"כ הדר' קו' הרב הנזכר לדוכתא דאיך כתב רבינו באומרת יקדשו ידי דחייל אחר שנתגרשה שהרי בגמ' משמע דדוקא בקונמות דקדושת הגוף נינהו וחייל נדרא מהשתא אגוף ידיה אבל ביקדשו ידי לא דאל"כ בפשיטות הו"ל להש"ס למימר שאני יקדשו ידי דקדושת הגוף נינהו ותו מה נענה לדברי הסמ"ג ז"ל דבלאוין רמ"ג כתב לשון רבינו בדמותו ואלו בעשין ע"ג כתב כדעת רש"י דבהקדש דמים אינו מפקיע מידי שעבוד אפילו במטלטלין שכתב וז"ל והקדש שאמר רבא דוקא קדושת הגוף כגון בהמה למזבח אבל קדושת דמים דפקעא ע"י פדיון אמרינן התם דאתי מלוה ופריק ע"ש ולעיקר קו' הרב הפרישה לדברי רבינו

לא קשיא מידי משום דדעת רבינו דקדושת דמים מפקיע מידי שעבוד אפילו במקרקעי הפך דעת רש"י ור"ח ז"ל כמ"ש בפ"ז מה' ערכין די"ד ועיין במרן כ"מ ז"ל שם ואפשר דרבינו לא גריס בגמ' שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו וכמ"ש הרמב"ן ז"ל הביאו מוהר"ב ז"ל דאית ספרים דלא גרסי לה האמנם אי ק' לדברי הסמ"ג הוא דקשי' ואף גם זו יש ליישב ולומר דס"ל ז"ל כמ"ש התוספות בד"ה שדה וז"ל ומתרצה בהכי הא דפריך לעיל מי איכא מידי דמהשתא לא קדיש ולקמיה קדיש ומאי ק"ל למה לא תוכל להקדיש מעשה ידיה לאחר שנתגרשה מאי שנא מנכסי מלוג שיכולה למכור עכשיו לכשתתאלמן ולכשתתגרש אלא ודאי אע"פ שיכולה להקדיש מידי דהוי אמכר לא תוכל לאסור עכ"ל וא"כ איכא למימר שדעת הסמ"ג כדעת התוס' דכי פריך בגמ' מי איכא מידי דאלו השתא לא קדיש כו' והוצרך לשנויי דשאני קונמות דקדושת הגוף נינהו היינו לגבי נדר דקליש אבל גבי הקדש לא ק"ל תלמודא דודאי חייל לכשתתגרש מידי דהוי אמכר דאע"ג דקדושת דמים אינו מפקיע מידי שעבוד מ"מ לכשיסתלק השעבוד חייל כמו מכר ואי ק"ל לתירוץ זה דאי טעמיה דהסמ"ג מש"ה הוא איך כתב באומרת יקדשו ידי לעושיהן דחייל לכשתתגרש הא בגמ' פריך וכי אמרה הכי מי מקדשה הא משעבדא ידיה לבעל ומשני דאמרה לכי מגרשה ואם כן הי"ל דדוקא באומרת יקדשו ידי לעושיהן לכשיתגרש חייל אבל באומר סתמא לא חייל כלל וכדפריך בגמ' הא לא קשיא דאיכא למימר דס"ל ז"ל כדעת התוס' ז"ל שכתבו בד"ה לכשאקחנה דכי משני בגמ' דאמרה לכי מגרשה לאו דאמרה הכי בפי' דא"כ היכי קאמר ר"ע יפר שמא תעדיף אלא הכי קאמר נעשה כמי שאמרה לכי מגרשה כו' וכמ"ש הרב ח"ה ומוהר"ב ז"ל יע"ש ומ"ש הסמ"ג ואף על פי שאמרו ההקדש מפקיע מידי שעבוד חכמים משום חזוק כו' לא ק"ל אלא לחלוק' או שנדרה שלא יהנה ממעשה ידיה אהא הוא ק"ל דאע"ג דהקדש מפקיע מידי שעבוד וקונמות כקדושת הגוף נינהו כו' אבל לחלוקת שאמרה יקדשו ידי לעושיהן לא ק"ל כלל כיון שאינו אלא הקדש דמים אינו מפקיע מידי שעבוד אלא דמ"מ לכשתתגרש חייל דלא גרע הקדש דמים ממכר כנ"ל נכון א"נ י"ל דס"ל כמ"ש התוס' בד"ה הכא אין בידה לגרש את עצמה דמאי דפריך בגמ' מי דמי הכא אין בידה לגרש את עצמה ומכח זה הוצרכו לשנויי דשאני קונמות דקדושת הגוף נינהו היינו משום שרוצה ליישב אף אליבא דר"ל דס"ל דאינה יכול' לומר איני ניזונית כו' אמנם לדידן דקי"ל כרב הונא דיכולה לומר איני ניזונית אם כן אפי' בלאו טעמא דקונמות דקדושת הגוף נינהו חייל לכשיתגרש משום דהו"ל כאומר שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדש משום דבידו להקדישה וה"נ בידה לומר איני ניזונית וכן ראיתי אחר זמן להרב בית שמואל

בסי' פ"א שדרך בדרך זה לדעת רבינו ז"ל אלא שלא נרגש מכל מ"ש וראיתי להריטב"א ז"ל הביאו מוהר"ב ז"ל שתירץ לקו' התוס' הלזו וז"ל והנכון דנהי שיכולה לפטור את עצמה שלא תעשה בצמר אינה יכולה לפדות ידיה משעבודו של בעל שהן משועבדות לו לשאר מלאכות וכיון דמשועבדות ידיה לבעל לשאר מלאכות אפי' למעשה ידיה אין לה כח להקדישן שהרי עיקרן של בעל ע"כ וכתי' זה תירץ הרא"ה ז"ל יע"ש וק"ל טובא ממאי דפריך בגמ' בר"פ המדיר לרב הונא דאמר יכולה אשה לומר איני ניזוני' ואיני עושה קונם שאיני עושה לפיך אמאי אינו צריך להפר לימא מתוך שיכולה לומר איני ניזונית כו' נעשה כמי שאומרת לו איני ניזונית ומשני אלא לא תימא כו' ומאי קו' הא כיון דאוקימנא למתני' באומרת יקדשו ידי לעושיהן נימא דטעמא דת"ק הוא אע"ג דאומרת איני ניזונית ויש בידה לפטור שלא תעשה בצמר כיון דמשועבדות ידיה לבעלה לשאר מלאכות להיות אופה וטוחנה אפי' למעשה ידיה שיכולה לומר איני ניזונית אין לה כח להקדישן שעיקרן של בעל וכמ"ש הרי ב"א לענין שלא יחול הקדש אחר גירושין אפי' במעשה ידיה שיש בידה לפדות מה"ט גופיה והנה לכאורה היה אפשר לישב לזה דע"כ לא כתב הריטב"א ז"ל כן אלא לפום מאי דס"ד דתלמודא השתא דקונמות אינו מפקיע מידי שעבוד אהא הוא דכתב הריטב"א ז"ל דכיון דהיא אמרה יקדשו ידי לעושיהן כיון דלא קדשי אשאר מלאכות משום דמשועבדות לו לא קדשי נמי אמעשה ידיה אמנם לפום מאי דמסיק תלמודא דקונמות קדושת הגוף נינהו ומפקיעין מידי שעבוד מדינא אלא דאלמוה רבנן לשעבודיה איכא למימר שפיר דכי אלמוה רבנן היינו דוקא בשאר מלאכות אבל מעשה ידיה קדשי שפיר כדיניה כיון שהיא אומרת איני ניזונית ומדינא אפי' אשאר מלאכות ראוי לחול וכדאמרי' לענין חלות אחר גירושין דאע"ג דכל מידי דלא קדיש מהשתא לא קדיש לקמיה הכא כיון דמדינא חייל כי אלמוה דוקא בעודה תחתיו כמ"ש הר"ן פרק י"א דנדרים דפ"ו ע"ש אלא דהא ליתא שהרי כתב הריטב"א ז"ל בשיטת כתיבת יד והרא"ה הביאו מוהר"ב ז"ל שם דת"ק דאמר אינו צריך להפר משום דקסבר דאפי' גרש' אינה אסורה לחזור לו דאע"ג דכי לא קדיש מהשתא מדרבנן הוא משום דאלמוה מ"מ כל היכא דהשתא לא קדיש לקמיה נמי לא קדיש ע"ש וא"כ ה"נ נימא דס"ל לת"ק דאע"ג דכי לא קדיש לשאר מלאכות מדרבנן הוא מ"מ כיון דלא קדשי לשאר מלאכות לא קדשי נמי אמעשה ידיה ומשו"ה קאמר אינו צריך להפר כי היכא דס"ל דאינו חל אחר גירושין אפי' במעשה ידיה דיכולה לומר איני ניזונית מה"ט ואף גם זאת אפשר ליישב דע"כ לא כתב הריטב"א ז"ל כן אלא למאי דתריץ בגמ' דמאי דקאמר שמואל הלכה כריב"ן אייירי באומרת יקדשו ידי לעושיהן אבל באוסרת מעשה ידיה לא

חל משום דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם אהא כתב דכיון דהיא אומרת יקדשו ידי וידיה לא קדשי לשאר מלאכות משום דמשועבדות לו לא קדשי נמי אמעשה ידיה דאי ידיה קדשי אף לשאר מלאכות צריך שיהיו קדושות והא לא אפשר וכיון שכן נמצא שלא חל קדושה על הידים כלל אמנם למאן דס"ל אדם מקדיש דשלב"ל ואפי' באוסרת מעשה ידיה על בעלה חל הנדר כיון שאין חלות הקדש תלוי בקדושת ידים איכא למימר שפיר דאע"ג שלא חל הנדר אשאר מלאכות שאסרה לבעל אמעשה ידיה חייל שפיר כיון שיכולה לומר איני ניזונית וס"ל להריטב"א ז"ל דמ"ש בגמ' לרב הונא באומרת יקדשו ידי לעושיהן לא קאי אלא לשמואל דכי קאמר שמואל הלכה כריב"ן באומרת יקדשו ידי כו' אמנם מתני' איירי בכל גוונא אפי' באוסרת מעשה ידיה דס"ל לת"ק אדם מקדיש דשלב"ל וכן כתב הרשב"א ז"ל הביאו הר"ב ז"ל דת"ק סבר אדם מקדיש דשלב"ל דהא קתני רישא קונם שאי' עושה ע"פ אבא אינו יכול להפר יע"ש ואם כן משום הכי פריך התם תלמודא שפיר אמתני' דקונם שאני עושה לפיך דנימא נעשה כמי שאומרת לו איני ניזונית כיון דמתני' איירי נמי באוסרת מעשה ידיה סתמא אלא דהא נמי ליתא דאם כן אמאי קאמר ת"ק א"צ להפר ואפי' גרש' אינה אסור' לחזור לו ואמאי אינו חל הנדר לכשיגרשנה אעיקר מעשה ידיה כיון שיכולה לומר איני ניזונית הו"ל כאומר שדה זו שאני מוכר כו' דאע"ג דלא חייל מהשתא חייל לאחר זמן ותירוץ הריטב"א ז"ל אינו מעלה ארוכה לזה וכן קשה למה שתי' התוס' דתלמודא רוצה לישב אליבא דר"ל דאכתי תקשי להו לפי האמת לת"ק אמאי קאמר אינו צריך להפר ומשמע דאפי' לאחר גרושין קאמר דלא חל הנדר ומקשי לרב דאמר יכולה אשה שתאמר איני ניזונית דאמאי אינו צריך להפר כיון שבידה לומר איני ניזונית הו"ל כאומר שדה זו שאני מוכר כו' דקדשה לכ"ע ולהתוס' ז"ל י"ל דסבירא להו כמ"ש הרשב"א דת"ק לא חייש אגירושין דגירושין לא שכיחי וא"נ כמ"ש הר"ן בנדרים דת"ק ס"ל דלא מהני הפרה לכשיתגרש ומש"ה קאמר דאינו צריך להפר מיהו לדברי הריטב"א ז"ל ק"ט שהרי הוא ז"ל כתב דטעמא דת"ק דלא חייש אגירושין משום דס"ל דאפילו לאחר גירושין אינו חל לכן נראה ליישב דתלמודא התם כי פריך ממתני' דקונם לא פריך ממילתיה דת"ק דממילתיה דת"ק ליכא לאקשויי מידי כמ"ש אלא אסברת ר"ע וריב"ן סמוך דכיון דאינהו ס"ל דכיון דמדינא חל אע"ג דאלמוה רבנן לשעבודיה חייל לאחר גירושין ולהעדפה אמאי לא קאמרי דצריך שיפר משום מעשה ידיה עצמן דנעשה כמו שאומרת איני ניזונית דלדידהו אע"ג דלא חייל אשאר מלאכות חייל שפיר אמעשה ידיה משום דמדינא חייל אשאר מלאכות ג"כ וזה דוחק דתלמודא התם נקט מילתיה דת"ק ולא ק"ל אלא ממילתיה דר"ע וריב"ן ועיין במ"ש מוהר"ב דכ"ב

ע"ד בשם הרמב"ן דטעמא דת"ק משום דכיון דידים עצמן לא קדשי דשלב"ל הוא שגם לפי דבריו ז"ל קשה מסוגיא דפ' המדיר דמאי פריך התם הא טעמא דת"ק הוא משום שאין אדם מקדיש דשלב"ל אך ק"ט מההיא דגרסינן בפ' מציאות האשה דס"ו כי אתא רבין אר"י בהעדפה שלא ע"י הדחק כ"ע לא פליגי כי פליגי בהעדפה שע"י הדחק ת"ק סבר לבעל' הוי והשתא קשה דמנ"ל לר"י דלת"ק העדפה שע"י הדחק הוי לבעלה נימא דבהא לא פליג אר"ע אלא דת"ק ס"ל דכיון דלא קדשי אשאר מלאכות לא קדשי אהעדפה נמי אע"פ שהיא שלה ור"ע ס"ל דאע"ג דלא קדיש אשאר מלאכות קדיש אהעדפה כיון דמדינא חייל וכדס"ל לריב"ן לענין חלות אחר גירושין וכמו כן קשה לדעת הרמב"ן ז"ל שכתב דטעמא דת"ק משום דכיון דידים לא קדשי דשלב"ל הוא וכעת צ"ע:

ודע שמדברי הריטב"א הללו שכתבנו נר' שיש להוכיח מה שנסתפק הרב קול יעקב דמ"ח ע"ג על מי שהיו לפניו ב' בהמות ונדר ואמר הרי אלו עולה ונמצאת אחת מהם בעלת מום או טמאה מי אמרינן כיון דעל אותו בהמה לא חל הנדר אף על האחרת לא חלה דהוה ליה נדר שהותר מקצתו הותר כולו א"ד ע"כ לא אמרינן נדר שהותר מקצתו כו' אלא כשחל הנדר מעיקרו ושוב הותר מקצתו ע"י פתח אמנם אי מעיקרו אין מקום לחול על מקצתו כלל בכה"ג אפשר דקרינן ביה ככל היוצא מפיו יעשה ע"ש ומתוך דברי הריטב"א הללו שכתבנו מבואר יוצא דלא חל כלל וכמובן ומה שהביא הרב הנז' ראיה מאותה ששנינו בכתובות המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס כתב רש"י המדיר את אשתו מליהנות לו אין הנאת תשמיש נאסר דהא משועבד לה נראה דהנאת תשמיש בכלל מה שאסר עליה מליהנות לו אלא שלא חל עליה איסור' משום דמשועבד לה ואי אמרת דכל הנודר משני דברי' ואין הנדר חל על אחד מהם שהותר כולו אם כן היכי קתני מתניתין עד ל' יום יעמיד פרנס כו' הא כיון דלא חל אהנאת תשמיש אף שאר ההנאות הותרו ואף שהתוס' חולקי' על רש"י הרוא' ירא' דלאו מה"ט חולקי' על רש"י כמבואר אלא מוכח דס"ל דכל שלא חל הנדר מעיקרו לא אמרינן ביה נדר שהותר מקצתו הותר כולו את"ד יע"ש וכן נראה לע"ד לדקדק ממ"ש הרשב"א ז"ל בחידו' לנדרים דף ט"ו ע"ב ד"ה ואמר רב כהנא לענין אם אסרה הנאת תשמישה על כל העולם דאף על גב דלא חל איסורא על הבעל אכ"ע חייל יע"ש. אמנם לע"ד אין מכל זה ראיה דהתם שאני דמדינא חייל נדרא אף אהנאת תשמיש כיון דקי"ל דקונמות קדושת הגוף נינהו ומפקיעין מידי שעבוד אלא משום דאלמוה רבנן לשעבודה דבעל הוא דלא חל כמ"ש הרשב"א והר"ן פ"ב דנדרים דף הנז' וא"כ איכא למימר שפיר דכי אלמוה רבנן היינו דוקא בהנאת תשמיש אבל בשאר הנאות חייל שפיר אמנם היכא דמדינא לא חל הנדר

על מקצתו לא חל אכולו וכדעת הריטב"א ז"ל שכתבנו ואולם מדברי הר"ן ז"ל שכתב בפי"א דנדרים דפ"ו ד"ה מתקיף לה לישב קו' התוספות והריטב"א ז"ל י"ל דריב"ן דאמר יפר לאו משום מה שהאשה חייבת לבעלה תחת מזונות קאמר דאי משום הכי בלחוד ליכא למימר תהא אסורה לחזור שהרי אפשר לבעל ליזהר בכך אלא הכא באוסרת כל הנאות שלה על בעלה עסקינן אפילו אותן ז' מלאכות דהיינו טוחנת ואופה כו' והיינו דקאמר ותהא אסורה לחזור לו שאינה יכולה לשמשו במלאכות הללו מהני מלאכות לא כל הימנה להפקיע עצמ' כו' יע"ש נראה שחולק על סברת הריטב"א ז"ל וס"ל דאע"ג דלא חל אשאר מלאכות דהיינו טוחנת ואופה חייל אמעשה ידיה ולא אמרינן בכה"ג נדר שהותר מקצתו כו' דאי ס"ל כדעת הריטב"א בפשיטות הי"ל ליישב ולומר דכיון דלא חל אשאר מלאכות לא חל אמעשה ידי' והיכי קאמר ריב"ן יפר ולמה זה הוצרך לומר דאעיקר מעש' ידיה אפשר לבעל ליזהר ממנה דהן לו יהי דנימא דאי אפשר לבעל ליזהר אפ"ה מיתבא מילתא שפיר וכן מבואר ג"כ ממ"ש בחידושיו לנדרים די"ז ע"ב ד"ה דכוות' ועיין במוהרימ"ט בח"א סי' ה' שכתב דאש' שאמרה הנאת תשמישך עלי כופה ומשמשתו ולא חיישינן שמא תעדיף משום דכיון דמדינא לא חלה אחיוב עונה לא חל נמי אהעדפה יע"ש ונראה שזה סותר לדברי הר"ן ז"ל שכתבנו ומ"מ יש לחלק דע"כ לא אמר הרב ז"ל אלא דוקא גבי העדפת תשמיש דכיון דאין מקום לחול אלא אחר חיוב עונ' ועיקרו לא חל ה"נ לא חל אהעדפ' דגריר אבתריה אמנם בנוד' מב' ענינים נפרדים ה"נ אף על גב דלא חל אחדא חייל אאידך ועיין בספר משפטי שמואל סי' קי"א וכנראה דאשתמיט מיניה דברי הר"ן ז"ל הללו ועיין בהרדב"ז ח"א סי' רע"ח והר"א ששון סי' קנ"ו וכן נראה דעתו ז"ל בתשובה סי' ע"ג שכתב דמי שנשבע לפרוע הקרן והרבית אע"ג דלא חל שבועתו על הרבית חל על הקרן וכמו כן ראיתי להר"ב מחנה אפרים הלכות שבועות סי' ח' שהכריח מדברי הר"ן ז"ל הללו בתשו' וכמ"ש ואולם הדבר הקשה מ"ש עוד הרב ז"ל שם בשם הריטב"א ז"ל (שכ' בחדושין הר"ן ז"ל כ"ש בתשובה) דחייל על הקרן וכתב דלא שייך לומר נדר שהותר מקצתו כו' דכיון דהוי ממילא לא אמרינן הכי ולפי מ"ש נמצאו דברי הריטב"א ז"ל סותרים זא"ז גם מה שהביא עוד ראיה מההיא דר"פ המדיר נדחה היא כמ"ש לעיל ולבר מן דין ק"ל לדעת הריטב"א ז"ל דלפום מאי דס"ד דתלמודא השתא דקונמות לא מפקיעי מידי שעבוד היכי הוה ניחא ליה סברת ר"ע דאמר יפר שמא תעדיף הא כיון דמדינא לא חל אעיקר מעשה ידיה משום דמשועבדת לא חל נמי אהעדפה ואדפריך לריב"ן אליבא דשמואל מי איכא מידי דאילו השתא לא קדיש כו' מה"ט נמי תקשי ליה לגופיה לר"ע היכי אמר יפר כיון דלא חייל מעקרא נדרא

ודוק ודע שהרב המגיד ז"ל בפרק י"ב מהלכות אישות ד"ד כתב משם המפרשים כדע' הר"ן והריטב"א שכתבנו דדוקא אעיקר מעשה ידיה יכולה לומר איני ניזונית אבל לא אשאר מלאכות דטוחנ' ואופה אמנם התוס' בפ' אע"פ גבי ההיא דמורדת ד"ה רב הונא כתבו דפטורה מכל המלאכות שאם תעשה לו מלאכות הללו לעולם לא תעשה לעצמה ובמאי תהא ניזונית וכ"כ הרא"ש ז"ל שם דרב הונא לטעמיה דאית ליה דיכולה לומר איני ניזונית ופטורה מכל המלאכות ומתוך כך כתב דהאומר איני זן ואיני מקבל מעשה ידיה דנקרא מורד ומוסיפין על כתובתה דאף על גב דקי"ל דממלאכה לא הוי מורדת היינו משום דמצי למימר איני ניזונית אבל איש דלא מצי למימר איני זן נקרא מורד ולדעת הר"ן והריטב"א ז"ל שכתבנו דבשאר מלאכות חייבת ע"כ טעמיה דר"ה הוא משום דס"ל דלא הוייא מורדת אלא מתשמיש שהוא עיקר האישות וכמ"ש הר"ן והריטב"א שם ועיין בנתיבות משפט דר"ט ע"ד ולפ"ז האומר איני זן ואיני מקבל מעשה ידיה אע"ג דלא מצי למימר הכי אין לו דין מורד כי היכי דקי"ל דממלאכה לא הוייא מורדת אפי' בשאר מלאכות דאינה יכולה לומר איני ניזונית ומהתימה על רי"ו ז"ל דבנתיב כ"ג ח"ה סתם כדעת הר"ן והריטב"א ז"ל דבשאר מלאכות חייבת הפך דעת רבו ז"ל ובנתיב כ"ז ח"ח פסק דלא הוייא מורדת אלא מתשמיש אבל ממלאכה אינה נקראת מורדת וכתב עוד שם דהאומר איני זן נקרא מורד ומוסיפין על כתובתה והוא דבר תמוה דהרא"ש ז"ל לא כתב כן אלא משום דס"ל דאפי' בשאר מלאכות אינה חייבת כמ"ש אבל לדעת הסוברים דחייב ע"כ טעמיה דר"ה הוא משום דלא הוייא מורדת אלא מתשמיש שהו' עיקר האישות ומינה דהאומר איני זן אין לו דין מורד ואולי שדעתו ז"ל כמ"ש הריטב"א בשם ר"י ז"ל דבשאר מלאכות שהן לתשמיש גופו לכ"ע מורדת הוייא ולא נחלקו אלא במלאכות מעשה ידיה דר"ה לטעמיה דאמר דיכולה אשה שתאמר איני ניזונית וריב"ח סבר דיכול לכופה על מע"י כסברת ר"ל וזה ודאי דוחק דכל כי האי הי"ל לפרש וכעת צ"ע עוד הקשה הרב נ"מ דר"ט ע"א על דברי רבינו וז"ל ואי קשיא הא קשיא דהא דאמרי' בגמ' דאלומי אלמוה לשיעבודא דבעל ה"ד בקונמות דאל"כ כל אשה תפקיע עצמה ע"י קונם אבל בהקדש שנאסר לכל העולם ליכא למיחש לכך ומפקיע ההקדש מידי שעבוד ולא אלמו' לשעבוד' דבעל בכה"ג כמ"ש התוס' פרק אע"פ ד"ה קונמות כו' והוכיחו כן מההיא דאצטלא דפרשו' אמיתנא וכ"כ הרא"ש שם ובנדרי' ואם כן איך כתב הרמב"ם שאם אמרה יקדשו ידי לעושיהן לא חל הנדר מפני שחכמים עשו חיזוק לשעבוד הבעל הא בכה"ג לא אלמוה לשעבוד' כיון שהקדיש' מע"י ואסרן לכל העולם זהו תורף קו' ויע"ש במה שנדחק בזה ולדעתי הא נמי ל"ק משום דא"ל דרבינו ז"ל סובר כמו שתרצו

התוס' בד"ה קונמות למה שהקשו מההיא דפ' החובל דאמרי' עבדי מלוג אין יוצאין בשן ועין לא לאיש ולא לאשה משום דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל אף על גב דשחרור דמי להקדש ותרצו בתי' ב' וז"ל א"נ ידו עדיפה מידה כיון דאוכל פירות בחייה יע"ש הנה מבואר מדבריה' לפי תירוץ זה דנכסי מלוג כיון שאוכל פירות בחייה אלמוה רבנן לשעבודיה דבעל אפי' בשחרור דליכא למיחש למידי דהקדש מטעמא דידו עדיפא מידה ואם כן ה"נ ס"ל לרבינו דאפילו באומרת יקדשו ידי לעושיהן אלמוה רבנן לשעבודיה אע"ג דליכא למיחש למידי כההיא דשחרור משום דידו עדיפא מידה כיון שמע"י הן שלה בחייה וההיא דאצטלא שאני משום דשעבוד דידה גריעא כמו שתרצו התוס' וכן הוא דעת הר"ן שכתב בר"פ המדיר דאע"ג דאם הקדיש הבעל נכסים אין אשתו ניזונית משום דדוקא בקונמות אלמוה כדי שלא יפקיע שעבוד אשתו אבל בהקדש לא אם הקדישה היא נכסים אינו נפקע שעבוד הבעל בכך דשוייוה רבנן כלוקח לכל מילי וכיון שכן נמצא מקדיש דבר שאינו שלו יע"ש גם מ"ש שכן דעת הרא"ש בפ' אע"פ לכאורה נראה כן ממ"ש הרא"ש שם וז"ל וי"ל דסברא הוא דכי היכי דאלמוה רבנן לשעבודא דבעל אלמו' נמי לשעבוד' דאשה וכן נמי י"ל בבע"ח דמשום נעילת דלת אלמו' רבנן לשעבודיה שלא יוכל לאסור נכסיו על בע"ח בקונם עכ"ל הרי מבואר דאע"ג דהקדש מפקיע מידי שעבוד בע"ח קונמות אינו מפקיע מידי שעבוד בע"ח משום דאלמו' רבנן לשעבודיה אלא דק"ל לפ"ז ממ"ש הרא"ש גופיה בריש פרק המדיר וז"ל אלמוה רבנן לשעבודיה דאשתו כשעבודי' דבעל אע"ג דגבי אצטלא דפרשוה אמיתנ' לא אלמוה רבנן לשעבודה דאשה היינו דוקא לגבי כתובה אבל שעבודה דמזונות אלמו' רבנן טפי יע"ש והשתא ק' דכפי מ"ש בפרק אע"פ דדוקא בקונמות אלמוה רבנן כי היכי דלא לפקע עצמו משעבודו אבל בהקדש שנאסר לכל העולם ליכא למיחש להכי ומשום הכי לא אלמוה לשעבוד דבע"ח אם כן מאי ק"ל מההיא דאצטלא ואמאי הוצרך לשנויי דה"ד גבי כתובה הא בההיא דאצטלא אפי' לגבי מזונות לא אלמוה כיון שנאסר לכל העולם הו"ל כהקדש כמו שתירצו בתוס' ולכן נ"ל שדעת הרא"ש ז"ל כדעת הר"ן והתוס' בתי' השני דגבי בעל אלמוה רבנן לשעבודיה אפי' בהקדש וכדמוכח מההיא דפ' החובל ומ"ש בפרק אע"פ דדוקא בקונם אלמוה רבנן היינו דוקא לגבי בע"ח דעלמא משום הכי ק"ל שפיר בר"פ המדיר גבי אצטלא דפרשוה אמיתנא אמאי לא אלמוה רבנן לשעבוד האשה כי היכי דאלמוה לשעבוד הבעל ואפי' בהקדש שנאסר לכל העולם משום דס"ל דשעבוד הבעל והאשה תרוייהו שוים כדס"ד דהתוס' ועיין במוהר"ב ז"ל דכ"ג ע"ב וז"ש בתחילת לשונו בשעבודיה דבעל ואהא תי' דה"ד לגבי כתובה אבל שעבוד' דמזונות אלמוה רבנן טפי

ואפי' בהקדש כי ההיא דאצטלא דומיא דשעבוד הבעל כנ"ל גם מה שהקשה עוד הרב הנז' על דברי מרן הב"י ז"ל כפי מ"ש ניחא דמשום הכי לא הכריח מרן ז"ל מה"ט משום דבמחלוק' היא שנוייה ודע שדעת הרשב"א ז"ל כדעת הר"ן ורבינו שיחדנו סברתו לעיל וזה ממ"ש בר"פ המדיר הביאו הרב ז"ל דנ"ב ע"א וז"ל וא"ת מאי מקשה כיון דמשועבד כו' וי"ל דלא אמרו אלא בקונם שהוא איסור דרביע על נכסיו כדי להפקיע שעבוד אשתו ובהא הוא דאלמוה רבנן וטעמא דמילתא משום דאי לא"ה אין לך בעל שאינו מפקיע שעבוד אשתו אבל כשהוא מקדיש נכסיו היא אינה ניזונית מהן דלא אלמוה רבנן לגבי הקדש לפי שאין אדם עשוי להקדיש נכסיו ולהפסידן כדי להפקיע שעבוד אשתו והילכך אינה ניזונית מהם ואף על פי כן היא שהקדיש' נכסיה ומע"י אינה יכולה להפקיע שעבודו דשאני בעל לפי שהוא כלוקח לכל דבריו עכ"ד יע"ש וכ"כ עוד בפ' אע"פ דכ"ג ע"ב בשם הרשב"א ז"ל יע"ש ומ"מ לפי תירוץ הראשון שתירצו התוס' מבואר דס"ל דאפילו לגבי בעל כל שהיא אוסרת הנאתה לכל העולם לא אלמוה לשעבודא דבעל וכ"כ הג"א בפ' המדיר בשם ר"י ז"ל ואם כן כפי דבריהם נראה דמתני' דקתני פ' ואלו נדרים ד"ץ ע"ב דהאומרת נטולה אני מהיהודים יפר חלקו ותהא משמשתו מיירי אפי' באוסרת הנאת תשמישה על כל ישראל דכל שאוסרת הנאתה אכ"ע לא אלמוה לשעבודא דבעל והו"ל כהקדש לפי שאין אדם עשוי להפסיד את עצמו כדי להפקיע שעבוד הבעל ומה שפי' הרא"ש שם וז"ל נטולה אני מן היהודים כו' שאסרה הנאת תשמיש של כל ישראל עלי' היינו משום דהרא"ש ס"ל דלגבי בעל אלמוה לשעבודיה אפי' באוסרת על כל ישראל והו"ל כלוקח לכל דבריו וכמ"ש לעיל וע"פ זה מיושבים דברי הטור ז"ל שכתב בי"ד סימן רל"ד דאם אסרה הנאת תשמישה על כל ישראל דיפר חלקו והקשה מרן ז"ל דכיון דהיא משועבדת לו היכי חייל נדרא על בעלה אמנם ע"פ האמור י"ל דהטור ז"ל ס"ל כתירוץ הראשון שכתבו התוס' וכדעת הריטב"א ז"ל דכל שאוסרת הנאתה אכ"ע לא אלמוה לשעבודיה דבעל ואוקמו' אדינא דקונמות מפקיעין מידי שעבוד וכעין זה תריץ הרב"ח והרב פרישה ועיין בספר מחנה אפרים הלכות נדרים סימן כ"א הן אמת שלפ"ז קשה מה שהקשה הרב ט"ז ז"ל סימן הנז' ס"ק דאם כן מאי פריך בגמ' פ' ואלו נדרים דפ"א ע"ב אברייתא דקתני שלא אכחול כו' ושלא אשמש מטתו יפר משום דברים שבינו לבינה ופריך אמר מר ושלא אשמש כו' ה"ד אי דאמר הנאת תשמישי עליך ל"ל הפרה הא משעבדא ליה כו' ואמאי לא משני דברייתא מיירי באוסרת הנאת תשמישה על כל ישראל דהכי משמע פשטא דברייתא טפי מדלא קאמר ושלא אשמש לך מטתך כדקאמר סיפא ושלא אציע לך יע"ש וליכא למימר דאם כן אדתני סיפא ושלא אציע

לך כו' אין צריך להפר דההיא ודאי איירי באוסרת הנאתה על בעלה דאי אכ"ע חייל נדרא לדעת הטור ואם כן לפלוג וליתני בדידיה בתשמיש גופיה בין כשאוסרת הנאתה על בעלה לכשאוסר' אכ"ע דאיכא למימר דברייתא רבות' אשמועינן דברישא אשמעי' באוסרת תשמיש' על כל ישראל דחייל נדרה אע"פ דמשועבדת לו דבר תורה קונמות מפקיעין מידי שעבוד וסיפ' אשמועי' דאפי' במעשה ידיה דשעבודייהו מדרבנן ולא נימא דלא אתי שעבוד דרבנן ומפקיע איסור קונם דאוריי' קמ"ל דאפ"ה לא חייל ועיין ברש"י בר"פ המדיר אמנם לע"ד נר' לתרץ דס"ל להטור ז"ל ודעימיה כמ"ש הר"ן בר"פ המדיר לדעת רבינו דטעמא דת"ק דאמר קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ולא חייש אגרושין כדחייש ריב"ן הוא משום דס"ל דקונמות אין מפקיעין מידי שעבוד משו"ה לא חייל אפי' אחר גירושין כיון דהשתא לא חייל לקמיה נמי לא חייל ואם כן אליבא דת"ק ודאי דאפי' באוסר' הנאתה אכ"ע לא חייל נדרה כיון דמדינא קונמות אין מפקיעין מידי שעבוד דהאי טעמא לא אהני לן אלא לפו' מאי דקי"ל הלכתא כריב"ן דקונמות מפקיעין מידי שעבוד ומשום דרבנן אלמוה הוא דלא חייל בהא הוא דאמרינן דדוקא באוסרת על בעלה הוא דאלמוה דאל"ה כל אשה תפקיע עצמה משעבוד בעלה ע"י קונם אבל באוסרת הנאתה אכ"ע דליכא למיחש להכי כיון דאיהי נמי מפסדת בהכי לא אלמוה ואם כן משום הכי פריך התם בגמ' שפיר דאי באומרת הנאת תשמישי עליך ל"ל הפרה משום דההיא ברייתא ודאי אתייא כת"ק דריב"ן מדקתני סיפא שלא אציע לך מיטתך כו' אין צריך להפר ואילו לריב"ן יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו ומדלא חייש אגירושין ש"מ דס"ל דמדינא קונמות אין מפקיעין מידי שעבוד וכיון שכן אפי' באוסרת הנאתה אכ"ע נמי לא חייל כנ"ל נכון: האמנם מצאתי להרשב"א ז"ל בחי' לנדרים דט"ו ע"ב דס"ל הפך דעת הטור שכתב וז"ל והא עדיפא בחד צד מההיא דנדרים ושבועות דדבר מצוה דאלו התם בכולל דברים המותרים עם דברים האסורים חיילי על דבר מצוה ואילו הכא בדאסר נפשיה אחפצא כלומר באומר הנאת תשמישי על כל הנשים שבעולם וכן האשה שאמרה הנאת תשמישי על כל היהודים לא חייל נדרא על מי שנשתעבדו לו כו' והא דתנן נטולה אני מן היהודים יפר חלקו דאלמא חייל נדר' בכולל הכל באיסור התם כשאומר' נטולה אני מהם שתהא הנאת תשמישם עלי בקונם וסתמ' נמי כאומרת כך דמי אבל באומדנא כו' יע"ש והשתא קשה טובא דבשלמא מ"ש דבאוסרת הנאת תשמישה על כל ישראל דלא חייל ניחא משום דלגבי בעל אלמוה רבנן לשעבודו טפי אפי' באוסרת על כל ישראל כמ"ש בפ' אע"פ אמנם מ"ש דבאומר הנאת תשמישי על כל הנשים שבעולם דלא חייל נדרא קשה דמ"ש ממקדיש נכסיו שכתב הרשב"א בפ' אע"פ

דחייל נדרא ואין אשתו ניזונית מהם משום דבקונם כלל לא אלמוה לשעבוד' מטעמא דאין אדם עשוי להפסיד כדי להפקיע שעבוד אשתו ונמצא דברי הרשב"א ז"ל סותרים זל"ז ולהא ודאי היינו יכולים לומר דס"ל להרשב"א כמ"ש הלח"מ ז"ל בפי"ב מה' אישות הלכה כ"ג כדעת הר"ן ורבינו ז"ל דדוק' גבי שעבוד ממון אמרינן דקונם מפקיע משום דניתן למחילה ותנאי מועיל אבל בעונה שאין התנאי מועיל ולא ניתן למחילה אין קונמות מפקיעין מידי שעבוד מדינא ואם כן משום הכי כתב דבאומר הנאת תשמישי על כל הנשים דלא חייל הן אמת דק"ל על דברי הלח"מ ז"ל דאם איתא דהכי ס"ל להר"ן ז"ל א"כ מאי קק"ל לעיל מזה בד"ה וכיון דמשועבד כו' וז"ל וא"ת ולפרוך ממתני' גופה דלא תנן יוציא בשבת אחת או בב' שבתות משום תשמיש דאלמא לא מצי מפקיע לשעבוד ותי' יע"ש והשתא מאי קו' נימא דמש"ה לא פריך ממתני' משום דאיכא למימר דדוקא בעונה שאין התנאי מועיל ולא ניתן למחילה אינו מפקיע מידי שעבוד אבל שעבוד ממון מפקיע מידי שעבוד מש"ה מייתי ממתני' דקונם שאני עושה לפיך דאפי' בשעבוד ממון מפקיע מידי שעבוד ויש ליישב דכיון דהך סתמא ר"מ היא וכדפריך תלמוד' בדע"א מהך סתמא אברייתי' דר"מ ואע"ג דתירצו בגמ' בתר הכי דהך סתמא דלא כר"מ ההיא בדרך את"ל קאמר לה אבל פשטא משמע דר"מ היא ועוד דמשמע ודאי דסתמ' דתלמוד' דפריך וכיון דמשועבד לה כו' פריך נמי ההיא דר"מ דדוחק לומר דתרי מקשין נינהו ואם כן שפיר ק"ל להר"ן ז"ל דאמאי לא פריך ממתני' דכיון דר"מ ס"ל באו' ע"מ שאין לך עלי שאר כסות דתנאו בטל כדאיתא בפרק אע"פ אם כן לר"מ שעבוד ממון ושעבוד עונה כי הדדי נינהו דבתרוייהו אין התנאי מועיל:

אמנם הא ודאי ליתא בדע' הרשב"א והר"ן שהרי לעיל מזה גבי מאי דפריך בגמר' יהא מדאורייי' משועבד לה כתב וז"ל וא"ת הא קי"ל דקונמות מפקיעין מידי שעבוד וי"ל דשאני אשה דאלמוה רבנן לשעבודה על בעלה כדאלמוה לשעבודא דבעל לגבי אשה עכ"ד. וכ"כ הר"ך ז"ל שם ועיין בס' מחנה אפרים ה' גבייית חוב סי' ג' יע"ש הרי מבואר דמשום טעמא דאלמוה רבנן הוא דלא חייל וכיון שכן באוסר הנאתו על כל הנשים דליכא טעמא דאלמוה אמאי כתב דלא חייל ושמא י"ל דע"כ לא כתב הרשב"א כן אלא דוקא בהקדש משום דאין הקדש אלא אם כן אסר לה אכ"ע אבל בקונמות כיון דאיכא קונם פרטי לא פלוג רבנן והשוו מידותיהן דבכל קונם לא יהא חל נדרא וא"נ י"ל דשאני עונה כיון שהוא עיקר האישות ואיכא ביטול פ"ו אלמוה רבנן לשעבודו טפי אפי' בקונם כלל ועיין להרב נ"מ דרע"ו ע"ד ועיין בספר מוצל מאש שבס"ס רב יוסף סי' כ"ו והנראה דאשתמיט מיניה דברי הר"ן דר"פ המדיר שכתבנו ורוב דבריו יש בהם מן הקושי כמו

שיראה המעיין ועל מה שהקשה הר"ן ז"ל על רבינו עיין מ"ש מרן כ"מ שם דאפשר דס"ל לרבינו דכיון דאסיקנא דקונמות מפקיעין מידי שעבוד ומדינא חייל מהשתא כדבר שבא לעולם חשיב ואף על גב דאין אדם מקדיש דשלב"ל קדושת הגוף אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ע"ש וכן כתב בב"י סי' רל"ד וכדבריו נראה בהדייא שהוא דעת התוספות בקדושין דף ס"ג ד"ה וידים יע"ש ומה שהקשה הרב לח"מ ז"ל ממ"ש רבינו בספט"ו מה' מעה"ק וז"ל היתה לו בהמה מעוברת ואמר אם תלד זכר הרי היא עולה כו' ילדה זכר תקרב עולה דמשמע דוקא מעוברת אבל אם אינה מעוברת לא הוי עולה אע"ג דקדושת הגוף היא ומעשה ידיה כפרה שאינה מעובר' דמי לא על מרן ז"ל תלונתו שגם על דברי התוספות בקידושין שכתבו כסברת מרן ז"ל דלמאי דמסיק שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו לא בעי' שיאמר יקדשו ידי לעושיהן וכ"כ מוהר"ב ז"ל בליקוטיו שכן הוא דעת רש"י במ"ק תקשי להו מתני' דר"פ כיצד מערימין דקתני כיצד מערימין על הבכור מבכר' שהית' מעובר' אומר מה שבמעיה של זו אם זכר עולה דמדנקט מתניתין מבכרת שהיתה מעוברת משמע דוקא מעוברת דאי לא לאשמועינן רבותא אפילו שאינה מעוברת ואע"ג דבפ"ק דתמורה ד"י מוקמינן למתני' בקדושת דמים היינו דוקא לבר פדא דאמר אין קדושה חלה על העוברים ואפי' לבר פדא לאו מה"ט הוא דמוקמינן לה בהכי ואם נאמר דאורחא דמילתא נקט דמסתמא כשהיא מעוברת הוא מקדיש א"כ גם לדברי רבינו ז"ל נימא הכי דאורחא דמלתא נקט ועוד אפשר לומר דפרה שאינה מעוברת גריעה ממע"י משום דמע"י עבידי דאתו ודאי דסתם אשה עבידא דעבד' ודוקא במותר הוא דכתבו התוס' בפ' אע"פ דלא עבידי דאתו ודאי ולא כל הנשים עושות יותר ממע"י מה שא"כ בפרה שאינה מעוברת דלא עבידי דאתי ודאי דאפשר שלא תתעבר ואפילו תתעבר שמא תפיל וכן נר' שהוא דעת התוס' בקידושין דס"ב ע"ב ד"ה אמר שכתבו וז"ל וי"ל משום דבכול' ברייתא דבסמוך הרי את מקודשת לאחר שאתגייר רמ"א מקודשת כו' ולא תני בהדייהו זו דאם ילדה אשתך נקבה כו' ע"ש וק' לכאורה מ"ש ממקדיש מע"י אשתו וממוכר פירות דקל דאמרי' דלר"מ אדם מוכר דבר שלב"ל אלא ודאי משמע דס"ל דהנהו שאני משום דעבידי דאתו ודאי משא"כ באו' אם ילדה אשתו נקבה ה"א מקו' לי דלא עבידי דאתו ודאי כל שאין אשתו מעובר' וגדולה מזו מצאתי להרשב"א בחי' שם שכ' דלר"מ אפי' באשתו מעוברת והוכר עוברה ס"ל דאינה מקו' ולא דמי לפירות דקל דעבידי דאתו ולא עבידי דנתרי כולהו אבל עובר אפי' בשהוכר זימנין דהו"ל נפל ולא קרי' ביה עבידי דאתו ודאי יע"ש הן אמת שלדעת הרשב"א ק"ל דאם כן כי פרכי' פרק מי שמת דף קמ"א לרב הונא דאמר משנתינו איני יודע מי שנאה דלימא ליה ר"מ היא

דאמר אדם מקנה דשלב"ל ומשני אימור דשמעת לי' לדבר שישנו בעולם לדבר שאינו בעולם מי שמעת ליה ואמאי לא משני דעדיפא מינה אימור דשמע' ליה לר"מ פירות דקל דעבידי דאתו ודאי בעובר מי שמעת ליה וי"ל דמש"ה לא משני הכי משום דאכתי הוה ק"ל דנימא ראב"י היא דס"ל דבאשתו מעוברת אדם מקנה דשלב"ל וכדס"ל לר"ח ומתני' באשתו מעוברת אלא דק"ל כיון דלר"מ עכ"ל דס"ל דאפילו באשתו מעוברת אינה מקו' משום דלא עבידי דאתו ודאי א"כ מנ"ל לר"ח לומר דלראב"י בשאשתו מעוברת מקודשת ואמאי לא נימא דראב"י גם כן מודה לר"מ דאינה מקודשת משום דלא עבידי דאתו ולא דמי לאו' פירות ערוג' זו מחוברת יהיו תרו' דהתם כיון דאוקימנא לה בשחת עבידי דאתו מקרי ומ"מ לדעת התוס' ז"ל מוכח בהדייא דס"ל דבשאין אשתו מעובר' אפי' ר"מ מודה משום דלא עבידי דאתו וא"כ איכא למימ' שדעת רבינו ז"ל דבקדושת הגוף אדם מקדיש דשלב"ל מיהו דוקא במקדש מע"י וכיוצא דעבידי דאתו אבל בדלא עבידי דאתו אפי' בקדושת הגוף אמרינן דאין אדם מקדיש דשלב"ל דקדושת הגוף לדידן לא עדיפא ממאי דס"ל לר"מ בעלמא דאדם מקנה דשלב"ל ואפי"ה מודה בדלא עבידי דאתו ודאי והילכך משום הכי נקט רבינו ז"ל דוקא בהמה מעוברת משום דבאינה מעוברת כיון דלא עבידי דאתו אין אדם מקדיש דשלב"ל ובהא ניחא לי מה שהקשה הרב בני יעקב בתשובה סימן ו' דקצ"ט ע"ג לדעת מרן הכ"מ ז"ל ממ"ש רבינו בס"פ יו"ד מה' אלו האוסר פירותיו על חבירו הרי חילופיהן וגדוליהן ספק והקשה עליו הראב"ד מדאמרינן בפרק השותפים קונם פירות אלו על פלוני מהו בחילופיהן מי אמרי' כו' אין אדם אוסר דשלב"ל על חבירו א"ד משום דחילופין כגדולין דמו ותירץ מרן דס"ל דחילופין וגידולין שוין הן וכי אבעיא לן בחילופין ה"ה בגידולין והא דאמרינן א"ד משום דחילופין כגידולין דמו היינו לומר דטפי חשיבי גדולין דבר שבא לעולם אבל לפום קושטא אף גדולין הוי דשלב"ל יע"ש ולפי דעת מרן ז"ל קשה מ"ש דגבי מע"י פשיטא ליה דאדם אוסר בקונם דבר שלב"ל והכא פסק דהוי ספק ע"ש שהניחו בצ"ע אכן לפי מ"ש יש לדחות דלא אמרו הרב ז"ל אלא במע"י דעבידי דאתו ודאי דסתם אשה דרכה לעשות מה שאין כן באוסר פירותיו על חבירו דלא עבידי דאתי ודאי דמי יימר דמחליף להו וכן גדולין נמי מי יימר שינטע אותם ויוצא פירות ואפי' בחד מי יימר מקרי לא עבידי דאתו לדעת כמה מרבוי' עיין בתוס' פ' המוכר את הספינה דף ע"ט דבור המתחיל אימור ובחידושי הרמב"ן ז"ל שם יעוין שם ודוק ומ"מ מאי דמשמע מדברי הלח"ם דבהמה מעוברת חשיב דבר שבא לעולם הא מילתא צריכא רבה שהרי הטור ז"ל בח"מ סימן ר"ט כתב בהדיא דאם אמר מה שתלד בהמתי או שפחתי מכור לך אפי' היתה השפחה או הבהמה מעוברת לא

קנה וכן משמע מסתמיות דברי רבינו ז"ל בר"פ כ"ב מה' מכירה דין א' וכן נראה שהוא דעת התוס' ז"ל בפ"ק דבכורות גבי ההוא דרב מארי הוה מקנה אודנייהו ועיין בס' בני יעקב דס"ו ע"ד ולפי דעתם ק' מתני' דפ' כיצד מערימין דקתני מה שבמעיה של זו עולה דהא אין אדם מקדיש דשלב"ל וכן הקשה הרב מחנה אפרים דכ"ה יע"ש וליכא למימר דס"ל ז"ל דקדושת מזבח אדם מקדיש דשלב"ל ואע"ג שדעת הטור ז"ל בא"ה סי' פ"א נראה דס"ל דאפי' בקונמות דקדושת הגוף נינהו אין אדם אוסר דשלב"ל על חבירו מ"מ קדושת מזבח אלים טפי וחייל שהרי בפ"ק דתמורה אוקימנא להך מתני' לבר פדא דאמר אין קדושה חלה על העוברים שהקדישו קדוש' דמים ואולי נאמר דקדושת דמים שאני דמההיא שעתא חל עליה קדושה ואע"ג שלא בא לעולם מ"מ הרי בהמה זו שוה יותר בדמיה מפני העובר שבה ואותו היתרון הוא מקדיש וכמו דאיתא בעולם דמי משא"כ במוכר עובר בהמתו שתכלית הקנין לא בא אלא לכשיולד דכל זמן שהיא במעי בהמה זה אינו רוצה בקניינה כנ"ל לחלק לפי חומר הנושא עוד הקש' הר"ב מחנה אפרים לדעת הסוברי' דעובר חשיב דשלב"ל מהא דגרסינן פר"א דמילה דקל"ג ע"ב דפליגי תנאי ביליד בית ומקנת כסף וקאמר עלה בשלמא לר' חמא משכחת לה יליד בית כו' מקנת כסף נימול לח' כגון שלקח שפחה מעוברת מקנת כסף נימול לאחד כגון שלקח זה שפחה וזה עוברה אלא לת"ק בשלמא כולהו משכחת לה אלא יליד בית נימול לאחד היכי משכחת לה ומשני בלקח שפחה לעוברה ופריך הניחא למ"ד דקנין פירו' לאו כקנין הגוף דמי אלא למ"ד ק"פ כקנין הגוף דמי הא דומיא דלכם הוא ע"כ ואם איתא דלא שייך קנין בעובר אלא אם כן מקנה האם לעוברה וכדעת הטור אם כן תקשי ליה ולר"ח נמי מי ניחא דלמ"ד ק"פ כקנין הגוף דמי א"כ בלקח זה שפחה וזה עוברה ע"כ איירי דהקנה האם לעוברה ואם כן הוי שפיר דומיא דלכם אלא מוכח דמצי לקנות העובר בלא הקנאת אמו א"ד יע"ש ולע"ד אי מהא לא אירייא שהרי כתב רש"י שם בד"ה משכחת לה דה"ה דהוה מצי לפלוגי דמקנה כסף בין ילדה ואח"כ הטבילה בין הטבילה ואח"כ ילדה אלא רבותא אשמועי' דאפי' הטביל' ואח"כ ילדה משכחת לה ואם כן משום הכי לא מצי פריך למ"ד ק"פ כקנין הגוף דמי היכי משכחת לה מקנת כסף נימול לאחד משום דא"ל דמשכחת לה בילדה ואח"כ הטבילה וא"נ דמצי למימר דר"ח ס"ל כר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלב"ל וא"נ בלשון חיוב ואליבא דכ"ע דאפילו למ"ד אין אדם מקנה דשלב"ל אדם מתחייב בדשלב"ל כנודע וליכא למימר דאם כן כי פרכי' יליד בית נימול לאחד היכי משכחת לה אמאי לא משני דמשכחת לה כגון שאמר לו מה שתלד שפחתי מכור לך ואח"כ נתעברה וילדה ור"מ היא דאמר אדם מקנה דשלב"ל שהרי כבר כתבנו דאפילו ר"מ מודה בהא

משום דלא עבידי דאתי ודאי דשמא לא תתעבר וכי תימא דאכתי משכחת לה בשמכר לה בל' חיוב קודם שתתעבר י"ל דהא לק"מ משום דהא דאדם מתחייב בדבר שלב"ל היינו לומר דלכשיבואו לעולם מחייב לתנם לו מיהו כל שלא עשה שום קנין באותם הנכסים לא זכה הקונה ועיין בס' בני יעקב דצ"א ע"א וא"כ לא הוי יליד בית אלא מקנת כסף שהרי כשנתעבר' לא ברשותו נתעברה ולא מקרי עובר שלו ומש"ה מוקי לה בלקח שפחה לעוברה דמההיא שעת' יש לו זכי' בגוף השפחה כשתתעבר ומקרי שפיר יליד בית ודוק ולמאי דאקשי' עלה מעיקרא לדברי התוס' ממתני' דפ' כיצד מערימין אפשר ליישב עוד דמ"ש בקדו' דלרב אשי דקאמר שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו ולא בעינן שיאמר יקדשו ידי לעושיהן לאו מטעמא דקדושת הגוף חלה אף על דבר שלב"ל כמ"ש מרן אלא דס"ל כפי' ר"ת שכתבנו לעיל דרב אשי ה"ק שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו וכמקדיש גוף ידיה דמי דמע"י אגידי בידה וחייל עלייהו נדר וס"ל דלרב אשי מתוקמה מתני' כפשטה אפי' באוסרת מע"י דהו"ל כמקדיש גוף ידיה ואפשר שזהו דעת רבינו ג"כ ומשום הכי כתב דבנדרה שלא יהנה ממע"י דחל הנדר משום דהו"ל כמקדיש דקל לפירותיו כיון דמעשה ידיה אגידי בידה ובהכי אתו שפיר דברי רבינו שבפט"ו מה' מעה"ק אמנם אכתי ק"ט ממ"ש רבי' בפי' המשנה וז"ל והענין בכאן באשה שאמרה יקדשו ידי לעושיהן ואו' ריב"ן שהוא יפר כו' ואע"פ שמע"י משועבדות לבעלה לפי שהעיקר אצלינו הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד כו' יע"ש הנה מבואר מדבריו דס"ל למאי דמסיק רב אשי דקונמות קדושת הגוף נינהו צריך לאוקומי באומר יקדשו ידי לעושיהן ונמצאו דב

פרק יג

הלכה י

אסרה עצמה בתאנים כו'. עיין מה שכתבתי פ' ה' מהלכות אישות הלכה כ"ו: